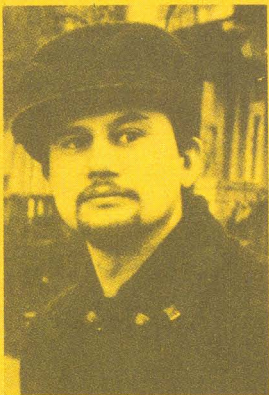

Ігор Калинець

ПРОБУДЖЕНА
МУЗА

поезії

Вершити самотньо храм на духовному руйновищі, вірити, що той храм *ще* буде повен, в час, коли з димом Десятинну, і десятком інших – Хай дибляться до Бога, хай диваються до дідька – творити добро і красу, коли у відповідь, замість вияву вдячності і підтримки на велелюдних судищах осудження Із писків прискає, як присок, – для цього треба не просто мати неабияку силу волі й певності, для цього треба бути відданим своєму храмові, своєму світові так, як тільки справжній патріот буває відданий своїй Вітчизні – не тільки тоді, коли вона в славі й розвкиті, але й тоді, коли вона гине: без Вітчизни для патріота немає життя. І. Калинець зможе перестати – з тих чи інших причин – писати зовсім, але не можна чекати, щоб він відмовився від свого світу, зрадив його; бо він сам – частка того світу, син Країни Колядок, і відступництво для нього дорівнювало б духовному самогубству.

Іван Світличний
*На калині клином світ
зійшовся*

Ігор Калинець

*

ПРОБУДЖЕНА
МУЗА

* * *

поезії

Ігор Калинець

поезії

diasporiana.org.ua

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ
ВИДАВНИЦТВО
КАНАДСЬКОГО ІНСТИТУТУ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ
ВАРШАВА 1991

Графічне оформлення: Влод Кодаршак
Коректа: Катерина Сень, Оля Гнатюк

Соругіт by: Об'єднання українців у Польщі,
Видавництво Канадського
інституту українських студій

ISBN 83-00-03436-6

ВІД УПОРЯДНИКА ЗБІРКИ

...а воно калина
моя батьківщина
а я її калинець.

I

Том поезій Ігоря Калинця, який лежить перед Вами – це перше видання, що охоплює майже половину його поетичного доробку. До книжки увійшли збірки з першого періоду творчості поета – від дебюту 1965 року до ув'язнення в половині 1972 року. За цей час поет встиг завершити дев'ять збірок поезії. Лише одна, *Вогонь Купала* з'явилася друком в Україні. Усі наступні функціонували вже тільки в самвидаві, деякі з них надруковано за кордоном.

Сам заголовок збірки *Пробуджена Муза* можна вважати певною грою з читачем: адже маємо до діла зі зрілою, вишуканою поезією, а це автор називає лишень *пробудженням*. Чого тоді слід чекати від наступних збірок?! Другий том Калинцевих поезій, що появиться друком у США (видавець – Зінкевич), має назву *Невольнича Муза*. Це для нас сигнал, що оба заголовки взаємопов'язані та оба слід читати в символічному ключі. Метафора «невольнича муза» всім асоціюється з поезією Шевченка періоду заслання, далші асоціації – це думи, невольницькі плачі, над стражденною долею народу. Отже заголовки обидвох збірок натякають і на долю літературного покоління шістдесятників, яку розділив автор цих збірок і на долю українських поетів та митців взагалі¹. Вона надвивовиж подібна від багатьох

---

¹Значення заголовка пояснює поет ось як: *Від довгої-бо сплячки пробуджувалася муза не тільки моя, але взагалі наша українська. Пробуджувалася, щоб з одного боку заговорити на повен голос, висвітлити біль українського серця, з другого – щоб відновити зв'язок з найкращими досягненнями української літературної традиції, зі світовою літературою.* (Фрагмент інтерв'ю з поетом Калинцеві долі. Друга – наклика, опублікованого в *Нашому слові*, № 27 від 8 липня 1990 року).

покоління; тільки відбувається пробудження – мистецьке чи громадянське й мистецьке, як неминуче приходиться придушення – і митця жде вже неволя або загибель (духовна чи фізична, прикладів тут багато, але опозиція Тичина–Зеров повинна це добре унаочнити). Писав про це Євген Сверстюк наприкінці шестидесятих років: *ніякою логікою нам не пояснити наших відроджень*. Пробудження і неволя – це свого роду архетип новітньої української культури і поезії. Як він здійснюється у творчості Ігоря Калинця, про те читач зможе взнати зі збірки, що лежить перед ним та з американського видання *Невольнича Муза*, які разом майже повністю представлятимуть доробок поета.

Поезія Ігоря Калинця вільна від гучних вигуків – *о мово рідна, слово рідне* (замість того маємо *бо хочуще незагубленим окличним відмінком возрадуватися*) – чи гнівних гірких осуджень сучасності – *грязь Москви*. А водночас громадянська позиція поета для читача ясна і не лише завдяки ознайомленню з біографією. Його поезія лишається мистецтвом слова, не втрачаючи заангажування в пекучі проблеми українського сьогодення, і цим немовби знімає непримиренність з суперечок щодо першозавдань літератури: служити народові чи лишаться вірним мистецькому покликанню. Ці дискусії сьогодні знов заповнили поетів і критиків, спалахнули з якоюсь особливою силою, характерною для періоду самоусвідомлення або переосмислення. З одного боку – вірність мистецькому дарові чи покликанню інтерпретується як відстороненість від насутих болів народу, з другого – громадянське заангажування поезії дискредитує цю поезію як високе мистецтво. У поезії Калинця, як правило, нема суперечностей між цими двома руслами, лише в перших збірках та, до певної міри, у збірці *Реалії* (що, до речі, й впливає з самого її заголовка) відчувається боротьбу двох стилів, – дискурсивного, мови логіки і фактів, та метафоричного, мови поезії.

Писати сьогодні про поезію Ігоря Калинця – дуже й дуже нелегке завдання, і не лише з приводу її елітарності. Творчий доробок поета, хоч як гірко це приймати до відома, мабуть вже закінчений – так принаймні заявляє сам поет. Доробок охоплює сімнадцять поетичних збірок, поезію для дітей та незакінчений роман *Йосиф Прекрасний*, що постали протягом 1965-1980 рр. Не беремо тут до уваги невідомих нам

ранніх творів, бо й поет не надає їм більшого, аніж вправи, значення. Пишемо отже про всю творчу спадщину поета, та не маємо в розпорядженні таких звичних для літературознавця (не критика!) матеріалів – рецензій чергових збірок, записів літературних дискусій його середовища, точної, детальної біографії письменника, одне слово, бракує цих елементів, які є проявом нормального літературного процесу. Поетичні збірки Ігоря Калинця не змогли нормально зафункціонувати у літературному житті України. Лише перша збірка дочекалася дискусії, всі інші або стали предметом закритих рецензій чи критики на форумі Львівського відділення Спілки письменників України (що послужило потім основою для звинувачувального вироку), або обговорювалися в закритому колі друзів, що й з легкої руки Івана Світличного дістало назву *калинцювати*. Пізніше, вже в табірний період, Світличний – товариш Калинця по ув'язненні – став першим рецензентом його поезій. Ця аномальність літературного життя, щоб не сказати щонайжорстокіші умови, спричинилися й до того, що нині, видаючи доробок одного з трьох найвидатніших сучасних українських поетів, маємо повну свідомість, що Ігор Калинець для літературної публіки в Україні постать майже невідома, отже його поезія може бути сприйнята як дебют, як це зараз евфемістично окреслюється – «запізнений дебют». Проте хотілося б, щоб читач, гортаючи цю збірку, повністю усвідомлював – це ніякий не дебют, сьогодні – це видання класика української літератури. Хай читач простить нам цю двозначність, яку зараз постараємось з'ясувати.

На Україні видано одну лишень збірку Ігоря Калинця – *Вогонь Купала* 1965/66 року. Другу, що мала з'явитися невзабарі після першої, зняли з видавничого плану в Києві по вказівці – доносі львівської влади. Зрештою, й перша мала також позалітературне значення для поета – до певної міри завдяки ній автор уникнув арешту в час процесів половини шістдесятих років. Відтоді триває замовчування творчості Калинця на Україні. Лише останній рік, 1990, приніс деякі зміни – у різних журналах та альманахах з'явилося кілька добірок його поезії (див. бібліографія) та поміщено у видавничому плані невелику за об'ємом збірку поета. Протягом 1989-1990 рр. у Львові відбулось також кільканадцять літературних вечорів, які пройшли з надзвичайним успіхом.

Протягом сімдесятих років натомість поезія Калинця багаторазово видавалася на Заході й завоювала собі популярність серед читачів на еміграції. Здійснено також декілька видань перекладів англійською, німецькою, французькою, португальською, чеською та польською мовами (див. бібліографія). Перші з цих видань справили, що популярність Калинцевої поезії і самого автора неждано зросла... серед гебістів, які послужились цими виданнями як судовим матеріалом, що став основою для звинувачувального вироку й засудження на шість років таборів суворого режиму та три роки заслання.

Широке зацікавлення, яке викликала поезія Калинця на Заході та численні, як на емігрантські умови, видання, а також здійснені переклади сьогодні, після двадцяти років від виходу першої збірки за кордоном, дозволяють сказати – перед нами творчість поета, що знайшов визнання в світі. З часу, коли був написаний останній вірш, проминуло однак вже більше десятка років. Саме з тих причин – широке визнання й закінченість доробку – ми назвали поета класиком.

Увесь трагізм ситуації репресованих поетів у тому, що їхню поезію зможуть належно оцінити лише нащадки, які трактуватимуть цю поезію як блискуче відкриття минулого (доказом для цих слів хай послужить факт видавничої політики на Україні – у книжковому потоці домінують видання репресованих письменників двадцятих років; єдиним письменником з репресованих шістдесятників, якому найбільш пощастило на видання, є Олесь Бердник, причому видано ненайкраще з його доробку). Сьогоднішнє літературне покоління, не засвоївши надбань шістдесятників **обох** крил, обминувши етап в розвитку української поезії, збіднене тим, часто відкриватиме відкриті двері. А «пізні дебютанти», не захотівши присвоїти собі цього принизливого звання, не знайшовши місця в сучасному літературному процесі, де йде боротьба поколінь – заслужених та бунтівників, мовчки за цим спостерігатимуть. Це досить таки драматична картина. Але й трагічна доля відкинутих сучасниками поетів.

II

Іван Світличний у своєму блискучому есе про поезію Ігоря Калинця (*На калині клином світ зійшовся*) висловив думку, яка, на перший погляд, звучить парадок-

сально: *Ігор Калинець виступає як справжній реаліст*, (підкр. моє – О. Г.) *мужній громадянин, що не витворює для себе й інших солодких, але все ж химерних ілюзій, а має відвагу сміливо дивитися правді в вічі й називати речі своїми іменами, хоч яка гірка для нього ця правда, хоч які страшні ті імена*². Реалізм у тому розумінні, в якому найчастіше вживається це окреслення в радянській теорії літератури ніяким чином не відноситься до поезії Ігоря Калинця. Однак знаменитий критик вживає його, маючи на увазі не так творчий метод, як життєву позицію митця, його несприйняття жорстокої дійсності. Це несприйняття виражене не в формі безпосереднього спротиву, а в специфічній конструкції поетичного світу.

Саме з огляду на спосіб конструювання ліричного «я» та поетичного світу, в якому «я» існує, можна виділити основні три періоди творчості, якщо не рахувати останнього – періоду мовчання, що, як мені здається, становить логічне завершення. Фігура мовчання завжди залишається загадковою для читача чи реципієнта. Йому не вистачає заяви письменника, що пропало десь бажання писати, особливо, коли це відноситься до видатної постаті, якою, безсумнівно, є Ігор Калинець. Але, не упереджуючи ходу думок, вернімося до початків творчості поета.

У збірках *Вогонь Купала*, *Відчинення вертепу*, *Коронування опудала*, *Спогад про світ* переважають настрої, характерні для інтимної сповідальної лірики. Ліричний герой усамітнюється (у різних збірках) або відчуває себе відчуженим від світу цього. Поет у специфічний спосіб конструє світ ліричного героя, який немовби відходячи у минуле, своїм існуванням у минулому проектує його в сучасне:

*Підпираючись костуром ямбів,
вдягнувши кирею традицій,
прощаючись з віком атомним,
бо щось мені не сидиться.*

Цей світ побудований на неминущих цінностях, його постаті, як висловився Іван Світличний, *мають тисячолітній стаж*. Особисті почуття, вірність самому собі,

---

²Іван Світличний, *На калині клином світ зійшовся*, *Слово і час* № 7/1990, с. 33.

сильне почуття власної тотожності, у цьому випадку – вірність традиціям, володіють цим світом, який протиставляється зовнішньому зідеологізованому світові, що відкинувши ці вартості намагається сформувати нову людину, повністю підпорядковану ідеології. Запечення зідеологізованого світу відбувається не прямим шляхом, а саме шляхом створення власного світу, так відмінного від жорстокої дійсності. Це не втеча у власні мрії, уяву чи сон. Це спокійний, врівноважений погляд на реальність і незгода на неї. Порівняння зі Скворородою тут небезпідставне – саме для перших збірок скворородинський погляд на світ переважає. Можна його відчувати саме у вище цитованому вірші, особливо в рядках:

*І вже мандрівним спудеєм
топчу снігові верета
проміявши жупища келій
на біблійну скриньку вертепу.*

У цьому поетичному світі майже відсутні елементи зідеологізованого світу – вони появляються лише там, де поет починає послуговуватися дискурсивною, не-поетичною мовою. Але це не означає, що в поезії Ігоря Калинця, немовби поза межами зображеного світу, не відчувається присутності реальної дійсності, яка намагається витіснити світ традицій, світ почуттів у минуле. Цей світ, однак, не має права на існування в поетичному світі Калинця. Позбавила його цього права цілісність нового світу, цілісність світовідчуження поета. Хоч цей світ загибає, хоч сам ліричний герой *чи не останній зі шляхетного родоводу* він парадоксально перемагає саме усвідомленням власного загибання та гордим триванням, вірністю вартостям попри цю свідомість. Чи це не нагадує трагізму і величі перемоги Сизифа з есе Камю?

Асоціації з екзистенціалізмом тут не випадкові, вони знаходять підтвердження, зокрема у збірках *Коронування опудала* та *Спогад про світ*, де почуття відчуженості від світу цього ліричного героя особливо сильне. Це вже не скворородинське усамітнення, спротив відносно дійсності тут радше нагадує Дон Кіхота, та не в його насмішливому варіанті, і не в романтичному розумінні, а в розумінні екзистенціалістів. Постає ліричного героя першої з названих збірок – коронованого опудала – накликує саме такі асоціації:

*переживаю своє огірчення тричі переживаю
а се тому що моє відзначення нелегке
найважливіше не свято коронування а те
як носити корону сміховинно виглядаю
не пасує вона до дрانتя що поверх •
мене у своєму королівстві я не король
а тільки сторож ставши птахом не втечу
від себе покинувши поле втрачу своє
призначення скинувши вінець все одно
не визволю себе з нетрів свідомості не
має також значення з чого корона золота
і самоцвітів чи тільки з бляхи корона...*

У цій збірці, як і в попередніх важливе місце посідають любовні мотиви. Але їхнє місце у конструйованому поетичному світі значно відрізняється від того, яке вони посідають у попередніх двох збірках та наступних. Якщо в попередніх збірках любов приносила ліричному героєві щастя і створювала навколо нього непрохідне для зовнішнього світу забороло, до якого приналежна була також кохана, то в *Коронуванні опудала* вона знаходиться вже зовні світу ліричного героя, а вірніше – у своєму внутрішньому світі, щільно закритому перед іншими, навіть перед коханим:

*замок із чітким плануванням коридорів
і сходових галь веж і пивниць цей замок
з часу коли в одному з дальніх вікон
я угледів тебе став невблаганним лабіринтом
немає найменшої імовірності
зустрітися в цій величезній споруді з
тисячами покоїв (...)
а ще сьогодні я натрапив на два кістяки
тільки одні двері розділяли їх забракло
віри всього на один поріг
і ось коли зараз ми сидимо
пригорнувшись у нічному авто
освяченому тільки осіннім дощем
ми знаємо що подолати замковий
лабіринт нам не судилося*

Нездійсненність любові, почуття відчуженості не тільки від світу, але й від коханої справляють, що у цій збірці не відчувається вже тої цілісності конструйованого світу. Залишається тільки внутрішній світ трагічного ліричного героя, крайньо протиставлений всьому зовнішньому по відношенню до нього. Буття стало

чужим для ліричного героя, що й є ознакою непримирення зі світом. По-справжньому криза проявляється в наступній збірці – у *Спогаді про світ*, вірші якої складають цикл останніх, передсмертних згадок потопуючого:

*мій світ вмістився
на кінці голки
ще й для твого
місце зісталося
але як потопуючий
хапаюся
за соломинку
спогаду про світ
гірку чашу випили
щоб досмакуватись на дні
ще гіркішого
белено розгублення
(Закінчуючи)*

Водночас у цій збірці бачимо спробу перемогти кризу світогляду. Відбувається перегляд дотеперішніх надбань і – вибір майбутньої дороги. Тим-то *Спогад про світ* можна вважати зламною збіркою, з якої поезія Калинця набирає громадянського звучання (хоч він сам не вважає себе поетом-трибуном), починає промовляти прямо, відгукуватися на події, висловлювати почуття, настрої, переконання дисидентів. Одне слово, з того часу поезія Калинця стала прямим висловом протесту проти дійсності арештів, погромів, винищування духовної і матеріальної культури народу. Події, що тоді наступили, вимагали від поета перегляду своєї позиції. Досі творений ним поетичний світ, як вже сказано, своєю цілісністю немовби захищав і продовжував існування світу національних традицій, неминучих цінностей. Але тепер довелося захищати хоч таким способом друзів не так перед арештами, як перед плином часу. У всякому разі не м о в ч а т и. Відтоді й міняється усвідомлення своєї ролі як поета. У збірці *Верлібровий вирок*, написаній у передчутті арештів січня 1972 року поет, з притаманною йому автоіронією, звертаючись до Вячеслава Чорновола, написав:

*і як ти вхитряєшся
у львівській тісноті
здвигати*

*повітряні замки
де я твій
перший придворний
поет*

Попри іронію відтоді це стає своєрідним кредо автора. Поетичним чи громадянським? На це запитання кожен читач відповідь, по-своєму розставляючи наголоси. Для автора цієї передмови не підлягає однак сумніву, що Ігор Калинець зумів поєднати у своїй поезії високе мистецтво і високі громадянські почуття. Прикладом такого майстерного сплетення цих двох русел нехай послужить фрагмент вірша ...*Приходжу пригадати* із збірки *Верлібровий вирок*:

*збіглися чорносотенні
києви
що воно таке є
а воно калина
моя батьківщина
а я її калинець*

Підсумовуючи мовчання, збірка присвячена Валентині Морозу, започатковує ряд збірок, які можна визнати літописом духовного життя дисидентів. І мабуть ні в якого іншого письменника не знайдемо так вірного його образу. У посланні до Валентина Мороза (звернім увагу, що це – послання, не присвята), поет чітко висловлює своє завдання:

*Я хотів би, щоб ся книжка
була для Тебе хоч на мить
хусткою Вероніки на хресній
дорозі*

*Я хотів би, щоб ся книжка
як хустка Вероніки нагадувала
нам про святість Твого
обличчя.*

Хустка Вероніки як символ пам'яті про Христові страждання показує неначе в іншому вимірі жертву адресата вірша. Цей вимір – священна історія спасіння світу. Але водночас так в тій, як і в наступних збірках, що ставляють події в Україні в цьому вимірі (*Реалії, Додатки до біографії*) немає месіанізму в розумінні переконання про вибраність народу. Це спроба осмис-

лити жертву цього покоління та показати з погляду християнства її загальнолюдський вимір.

Пам'ять однодумців про арештованого, виражена даною збіркою має водночас полегшити страждання засудженого та стати пам'яттю історії – саме літописом духовного життя цього покоління.

Слід зазначити, що таких віршів, як вище наведене послання до Мороза у цій та в наступних збірках не так уже й багато. Переважає таки сповідальна лірика, сповнена метафор, еліпсисів, літературних алюзій і символів. До певної міри винятком тут лише збірка *Реалії*, позбавлена поетичальності попередніх і наступних збірок. Поетичний світ цієї збірки – це оголена, нічим не прикрашена дійсність. Львів початку 1972 року, серед арештованих і дружина поета, якій присвячена ця збірка. Жорстока реальність цієї втрати саме примушує до такої конструкції збірки – на реаліях.

Вибравши громадянську активність, поет повністю усвідомлює наслідки такої позиції – найбільш промовисто засвідчує про це заголовок збірки, написаної за півроку до арешту – *Верлібровий вирок*. Закінчує її вірш з риторичним запитанням:

*тричі на день
переконуюся
коли ти не є
доносом
на поета
то що тоді ти
поезіє
?*

Неминучість засудження для поета очевидна. Трагічні тони відчутні, але це не передчуття катастрофи, а необхідності жертви. Тому й поетичне та моральне осмислення жертви займає центральне місце в поезії цього періоду.

Якщо порівняти конструкцію поетичного світу початкових збірок та щойно обговорених, виразно помітимо, що, парафразуючи, вже не *минуло нам на п'яти наступає* (цитата з *Відчинення вертепу*). На п'яти наступає цей заперечуваний в попередніх збірках світ, такий чужий тому ліричному героєві. Ліричний герой збірок другого періоду починає існувати в цьому світі, який попередньо заперечувався. Це, звісно, існування на дуже своєрідних правах, існування задля викриття цього

світу, для нас однак важливіша довершена зміна. З цієї пори самозахист власного світу шляхом усамітнення вже неможливий.

Вісім збірок, що склалися на том *Невольнича муза*, написано протягом дев'яти років ув'язнення в пермському таборі та заслання в Забайкаллі. Вони дуже різноманітні і за віршованою формою, і за стилем, настільки різноманітні, що іноді здається – писали їх різні поети. Та одне спільне в цих збірках – туга за втраченим. Ностальгія здомінувала поетові почуття. І водночас – говорить про це сам поет – допомогла вистояти протягом цих страшних випробувань: *вона (ностальгія) є інтегральною частиною мого світу. Ностальгія – це таке почуття, яке мобілізує людину. Не дає їй – кинутий у краї присуду – змоги опуститися, махнути на долю рукою, дійти до межі зради. Чому? Тому, що ти думаєш про своїх рідних, пам'ятаєш про них і хочеш залишитися достойним їхньої віри в тебе, прагнеш, щоб вони тебе не соромилися. І далі: ностальгія за рідним містом, за селом, за вітчизною... Усвідомлюєш, що ти потрібний цьому народові, цій нації. Усвідомлюєш, що твоє жертва – навіть, коли про неї ніхто зараз не знає, не згадує її – не є намарне (...). Думаю, що це є здоровий смуток та здорова пам'ять – про рідних і про батьківщину. Це допомагало вистояти і не забувати про перспективу*³.

«Специфічні» умови, в яких довелося творити поетові в період 1972-1980 рр. не могли не покласти відбитку на поезії цих років. Як вже згадано, всі збірки, написані в той час, пройняті ностальгією. Змінюється водночас спосіб конструювання поетичного світу. Під цим оглядом перехідною збіркою являється *Світогляд Святовита*. Подібно, як і *Спогад про світ*, ця збірка підсумовує пережите і досягнуте, щоб осмислити його по-новому. Віднаходимо в ній багато спільного з попередніми збірками, навіть прямі перегуки. Характерно, що появляється в ній знов цикл присвячений Сковороді, подібно як в збірці *Спогад про світ*. Це немовби сигнал, який дозволяє типологічно співставляти ці дві збірки: І дійсно, коли провести порівняльний аналіз обох збірок, виявиться, що їхня конструкція паралельна, сперта на ретроспекцію. Проте є й суттєва різниця:

³ *Калинцеві долі. Перша – камерна.* Інтерв'ю з Ігорем Калинцем надруковане в тижневику *Наше слово*, № 26 (1. 07.1990).

коли в *Спогаді про світ* виражена успішна спроба подолати духовну кризу, то в *Світогляді Святовита* передовсім здійснюється художній злам – з цієї пори поет дедалі частіше звертатиметься до класичних форм, іноді дуже складних, як наприклад вінок сонетів, який закінчує збірку *Світогляд Святовита*. Таке закінчення, до речі, також значимий елемент. Проте аналізу розвитку художньої форми слід присвятити окреме місце. Повернімося однак до способу існування ліричного героя в збірках останнього періоду творчості Ігоря Калинця. Ліричного героя всіх цих збірок поєднує одна прикмета – його існування, в просторі внутрішньої свободи, який не підлягає зазіханням ззовні. Цей світ, однак, зовсім відмінний від поетичного світу з перших збірок, а це тому, що простір внутрішньої свободи, досягнутий в боротьбі з цим ворожим світом, зі світом, який мав знищити тих, хто з ним борються. Отож, для збірок періоду ув'язнення визначальні дві риси, що одна одну взаємодоповнюють: ностальгія та почуття свободи. Вони створили доволі герметичний поетичний світ цих збірок, в яких немає вже прямих відгуків на події, це радше їх осмислення, надавання їм відповідного значення в списуваній хроніці душі. Вибираються події і постаті з великим поетичним або емоційним зарядом, як наприклад в збірці *Міф про козака Мамаю*, де прототипом ліричного героя став один із спів'язнів – старий партизан Василь Підгородецький, а поетичним зарядом цієї збірки – незнищимість духа цих людей, їхня висока гідність та почуття гумору.

Збірка *Ладі і Марені*, завершена в рік поетового замовкнення – 1980, вимагає окремої уваги не тільки з огляду на її відмінність від попередніх, але й з огляду на мотиви, що в ній проявляються. Як вказує вже сам заголовок, запозичений від Василя Пачовського – це поезія на тему кохання і смерті. Eros і Thanatos, Лада й Марена, згідно з побутуючою на Україні міфологічною традицією. Це поєднання не нове, його по-різному в різні часи вирішували письменники. Оригінальне тут безперечно звернення до української міфології, а також розуміння зв'язку Erosa і Thanatos.

У поезіях цієї збірки натрапимо на багато присвят померлим друзям та рідним, та не знайдемо серед них присвяти Володимирові Івасюку, який загинув 1979 р. Смерть цього композитора потрясла вцілілою громадськістю України, а найглибше тими, кому стояла

в пам'яті смерть Алли Горської та те, що після цього наступило. Одна з поем цієї збірки, *Івикові журавлі*, присвячена саме цій події. Приглянемо ближче до тої поеми тому, що вона – ключ до розуміння того, що сталося потім – замовкнення поета. Її ліричний герой – онімільий від страху свідок вбивства грецького поета Івика. Звісно, не слід шукати конкретного прототипу – це намарне. Він всюди, тому що він – зацікавлена громадськість, яка втішає себе оманливою свідомістю, що й на цей раз вціліла. І так само даремні всякі здогадки про причину смерті Івика; єдиною можливою причиною – його любов до життя, до людей, до батьківщини:

*Був Івик. Не я. Я жити мушу.
...Може, Ерос – той
що дихнути йому не давав хвилини,
безумства жагучий, жахаючий,
мов вітер фракійський,
що блискавку мече,
узяв й спопелив?*

Розчарування громадськістю, тут вельми виразно змальовано. Згодом воно й стало однією з причин поетового мовчання. Це не тільки гіркий осуд сучасників, але й запитання – чи задля нього варто було жертвувати? Чи це не самоспалення? На це запитання відповідь ясна – *Дні і труди Коринфу не марні*. Але чи варто творити для того, хто поспішає вимазувати ім'я безумно залюбленого митця? Це питання з усією своєю неминучістю постало перед поетом, коли наступило зіткнення між країною туги – поетичним світом збірок останнього періоду творчості – і країною без'язиких сучасників, зіткнення тим більш жорстоке, що забракло тих, завдяки яким можливий був простір внутрішньої свободи, деяких уже навіки, як Василя Стуса, Валерія Марченка, Олекси Тихого та багатьох невідомих нам з імені безумно залюблених у свободу. Оце саме і є цим своєрідним зв'язком любові і смерті.

Звичайно, причин замовкнення поета мусило бути більше – одною з них було, напевне, відлучення від літературного процесу, брак можливості друкуватися і спілкуватися з середовищем літераторів. Без такого контакту, свіжого погляду на створене, зростання припиняється. Сказав про це й поет: *Я просто зрозумів, що буду вже себе повторювати. Це по-перше. А по-друге*

пропало десь само бажання писати і більше того, навіть потяг до поезії як такої кудись розвіявся. У мене це завершилось у 1981 році⁴.

Не можна не згадати й про це, що поет не бачив для себе місця в цьому літературному процесі, серед літераторів, які пристосувалися до вимог офіційного світу.

Природно виникає запитання: чи нинішній час так довго очікуваної поетом і цілим його поколінням свободи людини й нації не приніс зміни у поетовому рішенні? Про це вже сказано на початку цієї передмови, а доповнює цю думку висловлювання поета: *ті поети, які не мусять міняти свого творчого амплуа, не декларують себе* (в процесі оновлення – доп. мій О. Г.). *Вони мовчать можливо тому, що в них немає часу писати, або теж тому, бо не відчують себе на силі висловити міцно і свіжо свої почуття у цей переломний момент*⁵.

III

Ігор Калинець дебютував у 26 років, уже після закінчення навчання в університеті на філологічному факультеті та після кількох років праці. Хоч віршувати почав ще в школі, ні тоді, ні пізніше, в університеті, не надавав цим спробам більшого значення. Усвідомити себе як поета допомогло йому відкриття поезії Богдана-Ігоря Антонича, якою по-справжньому захопився і, як він сам каже, взяв від цього поета чимало уроків, перш за все, якщо йдеться про конструювання збірки. У збірках Калинця, як і в Антонича вірш існує не тільки сам по собі, він вписується в збірку як органічна її частина. Також звернення до традицій рідної землі єднає цих поетів. Проте схожість зникає, коли порівняти поетику Антонича і Калинця, яка в Калинця наскрізь модерна, навіть у традиційних формах, якими поет користується в останній період творчості, чи в *старовіцьких віршах* із збірки *Спогад про світ*. Ця риса Калинцевої поезії проявляється вже в перших збірках, але повністю заявляє про себе в *Коронуванні опудала*, де

---

⁴ *Калинцеві долі. Друга – накликає*. Інтерв'ю з поетом, опубліковане в 27 номері (від 8 липня 1990) *Нашого Слова*.

⁵ *Калинцеві долі. Третя — синє небо*. Інтерв'ю, опубліковане в 28 номері (від 15.07.1990 р.) *Нашого Слова*.

на зміну дещо поламаним, деформованим строфам перших збірок приходить верлібр, який залишиться панівним аж до збірки *Світогляд Святовита*. Пізніше, як вже сказано, появляються і більш традиційні форми — катрени, терцини, а навіть вінок сонетів. На це звернення до традиційних форм, можливо, мав вплив Іван Світличний — перший читач і критик Калинцевих поезій в таборі.

Але повернімося до початків творчості поета. Перша збірка — *Вогонь Купала* дещо відрізняється в побудові від наступних — брак їй тої характерної для пізніших збірок цілісності. Друга, вже цільна, виходить зі змінним заголовком (*Поезії з України*) в Бельгії 1970 року. Проте цю ж збірку рецензує Іван Світличний під іншою назвою — *Країна колядок*. У самвидаві натомість вона появилася під назвою *Відчинення вертени*. Цей же заголовок вона носить і в нашому виданні. Як вже згадано, *Вогонь Купала* видано 1965-66 року. Однак першу збірку поезій Ігор Калинець надіслав у видавництво 1962 року і мала вона з'явитися 1963, водночас зі збіркою *Тиша і грім* Василя Симоненка. Ця збірка, названа *Екскурсії*, отримала схвальну рецензію Івана Дзюби, але видання затримувалося. Наступну збірку, *Країну колядок*, автор подав у видавництво *Молодь* 1964 року, та редактор вирішив без участі автора компіювати обі збірки, вибравши не кращі вірші з *Екскурсій* та кращі з *Країни колядок*, дав їм заголовок *Вогонь Купала*. Калинець примушений був погодитися на видання в такому вигляді збірки, бо знаходився вже тоді під слідством і загрожував йому й дружині арешт. Як вже сказано, видання книжки до певної міри зберегло волю авторові.

Збірка *Екскурсії* складалася з трьох частин — трьох екскурсій по Львові: екскурсу в історію, відвідин музеїв та прогулок по місту; ці частини відділяли від себе інтермедія та інтермеццо. Отже, як бачимо, структура збірки була наближеною до структури *Відчинення вертени* і становила продуману, завершену цілість. З цієї збірки редактор відібрав вірші *Станіслав Людкевич*, *Олександр Мишуга*, *Смерть Підкови*, *Драматичний фінал*, відкинувши такі перлини, як *Юр*, *Новаківський*, *Галич*; інша частина збірки увійшла в *Відчинення вертени* (цикл під назвою *Мій давній голос*), решта віршів найімовірніше загубилася.

Відчинення вертени зретагував уже сам автор; крім

віршів з *Екскурсії* складаються на неї ті вірші, що залишилися зі збірки *Країна колядок* після видання книжки *Вогонь Купала*. Збірка вийшла цілісною, продуманою. Вона побудована формально за принципом вертепної драми (ця структура успадкована із збірки *Екскурсії*). Нема в ній традиційних дійових осіб — Богородиці, Йосифа, Ірода, ні інтермедійних постатей — Цигана, Козака, Чорта тощо, однак схожість сильно відчувається⁶; це і якась священність дійства, закладена вже в самій структурі збірки та на глибиннішому рівні — спосіб існування окремих поезій подібний до того, в який функціонують дійові персонажі вертепу.

Постать мандрівного дяка — *port parole* автора появляється також не випадково; він — як і в давнину — головний рушій вертепу. Хоч ці персонажі справляють враження непорушних (напр., *Криниця*), на відміну від вертепних, насправді вони відображають рух. Рух в один бік. Щоб зрозуміти, який це напрямок, слід зійти до глибиннішого рівня: все вертепне дійство відбувається для певної мети — прославлення народження, п р и х о д у Христа. Якщо так глянути на збірку, її треба визнати реквієм, реквієм для української культури, традиції, реквієм для Людини, що в і д х о д и т ь в минуле:

чи не останній
я
зі шляхетного родоводу
з гербом,
де на щиті блакиту
осінній листок калини?

Проте не відчувається в цих поезіях розпачу, є натомість елегійний сум людини, що спізнала цю гірку правду. І, як в Антонича, зображений світ оживає завдяки своїй поетичності та віри в нього ліричного героя:

Я був усім на всіх і вся:
величчям, вірою і болям...

---

⁶ Вказав на це Роман Семкович у передмові до бельгійського видання *Відчинення вертепу*, яке вийшло під заголовком *Поезії з України*. Семкович не знав справжнього заголовка (рукопис потрапив до видавництва з відвертою титульною сторінкою), проте відчув, що книжку слід було б назвати *Вертеп* або *Новий вертеп*. (Пор. *Поезії з України*, Брюссель, видавництво *Література і мистецтво*, 1970, с. 5-6.)

Я вийшов з церкви —
і засяв
тисячолітнім ореолом.

(Вітражі, зб. *Вогонь Купала*)

Спорідненість *Відчинення вертепу* з поезіями Антонича глибша, аніж якої-небудь із пізніших збірок; вона проявляється так у структурі збірки, як і в настрої, залюбленості в традицію рідної землі. Якщо співставити її з поезіями Антонича, поміщеними в книжках *Привітання життя*, *Три перстені*, *Книга Лева* та *Зелена Євангелія*, побачимо не лише схожість структури *Відчинення вертепу* з двома останніми збірками Антонича, які складаються з трьох глав і двох ліричних інтермеццо, але й прямі перегуки з Антоничівськими *Різдом*, *Моїм давнім голосом*, *Вітражами* тощо. Проте постичний світ Ігоря Калинця не схожий на ніякий інший — ні Антонича, ні раннього Гарасимовича, поезіями якого захоплювався молодий поет, ні поетів «поганської групи» (молодші шістдесятники: Микола Воробйов, Василь Голобородько, Михайло Сачеґко), до яких найближче стояв поет в роки її існування. Вертаючись до Гарасимовича, та й ширше, до польської поезії шістдесятих років, поет був добре з нею ознайомлений, особливо його цікавили формальні її знахідки. У цей час відносної відлиги доходили також літературні новинки з більш віддалених країн, у тому числі найновіші здобутки української емігрантської літератури. Калинця особливо заповонила поезія нью-йоркської групи, яка найближче відповідала його літературним смакам.

Шістдесяті роки — це не тільки більше відкриття в державній культурній політиці на Захід, але й розкриття деяких спецфондів, що відносились до культурного життя двадцятих років. Чи завдяки цьому, чи завдяки місцю праці — обласний архів, а чи, може, збереженим приватним книгозбірням, у всякому разі Калинець добре ознайомлений з творчістю письменників «розстріляного відродження», а також з західноукраїнськими та еміграційними поетами довоєнного періоду. Можна отже говорити про безперервність літературної традиції в поета, натомість про прямі літературні впливи в поезії Калинця говорити мабуть не доведеться, якщо поминути вже згадані перегуки з Антоничем у перших збірках, в яких також знаходимо

парафрази, як *Інна* (Інна Тичини). Найбільше однак в поезії Калинця літературних і біблійних алюзій (див. напр. *Символи Сквороди*, *Пропонування 4*, *Пропонування 11*, *Золоті ворота*, *Легенда*, *Замок*) та символів зв'язаних з загальною і українською традицією. Їх взаємопроникнення в поезії Калинця всюдисуще: пегасом стає кінь козака Мамає (як *Мамай відпочиваю*, зб. *Відчинення вертепу*), міфічні Eros і Thanatos перетворюються в Ладу і Марену (зб. *Ладі і Марені*), і таких топосів багато.

Саме заглибленість у нашарування культури, постійне в-неї-буття, намагання осмислити традицію й показати її промінювання під сучасну пору, справляють, що поезія Калинця неповторна, його світ приваблює і заманює читача углиб, бо це не просто перевіршовані національні перекази, міфи, історичні сюжети, а поетично зображене сьогодення з глибокою (в буквальному і переносному значеннях) ретроспекцією. Таке світобачення впливає з сильного почуття відповідальності перед собою, предками і нащадками за свій час, тобто воно прямо зв'язане з громадянським почуттям поета (див. напр. *Пропонування 12*, зб. *Реалії*). Такий спосіб зображення поетичного світу Іван Світличний назвав у згадуваній рецензії перевірянням сучасного минулим. Коли цих слів не розуміти буквально, можна їх прикласти не тільки до рецензованої Світличним збірки (*Країна колядок*), але й до всієї творчості поета.

В останній поетовій збірці, *Ладі і Марені*, де появляються більші форми — маленькі поеми, в дійсності немає ні одного твору, який вільний був би від цього ретроспективного погляду, при чому не мусить це бути погляд вглиб української традиції (як у поезіях *Вероніка*, *Сльоза*, *Івикові журавлі*), але завжди він має відношення до українського сьогодення. Прикладом твору, що піднімає питання живучості національної традиції тут прямо поєднаного з питанням про життєздатність народу, вірша насиченого літературними алюзіями, відгомонам історії і теперішнього нехай буде поема *Золоті ворота. Легенда*, присвячена Миколі Горбалеві (членові Української Гельсінської Групи, ув'язненому в той час) з ностальгічним епіграфом з Василя Пачовського (*О Золоті Ворота! Стояти вам, де стояли*), алюзіями до поезії Тичини, Антонича, Шевченка, Ліни Костенко, паралелями до легенди про Михайлика і Золоті

Ворота. У цьому також згадка про першу промову папи українською мовою:

*не вогнем і мечем,
не грекою чи іншою латинню —
мовить Іван Павло II,
а тою річчю,
яку понехаси
у серці своїм,
у домі нашім,
на велелюдних пощербичених торжещах:
«Скільки мучеників
пройшло
і проходить Тобою
попід Золоті Ворота,
Вкраїно мого подиву!*

Цей твір виразно перегукується із *Золотим Гомоном* Тичини, але його звучання відмінне — ще раз унаочнюється в поезії Калинця свідомість тисячолітньої християнської традиції України; тут це виражено пригаданням забутої (а радше підміненої іншою, більш відповідною для ідеології тої держави, легендою про трьох братів) легенди про поставлення хреста і благословення Андрієм Первозванним гори, на якій пізніше засновано Київ. Притаманне для поезії Калинця і розуміння цієї традиції, не позбавлене гіркоти:

*І дивгає його [благословення] Місто,
возсіявши і блиском, і мервою,
наче хрест.*

*Тому знеохочено
попід Золоті Ворота
провадить
старі і нові хрещатики,
містичів і берладників,
свої стяги і орди заброд,
усі дніпри від Дунаю до Дону,
всі країни —
та чи до останньої скиби?
усі січі —
та чи до останньої краплі крові?*

У цій поемі появляється також один з символів, що часто виступають у його творчості — лицар, захисник душевних поривань (*Автопортрет з крилом Архангела*, зб. *Коронування опудала*), цінностей моральних (*Ста-*

ровіцькі вірші, зб. *Спогад про світ*), національних святостей (*Міф про козака Мамая*). В обговорюваному творі лицар перелицьовується: він і *ізгнаний ізгой зі щиту* — архангел Михаїл, і реальний ізгой, лицар із сучасної легенди — Микола Горбаль, і доведений своїм народом до крайньої розпуки лицар Михайлик. Усі три подобі єднає саме національна традиція.

У поезії Калинця чимало символів-ключів, але цей символ вважаю центральним, як і символ криниці. Невипадково *Відчинення вертепу* починається віршем *Криниця*:

*Сумно на тебе дивитися, кринице,
пільна кринице з прогнилим цямринням,
оточила ти себе свитою кропиви нищої,
ще й хизуєшся мереживом жабуриння.*

*А була ти, небого, богинею у правітчизні,
молилися предки до твого непороччя,
пили вони жадібно тіло твоє пречисте,
солодкою водою причащали очі.*

*Де твоє нині ділося свічадо?
Хто тебе чару дівоцтва позбавив?
Скільки на землі зі смагою прочанів,
а жоден із летаргії не розбудив тебе збанком.*

Тут символіка досить прозора — жива вода у криниці — це неминущі цінності. Вона ускладнюється згодом (*Пропонування 4*, зб. *Реалії*), коли на неї накладається біблійна притча про Самаритянку і апокаліптична візія караючого Бога та приходить протиставлення води і води живої:

*хто ми напевно ота ж вода
що не знає роду свого ні віри
голуба стрічка що в'яже
різні руки і різні долі (...)
ми є напевно вічна вода
але де є той щоби зумів
вогненним мечем розтяти
звинну блакитну змію надвоє
на початок одного закінчення іншого
на воду одних і воду других...*

Хочеться заакцентувати місце любовної лірики у творчості Калинця, бо без того наш огляд явно грішив би однобокiстю, просто годі собі уявити її без другого крила — любовних ліриків та еротиків. Ці вірші не

стоять окремо, завжди вони зв'язані зі структурою збірки, іноді сильно вписуються в громадянські тони цієї поезії (*Віно для княжни, Реалії*, деякі елегії із збірки *Світогляд Святовита, Лада. Пектораль*, зб. *Ладі і Марені*), іншим разом лишаються в центрі збірки (*Коронування опудала, Увійти в сад*, (збірка переспівів айренів Калинця), деякі з них, безперечно, належать до шедеврів української любовної лірики (напр., *Панно з очима більшими за айстри*, зб. *Відчинення вертени*, цикл *Кохання в семи барвах*, зб. *Тринадцять алогій, Осіння Магдалина*, зб. *Ладі і Марені*).

Характерним для цієї лірики образом вважаю образ осені. Зв'язок любовних мотивів саме з тим образом не можна якось однозначно тлумачити: тут і ностальгія за спливаючим часом і почуттям, якого не вдалось затримати, і романтика осені, і символ здійснення, і стиглості, і неминучого кінця:

*Така самотність у білій пустелі постелі,
де понад нами стелею стеляться міражі.
Господи, які в тебе очі стали настельні
і пальці ласкаві — такі неживі.*

*Звідки взялись ми, в якій оселі осіли —
оструб, ослони під стінами, сіті і сак.
У міжвіконні осінь, осонь і сіно,
на острів осоту сонце воском тіка.*

*Поезіє, спазми екстазу твого зіслабли,
дивний сей світ, остали самі слова.
У пустині світлиці живуть тільки сіті і лави,
а я не живий і ти вже також не жива.*

(Осінь)

Цей вірш походить із збірки *Відчинення вертени*, найближчої своєю атмосферою, мотивами і побудовою до поезій Антонича, але тут схожість і протиставлення водночас; недарма поет жартома, парафразуючи навспак вірш Антонича *Князь*, назвав себе *осені замовклим князем*.

Підсумовуючи, хотілося б визначити місце поезії Ігоря Калинця в літературному процесі 60-70-х років і, ширше, у новітній українській поезії. І хоч таке визначення по відношенню до сучасної поезії декому може здатися скорочасним, то, парадоксально, коли розглядати цю творчість з більшої дистанції, в контексті історії української поезії, окреслити у ній місце поета легше. Ускладнення виникають також при співстав-

ленні з іншими літературами чи певними провідними напрямками у тзв. світовій літературі, але ця трудність відноситься не лише до Калинцевої поезії, а й до всієї сучасної української поезії. Звичайно, можна шукати певних паралелей, але вони завжди будуть умовними з огляду на нетотожність естетичних критеріїв (та хіба вона можлива сьогодні, у час, коли відносність естетичних критеріїв стала аж надто очевидною, а дехто проголошує не те, що занепад, а й смерть естетики взагалі), художніх кодів та (зовсім не в останній черзі) «специфічних» умов існування української культури і вкрай жорстоких обставин створених тим митцям, що не захотіли видати за нормальні цих умов, у яких справжня культура приречена на загибель, а субкультура (так її назвимо) процвітає (якщо правомірне застосування естетичного поняття *процвітати* до культури зі специфічним духом смітника — етичного й естетичного). І все таки важко не піддатися цій спокусі — і не задля того, щоб показати, як українська література наздоганяє здобутки світової, чи радіти з відкриття у ній тотожних напрямків (хіба хтось латиноамериканську літературу намагається увібгати в прокрустове ложе традицій європейської літератури?), а задля того, щоб глибше збагнути поезію Калинця і показати її своєрідне на цьому європейському тлі обличчя.

Усякі прямі порівняння з модерністичною чи постмодерністичною поезією творчості Калинця не влучатимуть в ціль, залишаться десь поблизу так і не показавши суті цієї поезії. Вона-бо наскрізь модерна і водночас емоційно сильно зв'язана з традицією; іноді традиційна в формі, але тим яскравіше зображаюча суперечності доби і сучасну кризу цінностей. Вона не показує, як постмодерністична поезія, розчленування світу, але до деякої міри вона розповідає про атрофію тоталітарного суспільства, уникає урбаністичних мотивів, але показує місто як всепоглинаюче (ця риса ріднить поезію Калинця радше з модернізмом, але не можна не вказати на різницю розвитку урбанізації Заходу і України), опосередковано представляє дегуманізацію людини, але образ деградованої особистості помітно відрізняється від образу особистості в постмодерністичній поезії, бо й причини деградації цього анти-героя відмінні. У тому місці слід зауважити ще одну суттєву різницю: хоч ніде про це прямо не говориться (може за винятком вірша *як мамай відпочиваю*, де

ліричний герой не скористався послугами пегаса — *воліє на парнас пішки перти*, що можна інтерпретувати як своєрідний, навспак прочитаний, елітаризм), поезія Калинця елітарна не тільки в розумінні неприступності для непідготовленого читача, але й елітарна духом, що можливо стане більш очевидним, коли згадаємо один з центральних символів — лицаря. І знов виникає запитання — чи можливий антиелітаризм для того, хто протиставляється всім виродженням тоталітарного суспільства, суспільства, в якому панівною ідеологією проповідується антиелітаризм? Цей список риз, що споріднюють і віддаляють поезію Калинця від поезії постмодернізму можна продовжувати: захоплення еротикою, метафізикою, примітивізмом, проте всі ці мними споріднення і відмінності завжди вкажуть на джерело відмінності — суспільство, в якому твориться ця поезія. Отже, якщо наголошувати на тому, що споріднює, не слід тоді говорити про тематику цієї поезії чи поетичне світобачення її автора, але про його експериментальні пошуки, що йдуть в різних напрямках в різні періоди творчості.

Уже перші збірки показують Ігоря Калинця як поета-експериментатора; хоч існує в них строфіка, але вона унезвичайнена, поламана. У наступних збірках звільнення строфічної структури повне, деформується поетичне мовлення (потік свідомості) та з'являється еліптичність вислову. Поет пише майже виключно верлібром (що теж має специфічно українську конотацію неблагонадійного вірша, вільного не тільки від рими і ритму, чого найкращий приклад — *Верлібровий вирок*), а носієм поетичності стає своєрідна інтонаційність вірша, полісемантика, що виникає зі звільнення форми і майже в усіх збірках цього періоду високий ступінь метафоричності вислову. Винятком тут лише збірка *Реалії*, майже зовсім позбавлена поетикальності, але таки метафоричність у ній присутня, хоч на іншому, аніж звичайно рівні — на рівні всього твору і всієї збірки. Поезія, що поставала в ув'язненні різноманітніша в формі — там і багатство класичних строф, і верлібрів. Натрапимо в ній на зразки чисто лінгвістичної поезії (найбільш яскравий приклад — цикл *Мій азбуковник зб. 13 алогій*), на поезію non-sens-у, забаву словом, і з другого боку на вінок сонетів (правда, при всій витриманості форми, важко цей цикл назвати класичним). Водночас ця поезія сповнена літературних

алюзій, постійно відкликується до закодованих символів, традицій, міфів. Коли б прийняти класифікацію сучасної української поезії, що її представив Богдан Рубчак⁷, ми б мусили визнати що не меншою мірою вона стосується поезії пізніх шістдесятників, а зокрема Ігоря Калинця, Миколи Воробйова, Василя Голобородька та групи молодших поетів, що примикала до них, в першу чергу Григорія Чубая та Степана Салепяка. Треба було б сказати також, що революція, яка відбувається зараз в українській поезії (чи завершиться?) почалась принаймні двадцять років раніше. А безпосередніми попередниками покоління вісімдесятників були пізні шестидесятники.

Тут ми підходимо до справи незвичайно делікатної та водночас болючої. Сьогодні літературна критика не висловлюється про те, яка роль щойно згаданого покоління в сучасному літературному процесі, або говорить про це патріотичними загальниками, напр., порівнюючи Стуса до Шевченка. Причина тої мовчанки лежить не тільки в тому, що перші томики поезій цих авторів щойно недавно з'явилися на Україні і представляють лише децицю їхнього поетичного доробку, тобто в частковості картини, неповності уявлення та неминучих помилках у судженнях. Вона захована глибше і водночас має позалітературний характер, її підтекст — чисто етичний. Активність сучасного молодого літературного покоління спрямована не тільки на подолання панівного романтично-пафосного зразка, але й викриття певної позиції тих літераторів, що за класичністю (читай соцреалістичністю) форми ховають свою розумову неспроможність і брак етичних норм. Проте ці літератори все ще зберігають завдяки Спільці свою позицію, і, поки вони живі, не допустять до осмислення місця поезії репресованих шістдесятників в сучасному літературному процесі (скоріше, мабуть, дійде до широкого включення в обіг еміграційної літератури). Винят-

---

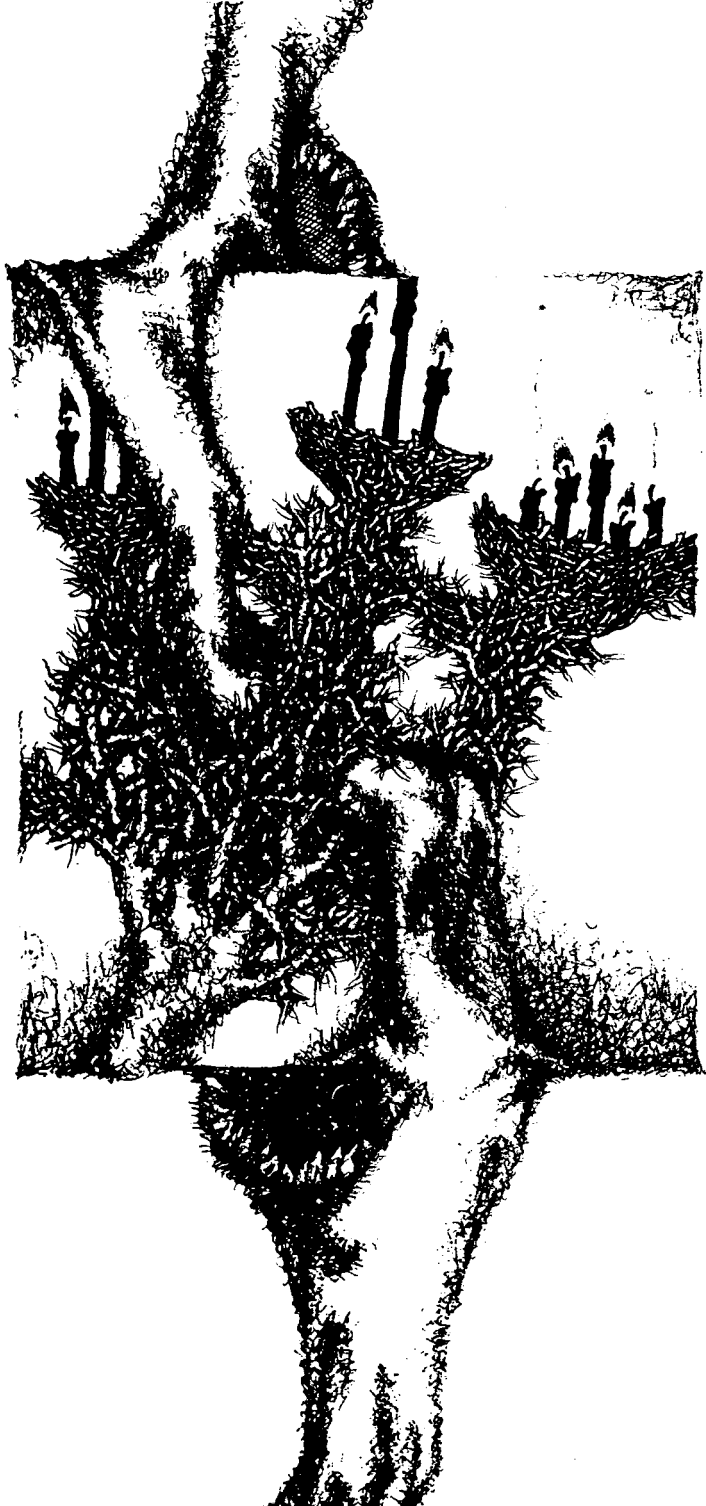
⁷ Богдан Рубчак, *Бо в нас немає часу*, Київ № 8/1990. Рубчак визнав придатним у відношенні до української поезії розподіл дійсний для американської літератури на поезію філологічну і поезію ствердження та звернув увагу на певну відмінність: в Америці поезія ствердження відживає, натомість наймолодше літературне покоління України саме з нею виступає, вважаючи її найкращою формою спротиву щодо панівної в українській літературі романтично-пафосної манери.

ком, і не лишень останнім часом і до певної міри, — творчість Василя Стуса, перед величчю якої годі їм не схилитися. Але не випадково більшість із авторів передмов, що супроводжують добірки його поезії, які тепер з'являються по різних журналах, ставлять творчість Стуса в контексті історії української літератури, аби тільки не в контексті сучасної поезії.

Отож, яке місце Ігоря Калинця в сучасній українській поезії? Дехто може сказати — надто рано про це говорити, але я переконана — наступні покоління говоритимуть про наш час як про добу Стуса і Калинця.

Оля Гнатюк

ВОГОНЬ КУПАЛА

Вітер

*Ковтни мене, біла дорого,
ковтни мене, добра осене.
Запахло роменовим ромом
вітру мого стоголося...*

*Вітер мій знов надимає
бандери дністрових лодій.
Вітер з нами, над нами,
з моїми полками в поході.*

*Вітер коням терebить гриви,
хоруговками грає на списах.
Вітер мій вірний гридень,
гридень князя Осмомисла.*

*Десь там княгиня в Путивлі,
чадо моє Ярославна,
мужу в поганські пустелі
вітер отецький послала.*

*Вітер загоїть рани,
вітер Вітчизною пахне.
Вітер з нами, над нами,
в поході з моїми полками.*

*Залізною йдемо у гуці,
несемо щити, як скрижалі.
З Галича вітер цілющий,
з Галича вітер державний.*

*...Ковтни мене, біла дорого,
ковтни мене, добра осене.
Запахло роменовим ромом
вітру мого стоголося.*

Смерть Підкови

*Втискалась Руська
тихо і непевно
на спрагнений видовища майдан,
в строкате радістю і гнівом пекло,
до злого полиску кайдан.
І люд
від люті і безсилля плакав,
люд з передмість,
цехів
і вчених братств:
поніс би кожен голову на плаху,
за нього кожен голову віддасть...
Та кат підніс
потворне смерті лезо,
нестерпний жах над площею заблис.
І враз хитнулась ратушева вежа
і стрімголову
ринулася
вниз...*

Олександр Мишуга

Нарешті!

Я повертаюсь.

Тепер назавжди.

До вас під стріху і тихі верби.

І пливуть

зачаровані

й заздрі

за мною

європейські неба,

яким я віддав до останньої краплі

нечувано солодкий голос,

щоби бути в країні,

Богом проклятій,

хоч інколи гостем.

Але всьому кінець.

Я повертаюсь навіки

на ваших руках

скам'янілих і непохитних

під чорним віком

п а н а х и д и.

Станіслав Людкевич

*Зловісна загроза тромбонів —
загроза навислої скелі:
дорогу ніхто не проторить,
дороги ніхто не осилить...
Тут поклику треба в мажорі,
мажору сурми і литаври,
щоб звуку не було жодного,
який би не вдарив.*

*І стали каменярами
такти,
акорди,
півтони...
А він,
відчувши під ранок
радісну втому,
з німбом, посрібленим зовсім,
з незмінно старомодним бантом,
виходить у довгу осінь
ходою анданте.*

Олександр Довженко

*Йому і страшно, і блаженно,
він посивів, як сивий світ,
людинолюбцеві Довженку
запахло мудрістю століть.*

*Запахло сонце світлим медом
в своїй неторканій державі.
Знов сниться нації легенда
про ностальгічний дар євшану.*

*Йому і страшно, і блаженно,
Він посивів, як сивий бог.
Повз нього мчать віки шалено
в жадобі вічних перемог,*

*щоб він у візії пророчій
знайшов найлюдяніший фільм:
Сіркові повні помсти очі
і яничар, порубаних навпіл.*

Інна

Я ще не чув такої гри!
Я глянув іншими очима,
коли за пультом рим
став молодий Тичина...

Далека музика очей
спурхнула ніжно, голубино...
І раптом — стій!
Це погляд чий,
сестри чи Ваш,
кохана Інно?

Я пригадав. Той вечір. Ми.
Вона і ви. І я надвоє.
А вітер вороний сурмив
над сніговим сумним сувоєм...
...Мила, скрипка вмерла.
Годі. Годі. Годі.
Золотава мерва
зі старих мелодій.
Гей, чудовий світе!
Слава, слава, слава!
Хай струмує вітер
через всі октави!
Я ваш тоді покинув дім,
кохання білотінні стіни
заслав доріг червоний дим.
І Ви не Інна. Ви не Інна.
Я все забув. Чекала інша.
І вже не дві, одна, єдина
не лебедина і не ніжна
революційна Україна!

Я ще не чув такої гри,
дивлюся іншими очима.
Стоїть за пультом рим
Павло Тичина.

Антонич

*Чекаєш ліпших днів під папороті квітом,
в цупкі обійми взяв тебе корінням*

ясен.

*Вже хрест зігнув, лежить пліоцем
обвитий.*

*На плитах злежаного листя
барвінковий напис.*

*Нема кому вже відчитати мову маєва,
зелене євангеліє лише гортає вітер,
що чорні літери насіння*

*із кульбаб здуває,
щорік засаджує поемами забутий
вівтар.*

*Чи знатимуть колись, де ти знайшов
свій спокій,
окутаний навічно про прийдешне
снами?*

*Чи прийдуть юнаки із золотого полку
у бронзі вкарбувати:
«тут стрілець незнаний»?*

Залізні стовпи

До залізних стовпів, які з п'єдесталів
могил
виростають, щоб купол неба підперти,
переміряли степ чумаки, та дійти
не змогли,
на вітрах і сонцях гартуючи впертість.

Набивши у вуха шелесту тирси,
як співу сирен,
вмирили десь біля ілюзії переддвер'їв.
Вороння, як половці, чатувало
на м'ясо сире,
аж у кам'яних баб не витримували
нерви.

Він вийшов Тарасиком, щоб бути
надвечір назад,
а вернувся апостолом з бунтарською
бородою

До залізних стовпів він імперію,
як каземат,
міряв етапними милями немилосердно
довго.

Очима духа окинувши світ благий,
він уздрів їх, як видиво проречисте:
стояли оперті на традиції скорбних
могил
і на собі тримали високе небо Вітчизни.

Як співом сирен, захлинувся
ревом Дніпра,
не витримав щастя і вмер біля його
переддвер'їв.
Найвища могила найдорожчий забрала
прах
і наймогутніший стовп, що знявся над
нею, підперла.

Ікони

Від квітчасто-золотих фонів
відтулялися святі мої предки,
поправляли шати червоні
невимушено і легко.
І ставало з ними дивно знайомо,
і облітала, як осінь, черствість,
бо пахло далеким домом
і дерев'яною церквою,
бо святі дивилися урочисто
на світ гарячо-жовтий
не візантійськими очима,
а малярів із Жовкви.

Вітражі

Упали з аркових щілин
на мої очі, руки, плечі
мільйони сонць,
оправлених в щільник
з квадратів, сегментів, трапецій.
Мільйони сонць —
від радісно-палких,
жовтогарячих і червоних
до лагідних,
до блідо-голубих,
до ніжної прозорості півтонів.
І в синтезі мозаїки їх барв
і ліній легких і величних
я упізнав,
я в себе увібрав
святі від ясності обличчя.
І сам від того ніби скло
розсипався прозорим і барвистим
рясним незліченим числом
маленьких та яскравих зблисків
на церкву в Ольжиній руці,
на Володимирові персти,
на книги мудрості ченців
зеленогорбого Печерська.
І вже палав, як самоцвіт,
я у Даниловій короні,
на Наливайковім лиці
запікся чорним згустком крові.
Я був усім на всіх і вся:
величчям, вірою і болем...

Я вийшов з церкви —
і засяв
тисячолітнім ореолом.

Килими

*На арфах предвічних кросен
тчуть барвисті мелодії килимів
хитрорукі рапсоди з Косова,
Поділля, Полтавщини і Києва,
щоб плелася мережка вовни
на щедрім столі святої вечері,
щоб вінчання тонами повними
слалось під ноги нареченим,
щоб на квітчастім маєві ниття,
на прадідівській естафеті родини
і через найчорніше тисячоліття
наші нащадки народились.
І щоб проросли патріархи,
які для вічності землю покинули,
крізь жорна могильної грядки
деревом життя з найдорожчого килиму.*

Писанки

*Виводить мама дивним писачком
по білому яйці воскові взори.*

*Мандрує писанка по мисочках
із цибулиним золотим узваром,
з настоями на травах і корі,
на веснянім і на осіннім зіллі —
і писанка оранжево горить
у філіграннім сплеті ліній.*

*То вже вона, як дивовижний світ,
то вже дзвенить, як згусток сонця,
бувають буйно квіти у росі,
олені бродять в березневім соці.
І стилізовані сплітаються сади
у маєві густих обрамлень,
мереживом найтоншим мерехтить
геометричний космацький орнамент.*

*І я поплив у світ дитячих мрій
на білі коліскові оболоні...*

*Котились писанками із гори
ясні сонця у мамині долоні.*

Сад

Осінній сад, як у дитинстві,
такий високий і прозорий.
Вночі колишуться між листям
ренетами осінні зорі.
І разом з листям-сухозліттям
вони впадуть у жовті трави,
коли у небі раптом віти
засперечаються з вітрами.
І кришталево б'ються зорі,
і прищуть в ніч від них осколки.

Осінній сад такий прозорий,
такий високий...

Ночі

Пронеси ти осінніми ночами
очей своїх непереможну сталь
повз кольори незнаной печалі,
повз розум, серце і мої уста.

І я лечу у мох твоєї тиші
і хочу крикнути,
аж падаю від слів:
хоч раз солодко озовися
мовчання скрипкою услід!

Хоч раз мені розкриль руками,
промінням ласки обнадій!
Та ти пройдеш,
щоб знову кануть
у темряві осінній, як воді.
І чорні квіти виростають з вікон
у місто, в небо, у мої світи.
І я згоряю смолоскипом,
який ніщо не освітив.

* * *

*Ми бігли,
вибились із сил,
на землю впали — і почули,
як б'ють кульбабові ліси
об небо білі кулі,
як із перестуком глухим
лють молоко ще тепле
в плитці тарелі лопухів,
пом'яті нами стебла,
як тіло відпружинив ляк
і ми здригнулись разом,
коли враз
бомбовоз джмеля
пронісся дисонансом.*

* * *

*Я радо йду у твій полон,
в зіниці звабливі і темні.
Із човників твоїх долонь
стікає сонця мед на мене.
І виростає маєво густе,
ростуть над нами дивні трави.
І пахнеш ти, як синій степ,
омитий свіжими вітрами...
А потім понесеш в очах,
в зіницях
радість негасиму,
що в травах
травень нас звінчав,
що дав нам сподівання сина.*

* * *

*Несеш у брунатному тілі
зливу щедротного сонця,
гіркавість зеленої вільхи,
солодкість медових сотів.*

*Несеш у брунатному тілі
губи мої і пальці,
смутку мого вільгість,
радості сльози гарячі.*

*І я вже по світі білім
вічним іду подорожнім:
несеш у брунатному тілі
мільйони моїх народжень.*

Марійка

За тобою чогось тужно стало мені, Марійко,
в лотоки спогадів хлинула осіння яса.

Білогрекого місяця по золотих зарінках
я відвік зустрічаю як палець сам.

Чи слухаєш зараз вітрів вовкулачу басолою,
що з-за пагорбів легінять ялові, хай їм грець.

Чи, може, також, як і я, наодинці з собою
веслами згадок осінь, як море, гребеш?

Ніяк нам тепер не обійтися без сантиментів:
в лотоки спогадів хлинула осіння яса.

За один поцілунок сплачуєм вічну ренту
білогрекому місяцю і золотим небесам.

Музика

Раптом та ніч, уповання довгого трунок,
задихаюсь і рвусь, як натягнений

смик.

В павутині панчіх ноги твої, як струни,
в білім футлярі скрипка, яка не спить.

Спраглі ми вперше музики одкровення,
лише зачувши їдкий солов'я камертон.

Шаленіє тройзілля, труйзілля

по наших венах,

а в чорнозіллі цноти червцю вибухає

бутон.

Озиваєшся, скрипко, тіла

свого повнотонням,

у пісні пристрасті шал і чистості жаль.

Раптом ця ніч, це одкровення червоне,

коли приходить кохання великий

скрипаль.

Палка ніч

*Танець жаги витинала троїста всоте,
в духмяні ложка манила лукава гречка.
Медом кохання гусли очі, як соти,
і пазух шукали парубки негречно.*

*Екстазу люльку розкурював бог кохання,
обпікав цнотливим хтивістю білі
крильця.*

*У ту ніч ласки спрагли жінки прохали,
паленіли дівчатам від сорому лиця.*

*У гармонію згоди зливався тіл тьохкіт,
лопотіли спідниці по перелазях.
Заздрісний місяць зеленим дьогтем
всі ворота в селі у ту ніч обмазав.*

Три казки

*Дві казки про тебе недавно я вигадав:
казку про ніч і казку про перстень.
Купальської ночі за жеврієм вигону
спорснули із рук мені непещені перса*

*А друга казка хіба найсумніша,
голосить в мені як презва осені:
ти стала до шлюбу негадано з іншим,
а перстень мій кинула в море із поспіху.*

*А третю казку для тебе зоставлю,
одвічну казку про поетову пісню:
як сонце, засліпило мене до нестями
ляного волосся духмяне повісмо.*

Колискова

Спить моєї доні рожевий возик,
засотаний смарагдовим царством кропу,
забризканий зернами сонячної бронзи
і кропилом дощу покроплений.

Заплутані колеса в куделях бадилля,
в променях пралісу гички цибулі.
Курить земля зела озонне кадило
і сама гудить терпкавим тремолом вулю.

Стікають зі стебел вишневі краплі
зозульок
на засотаний кропом рожевий возик.
Бавиться моя доня зі сонцем у жмурки
і потягається в найсолодшому позіху.

Свято

Запрошує гостей на обійстя калина,
вдягнувши в китиці багрові
жовту плахту.

І гості йдуть крізь листя
безпросвітну зливу
в пошиті мохом і падолистом палати.

Ласкаві ще ляні обруси сонцем травня,
карафок веретена пахнуть гірко кменом.
Благословить статечно дід святкові страви,
щоб стало все, як і земля, благословенним.

А хтось опісля, за гутіркою, помітить,
як у зелені шибки сплесне позолота,
що їде до калини свататися місяць,
і дід поважно піде відчинять ворота.

Цвинтар

Сидять гуцули на човнах могилок
під спорохнявленими щоглами хрестів.
Вже флота цвинтаря відчалює зі схилу
в поводдя трав високих і густих.

Потворних пнів шорсткі рудаві спрути
чатують мовчки з-під покрову зел,
і водорость ожини ноги пообплутала,
і, спрагла територій, без кінця повзе.

Безодня вічності ковтає вічно скарби:
пішли на дно і ткалі, й різьбярі...
Лише живі, задивлені на хмар дараби
витають щонеділі в полонинах мрій.

Прадід

Олегові Криси

Смерком зі смерекової скрипки
добував прадід чистого золота тони,
що декою туги натомлені й скриті,
як золоті рибки, в небі тонули.

Смичок дельфіном літав по струнах,
сипав чумацьку дорогу каніфолі.
У пучках прадіда струменіли струми
нечувано високих вольтів.

Луски очей, від сонць пересохлі,
повніли ряскою ласки, скорботи.
Тоді лемків облич смуглі соняхи
зачаровано виростали із-за плоту.

Вогонь Купала

Молимося вогню, первісному богу гордих,
у танку шаленства, у гоні інстинкту.
Хто не втримає ритму, рівноваги, опори —
назавтра попелом крізь землю ростиме.

Молимося вогню, що тужить нашою кров'ю,
що папороть серця запалює покличом предків.
Молимося вогню під його осяйною покровою
словами гімну, що бентежить терпко:

«Очисти нас від скверни, ватро Купала,
ти ж сонце годуєш свого полум'я вим'ям,
що, вранці сховавшись за мряки опалами,
тіло вогненне у ріках Вітчизни виміє».

Коструб

Прибудь, Кострубоньку, колісницею сонця,
яструбом чуприни розсічи хмари.
Шукає тебе лада, як сонця сонях,
хоче стати до шлюбу з тобою в парі.

Загуляв Коструб та й додому не їде,
тенетами ніжності інша яструба чеше.
Виплітають дівчата зелені вінки гаївок,
бо нема без Коструба верб'яних весен.

Бо нема без Коструба містерії пробудження,
коли серця вибухають, як пуп'янки ружі,
коли дівчата, позбувшись одежі будня,
тисячу літ за коханням на вигоні тужать.

Під Новий рік

*Вже вечір хмару настромив на місяця вила,
струснувши з неї снігу блискотливу мерву.
Навіжені вовки по димарях виють,
голодні Маланчиної кози на вечерю.
Розбісився вітер віником віхол,
стежки загородив рогачками заметів.
Тріє царі, згубивши перелазів віхи,
навколо глобуса блудять захекані.
Вже й дідько щедрівку попід вікна відгрюкав,
не діждавшись гостинця ні навіть спасибі,
спересердя виламав собі з плота дрюка
і дванадцятку об дідові ворота вибив.*

Повернення

*Ми ще повернемося під вільгу вільх
у вир вітрів, відваги і натхнення.
Горять тополі провидінням віх
до повнозвуччя нашого наймення.*

*Розбуяна орда празілля і буй-трав
вже залива по обрії чорнозем,
над нею сонце — степовий тиран —
обточує мечі від зимових корозій.*

*Вискакують із пнів, заслухані у нас,
гнуцькі антени срібних літорослів,
коли ж то ми на перехресті трас,
зустрівшись, вибухнем, як постріл.*

Містечко

Містечко з чашами золотих калабань,
де осінь справляє обряд листопаду,
де вечір на вечерю собі забаг
місяця диню й сузір винограду.

Містечко, освічене електрикою айстр,
вкрите столітньою дахівкою моху.
На цвинтарі спить останній твій майстер,
тільки куц глоду береже його спокій.

Містечко з розсохлими кобзами лип,
з покрученими струнами віття.
Знов музика Батьківщини мене болить
і не перестане ніколи боліти.

Передмістя

Заквітли димом жерла гінких коминів
на передмісті, що вгризлось асфальтом в поле.
Йде похід армії звитяжного каменю,
і шикуються щільно бруку полк за полком.

Своє дожив баюр і бездомних псів магістрат,
квапливо вивтікало будяччя з пустирів кону.
За бусолею сонця накреслено магістраль
з кварталами вітрин і вітражами неону.

Крутиться голова від мережі сталевого зводу,
де небо нап'ялося зоряним тентом.
На майдані спинився геніальний полководець
з молотом, що прикипів до постаменту.

ВІДЧИНЕННЯ ВЕРТЕПУ

Вертен

*Підпираючись костуром ямбів,
натягнувши кирею традицій,
прощаюсь з віком атомним,
бо щось мені не сидиться.*

*І вже мандрівним спудеєм
топчу снігові верета,
промінявши жупища келій
на біблійну скриньку вертепу.*

*Затихає хупаве місто.
Стіл. Заметіль. Гостина.
У кратерах макітр замішане
тісто солодке стигне.*

*Бринять ракети веретен
в галактиці каганцевої містики.
На сосновім деці вертепу
починається перше дійство.*

ДІЙСТВО ПЕРШЕ

Криниця

Сумно на тебе дивитися, кринице,
пільна кринице з прогнилим цямринням,
оточила ти себе свитою кропиви нищої,
ще й хизуєшся мереживом жабуруннтя.

А була ти, небого, богинею у правітчизні,
молилися предки до твого непороччя,
пили вони жадібно тіло твоє пречисте,
солодкою водою причащали очі.

Де твоє нині ділося блакитне свічадо?
Хто тебе чару дівоцтва позбавив?
Скільки на землі зі смагою прочанів,
а жоден з летаргії не розбудив тебе збанком.

Стріха

Підперта здавна тендітними колонами мальв,
ще від Івана стріпихата зілля сухозлоттям,
з дивною мозаїкою з бурозелених смальт
та свіжою латкою сонячного околоту.

Звисають з тебе булави маку і срібний часник —
проминулого літа скупі оздоби і радощі.
Відходять зі спасами добрі твої часи,
що відбивав бузько на базалуччя ратуші.

Перегнали давно тебе наймолодші із груш,
гнилиці опалі загрузли в твоєму лоні.
Жаль мені стріхи, бо сам я, мов комин, загруз
білими спогадами в її мосяжній соломі.

Кам'яні баби

*Ми велети, що зі сонця посміли глумитись,
покарані зухвальці, обернені в камінь.
Тепер тільки від круків побираємо мито
білими козацькими кістками.*

*Стоїмо як ідоли чорної пустелі,
віхи знамення татарви й вовкулаків.
Впаде смерк смерті на зелені оселі,
коли сонце вибухне на мертві відламки.*

*Скинемо каменю чари, які нас тиснуть,
зненавистю все просмалять наші вічі.
До слушного менту ми затаїлись у тирсі
з правом раз у рік на відьомські віча.*

Відьма

*Гасає вітер свавільно на майдані за ринком,
де кози пасе остання в містечку відьма,
де імператор чортополоху здивований прикро,
що сонну імперію непрошений гість відвідав.*

*— Не за горами зима, — журиється відьма козами.
З левади, де зорі пасуться, найпахучіше сіно.
Та коня де дістати, і дишель зламався у Воza,
а на віник тепер, ік старості, ледви чи б сіла.*

*Як реп'яхів, не позбутися надокучливих мислей,
що минувся той час навіть вже не присниться,
коли до Великого Воza запрягався місяць
і відьмі привозив сіна цілу копицю.*

Ходорів 1967

Се посвячення пасок, се посвячення передсвіту,
се весільне коловання сонця, яке не добачаєм.
Хлопці зірвали двері дзвіниці і вето місцевої ради —
вдарили на сполох великодніми дзвонами.

Отож не пудьмося спросоння: а що нам буде?
Застановімося ліпше, хто ми і для чого ми.
Чи ми земля, якої давно не любим,
чи дюралюмінієві крила, до яких ще не доросли?

Ми за коловоротом, попрощали нас верби,
що, як наші бабуні, у чорному отченаші.
Вертаючи з танцювальної зали, вимкнули хлопці
транзистори
і колоруч церкви поколували опівночі гагілки.

Вечірня

Співав дід на крилосі тропарі й кондаки натхненно,
як Мишуга, що вичаровував солодко Йонтка арію.
Із трухлявих тонтових бань сталевих хрестів антени
висилали дідовий голос херувимам до раю.

Тремтіла єдина зоря зеленим оком радіо,
вливалися солов'ї і липи тріщали в ефірі.
Зачарований Саваоф, завмерши за хмар балюстрадою,
щонеділі святе дозвілля приносив діду в офіру.

При місяці зачиняв паламар, як святий Петро, церкву,
певний, що ніхто в світі краще заспівати не зміг би.
Увечер дід перед золотим язичком люстерка
з голови скидав і клав на дно скрині крисаню німбу.

Різдво

*Я сьогодні новонароджений,
я відцурався брезклого віку.
Починаю в яслах із козами
румигати кометні віники,
смакувати молошне літепло
незайманопервісної цноти.
Очищений від поліпів політики,
перебираю зоряні чотки.*

*Я знайшов себе у країні колядок
на шорсткім солом'янім килимі.
Наді мною калиноуста Лада
схилилась вишневою калиною.*

Церква

Тріщали предвічні зруби,
летіли гонти, як пір'я:
руйнували дерев'яне чудо
людської праці та віри.
І, вписані в лагідні гори,
востаннє хиталися бані,
вмирили ясно і гордо,
так, як вмирають останні.
Це умирили століття,
це помирало прекрасне...
З розпуки дробилися на дровіття
золоті грона іконостасу.
І шукали між бур'янами
вічний спочинок ікони.
І плакала в недотроченій рамі
гуцульська мадонна.
І Юр, в невідомім двобою
втративши руку і списа,
піврозтятою головою
востаннє навкруг дивився,
як довго стояв ще реквієм
і як він лягав на трави,
на осиротілі смереки
густим непрозорим трауром.

Дитинство

Ганяв я на тротуарах срібні кола дитинства,
це досі у вухах той вітер свище.
А коли це було? За Чорного Петруся,
що на міській поливальниці нісся,
як фараон на колісниці.

А було це за самоврядування Соломки,
що котив перед собою живіт, як бочку пива.
Хоч снилася бургомістрові вежа з дзигарями,
піяв на його магістраті сусідський півень.

А було це тоді, коли на горі Стінці
під Великдень з'являлися монастиря частоколи,
І дзвін, затонулий у річці Дзвінці,
вдосвіта бамкав, аж поки до нього на дно
не пішли мої срібні кола.

Коляда

До маленької Звенислави прийшла коляда
із звіздарем і торбою, що все помістить.
Мучить Звенислава бабусю: дай і дай
з ялинки ночі медівник місяця!

Покотилися зайчики — обкачані в снігу клубки
і давай Звениславі нахилияти ялицю.
А місяць, звичайно, з того всього кпить,
бо підв'язаний міцно на золотій нитці.

Тільки осипається скляного снігу слюда,
і зірка, як куля, стовклася на площі міста.
Перший раз до Звенислави прийшла коляда
із звіздарем і торбою, що дива містить.

Микольцьо з Ходорова

*Ото круглий рік, як день, довідуємося, Микольцю,
чи переставилася душечка (царство небесне),
бо лише ми одні на цілу околицю
кожному двигаєм хрест попереду процесій.*

*Такий талан судився тутейшим причинним:
тільки кілометр екстазу — від церкви до кладовища.
А поза тим рятуємося блаженними очима
від маленьких пилатів, що за нами свищують.*

*Крихітки від світу побираємо в простягнену долоню,
але так турботами зародило рясно:
бо хто нам хреста понесе в останню дорогу,
коли більше не зможем топтати рясту.*

Семко Сомик

*Самітний чоловіче, доки торбу самітництва
двигаєш по ходорівських закамарках,
доки вибиватимеш костуром на цимбалах штахетів
тужливу пісеньку про вераники?*

*Доки стругатимеш, як невмілий різьбар
на власнім лиці криву свою долю?
Доки будеш, Семку Сомику, індіком
перед червоною ганчіркою образи?*

*Слава твоя відлунала з одного краю торговиці в інший,
вже й забуто самої торговиці славу.
В інший світ перейшли крадені коні і свині,
а ти ще досі двигаєш торбу самітництва.*

Святий

*Читаю Апостола горобцям при дорозі.
За німб мені тільки куряви мерва.
Позбігалися будяки до храму Божого
та й гатять головами у трухляві двері.*

*Втікає світ з-під ніг, гей, втікає.
У землю входжу ось-ось по груди...
На старості з простягнутими руками
визираю на шлях із кубельця рути.*

*Милостині тепер дочекатися годі,
швидше запусить ще хтось опуччям.
Оце підвезли б мене до вдови городу —
на хліб заробив би, горобців пудячи.*

Перун

*З димом Десятинну і десяток інших —
хай дибляться до Бога, хай дивають до дідька!
Зализує звали язиком зеленим місяць —
цей язичного апокаліпсису рахманний свідок.*

*Осиротіли подніпровські горби високорівні.
З-під скосогору з драгви Перун вилазить.
Дубове своє тіло задубіле під дубом гріє
(золоті вуса русалкам пішли на прикраси).*

*Повертається старе з-перед віків черепкових,
рушили ордою по підсоннях соняшникових хащів.
Об руїни крешуть червоних блискавиць коні —
облюбовує собі Перун місце для капища.*

Нагірне біля Самбора

*У тому селі дзвіниця, як вежа у Пізі,
кланяється дрантивою головою могилам.
Яким дивом стоїть вона, чи не ниткою бабіліта,
срібною павутиною віри затрималася?*

*Вдячні громадяни о. Павлові Людковичу,
єромонахові Сильвестрові — книгодрукарям (1618-1620),
також вдячні їм миші, що вивчили кирилицю
і зуби позолотили оправою апостола.*

*Роздає тепер думне село свої візитівки:
кому кленове листя, а мені бляшану ікону.
Благословляю всемоцну ржу за її милосердя —
залишила, немов сльозу, Марїїне синє око.*

Золотий тік у крилосі

Я. Пастернакові

*Засіли солом'яні оселі на Золотому Тоці,
як кури, порпаються у купі рапунтя.
Спите, терми і храми, у землі на сотому боці,
а що за життя ви промовили путнє?*

*Хто його знає, чи тільки у вас світу,
що ото було взад літ вісімсот?
Відпастернакував пастернак, а сього літа
взяв та й засіявся Золотий Тік вівсом.*

*А може для нього те золоте верем'я,
що по вереміях усіх навертає стопи,
коли восени селяни ревно
на картоплищі ведуть розкопи.*

Галич

*У румовищах поміж череп'ям дзбанків,
мечами і пряслами, що знаходимо щоденно,
нап'їтали невідомої діви останки
з начільником — золотою діадемою.*

*Мовчить про її наймення віко саркофагу,
літопис задвірками обійшов її дівочтво.
Замість весільної фати нап'їв фатум
чорну намітку на ясні очі.*

*Чи се не твоя, городе, суща подоба:
поросло городище забуття дерном,
лишилася дециця слави по тобі,
сливе діви золота діадема.*

Відвідини Зимної Води

8 березня 1967 р.

*Тоді сосни ще сонні в туман запали,
тоді на півдня півні вчинили гармидер.
Сонце неба допало, коли вже павич,
як впав, об'явився поміж курми.*

*Тоді щось хтозна що на причілкові хати
знанацька, світоньку, як свіне:
обновилася на причілкові Богоматір,
щирозлотом взолотило її вінець.*

*Тоді молодиця з повними відрами
поквапилась, байдужа до всіх видінь.
Був собі найбуденніший ранок, видно,
в Зимній Воді, Зимній Воді, Зимній Воді.*

ІНТЕРМЕДІЯ

« МІЙ ДАВНІЙ ГОЛОС »

1962

Архітектура

Чуже проколювало небо готикою,
хмурився химерами модерн,
рябіла східня екзотика,
щоб я помер.

Але я ріс вежею Успення,
видирався з сутеренних зажур,
щоб згодом
струнким і упевненим
став всім на голови
ЮР.

«Юр» М. Сосенка

Юр восени самотній:

дерева летять за вітром,
дерева летять столітні,
як журавлі за літом...

Юр, як листок від печалі,
легкий,
і аж світиться наскрізь.
Він в небо
напевно відчалить,
бо в нього осінній настрій.

«Юр» О. Новаківського

*Хлюпає полум'ям день,
бризка вогнем і вітрами,
вогнем червоних дерев,
вогнем стоязикої хмари.
Лише серед лави барв,
серед нетривкості й бурі
несе себе
вічності в дар
сильвета собору Юра.*

Будинок

*О, яка солодкість ліній,
гама барв медовосонна,
угорі венери з ліні
простягли лелійні лона.
Слимаки дзвінких балконів
закрутились ажурово,
і різьби химерні грона
зодягли дверей підкови.
Все веселкою, дугою
без контрастів і без кантів.
Лиш внизу кричать від болю
вдавлені у брук а т л а н т и.*

«Муза» О. Новаківського

*Осяяна сонячною повинню,
вона дивилась з його полотен
очима, що були повні
невимовної скорботи.
І тому,
що він прагнув бунту
і гострої,
як вістря,
музики,
вона мусила бути
його м у з о ю.*

«Автопортрет» О. Новаківського

*Він був замислений
і величний,
зайнявши весь сонячний простір
до людей повернув обличчя
мудре і гостре.
А вона була десь в перспективі,
обличчя мала на руку оперте,
обличчя безнадійне і красиве,
і була його а в т о п о р т р е т о м.*

«Пробудження» О. Новаківського

Дівчинка

*потягнулась спросоння,
оголивши теплі коліна,
струнка, як сонячний промінь,
і сама серед стрункого проміння.
Стіни клали на себе сонце.
Воскресали давні ікони,
що спали в павутинному мороці
довгими віками.
І зникла з їх лику байдужість,
і полились благословенням їх очі,
бо настало п р о б у д ж е н н я
дівчинки
в полотняній сорочці.*

«Зима» О. Кульчицької

*Спала Земля,
підібгавши під себе ноги,
в затишнім
сніговім наметі,
а поруч у віковічних барлогах
зимували старі ведмеді.
А поруч
обгризали зайці
червоне пруття ожини.
І висли
великі, як у казці,
зірчасті сніжини...
Землі було тепло в наметі,
і уста вона склала в усміх,
бо їй снилось,
що ведмеді ласують медом,
а зайці мають молоду капусту.*

Туман

*Набухло дерево гігантською сльозою,
згубилось місто в білому полоні.
Твого волосся золотистий сонях
зазолотився на туманових полотнах.*

*І знову ти покїрна і несміла
лиця зіперла лагідне овалля
на лебединих рук веселку білу,
так ніжно виткану із довгої печалі.*

*А ніч струмить в моє страждальне місто
крїзь образ твій зворушливо прозорий.
Набухле дерево хитнулось і зависло
на веслах вій гігантською сльозою.*

*Пробач мені! Я терпну від бажання
спалити видиво у полум'ї червонім,
щоб за вогненними палкими вітражами
забронзовіла жінка в золотім шоломі.*

«Лемкиня» П. Обаля

Стоїть мадонна в синіх лопухах,
у небі голубого світла.
Заплакане дитя раптово затиха,
здивоване таким великим світом.

Ось колихнулася колиска лопуха —
метнувся птах сполоханий в долину,
де димарі старих замшілих хат
заквітли білим квітом диму.

Повзуть куці по лагідній горі,
росте дзвіниця стрімко, як смерека.
Вода хмарин на теплу синю рінь
то напливе, то відпливає легко.

І білий бог з осяяних верхів
косу відкине, радісно уздрівши
мадонну і дитя між лопухів,
між синіх лопухів лемківського узлісся.

Могила Шашкевича

Жінка з чорного металу,
жінка чорної печалі
над могилою припала
у мовчанні...
Хрест стримів,
як долі стержень,
але біль поволі гаснув
і крізь траурну одежу
засвітилось тіло ясно.
І торкнув їй спокій вічі,
слід сльози з лиця зітерши...
І спливає тільки вічність
по складках її одежі.

ДІЙСТВО ДРУГЕ

Прощання

*Зріють у променях пальців
коханої смагли кетяги персів.
Починається осінь, на журливому вирії станції
відходить мій потяг розлуки вперше.*

*Всі ночі жаги стоять під твоїми очима,
в поцілунках — розпачу й солоду дисонанси.
Двері в країну яблук опалих відчиніши,
встане на клавішах сходів прощання соната.*

*Світ твій обірветься жовтою флейтою фіртки,
серце зірветься з черенки в траву побіч яблук.
Стигли кетяги персів торкатиме вітер,
і ніколи собі не повіриш, що я був.*

Монастирське подвір'я

*Оп'яніли горобці від дикого винограду,
справляють осінні оргії на гзимсах келій.
Бризнули в янгола гіпсові сльози градом,
бо замість квіту лелії приніс до руки келих.*

*Регочеться біс, визираючи рогом з-за огорожі,
керничку вина з бузини копитами натолочив...
Пензель сорому малює у тебе на лицях рожі,
бо вином кохання напоєні наші очі.*

*На плитах лопухів затерті усі наймення,
годі з них відчитати смирення чи грішні мрії.
З-за вугла лукавий біс кепкує з тебе і з мене.
І янгол плаче за цнотливим квітом лелії.*

Літо

*Вухами лопухів слухаю мушлю тиші,
причасний під білими кронами кульбаб.
За розлуки ще один довгий тиждень,
що на циферблаті соняха добігає, пробач.*

*Я тепер у джмелине тремоло
заслуханий більше, ніж у власне єство.
Та інколи, від спогадів дощу обмоклий,
гріюся під животворним омофором строф.*

*І тоді ти мене то підносиш, то нищиш,
спалюєш на зеленолезих ватрищах трав.
І дуже шкода мені доброї мушлі тиші,
найбільшої втрати серед тисячі втрат.*

Щастя

*Наше щастя писалось пальцем по піску,
розлетілося щастя, як липове клинтя.
У наших державах панує культ
припалої ниць калини.*

*На наших емблемах на глум цвіте
папороті святоіванське зілля,
якого по нині ми не знайшли ніде
в облудливім лісі, що порошок світить.*

*На наших коругвах колір зачах
амаранту найліпшого гатунку.
Тільки вуст яріє вишнева печать
на твоїм невідісланім поцілунку.*

Вулиця

*Кохана, ось плече моє зіпертись,
солодкий твій тягар, що вмерти можна.
Цю вулицю побачила ти вперше,
цю вулицю побачити не сміє кожен.*

*Ця вулиця злодіїв й ворожбитів,
у їхній цех вписатись маєм змогу:
мене ти вкрала від усього світу,
себе заворожив я від себе самого.*

*Чекав на тебе вічність — цілий тиждень,
зустрінемося небавом — через вічність.
Чи буду той я, тою будеш ти ще,
чи буде за вуглом злодійкуватий місяць.*

Легенда

*Зустрічаєш мене, Ладо, на тихосвітніх горах
у золотому шоломі, мов Софійська дзвіниця.
Зустрічаєш так, наче прощалися вчора,
а не десять століть розлуку кували зигзиці.*

*Довго роздоллям бездолля блукав я безбач,
обриваючи з себе огудиння огуди,
аж поки не знайшов на пергаміні берези
твої, як варязькі човни, кармінові губи.*

*Довго, ой довго ти спала у труні, кристалевій,
у вертепі, що зіллям облямований цвілі.
Висипало на береги звитяжне полян плем'я,
мов колись на хрищення, на наше весілля.*

Весілля

*Врешті сталося те, що статися мусило,
що було вимовлено золотоусто у снах.
Зійшла на мене благодать твого усміху,
наді мною обрання огненноязикий знак.*

*Була собі з мене людинка з глини,
глиняний світ спирався на глиняних ногах.
Аж поки не об'явилася ласка твоя до мене —
черленої печі животворящий огар.*

*Ставлю поставники — трійці воскові —
всі ми походим з-під знаку вогню.
Весільні коні гублять срібні підкови,
ще й вечір у срібну підкову місяця вгнув.*

Лист

*Облеснице, лисице, слатослове,
все ближче листов'яну й листопаду.
Твої листи — се вістуни пасльону,
що на городі медогіркне владно.*

*Погідна б'є година огудиння,
данина спогадам ся дивна днина.
Цілую рученьки тобі, солодка господине,
бо у розлуці, як на довгій ниві.*

*Воно ж устами мед твоїми добре пити,
та тільки хто повірить нині твому слову?
Ось-ось ще трохи і будемо квити
за те причастя чорного пасльону.*

Провесінь

*Ось наша вулиця, вілл вутлі вулички,
зачахлих дерев скам'янілі скульптури.
За вуаллю слів роздмухуєм спогадів вулик,
пам'яті вузлик вустами розплутуєм.*

*Набубнявів поцілунок — щось виженеться,
із пенька серця стрілить бо якась паросль.
Пережили ми жаль і таки вижили,
тільки від сліз лишилося вижолобків пару.*

*Ще часом смакує нам зречення недогризок,
коли вже одною ногою на березі березня.
Ось смужка музики з вузького вікна бризнула,
і вулиця раптом розступилася в безвість.*

Сьома ніч

*Вже ніч по ночі сьому ніч впродовж
твій місяць смутку просяває сонніч.
Крізь місяць смутку й елегійний дощ
мов сович із дупла за нами совить совість.*

*Змиваю вранці сон: в непам'ять пріч, маро, —
світ чистий, як роса, висить на павутинні.
Ромашки і ромен, розжевий ром,
корчага й чара, що чарують зір гостинно.*

*Без тебе день, а ти хто знає де,
де то князівство дня, в якому ти княгиня?
Я п'ю за тебе і за день,
такий, як сьома ніч, а інший день хай згине!*

Спогад

*Банальна історія, зовсім таки банальна:
ти квітку мені дала, як весільну чарку, —
і вже тюльпана червоного таїни тайна
веде нас у молодість, як прочанів.*

*Он бачиш, лопухами заріс наш жертovníк,
на теребівлі нашій вирує терниння.
Тільки з куманця місяця зелена втома,
як спозадавна, летється так само й нині.*

*Де воно те, що пролетіло, як щастя,
де воно те, що нареклося нам вічним?
Помолімося мріям нашим дочасним
під пречистою калиною, що чесно додівчила.*

Вірш з датою

Ой є в мене таке зілля
Три корчики пижма...
Народна пісня

*В її зільнику три куцики пижма,
та й то символічно, бо де ж зілля в місті.
Спливають із медом для неї тиждень за тижнем,
усі її сто медові місяці.*

*Поза очі лиховістять: ота чужоложка,
ота полеговиця, та ласолежниця,
оте ледацо, наша кара Божя,
сторницею їй за то, що належиться!..*

*Мов навича хвіст, барвами має заздрість,
в город каміння летить, прокляття ходить по
п'ятах.*

*А я також собі у вус не дую про завтра,
датуючи вірш «осінь, шістдесят п'ятий...»*

Топлення Марени

Гей, Марену топим, топимо Марену
звечора на озері, звечора на озері.
А ота Марена — липове бервено,
то косою косить, вроками прозорить.

Даймо на потіху їй дзвінки дукати,
стрічками розмаймо, обкладім вінками.
Потанцюй, Марено, липове бервено,
для твоєї шиї вже готовий камінь.

Гульк — і на боввані розійшлись кружальця —
знак, що осягли ми знову невмирущість.
Але ж ти, Марено, наді мною зжалься:
візьми мене лучче, візьми мене лучче.

Мадонна незайманості

Мадонна незайманості, покровителька лелії,
тої, що саме обдарована сьомим квітом.
Край перелазу лузає соняшник безслів'я,
а могла вечорами лічити віно.

Коромислом зранку вона розважить долю:
що з одного кінця — горе, з другого — щастя.
Подейкують, що в її непорочний подолок
злітається вдосвіта біле птаство.

Чи не про неї оце пустив повість
з нашого села злотоуст відомий:
якось вночі зупинився райський повіз
з архангелом Гавріїлом перед її домом.

Після танцю

*Що нас в'яже, хіба павутинка мелодії,
чи важкий по коліна пісок танцю?
Ні разу на стикові наших долонь
не розцвіла червона ружа.*

*Твій дім недалеко, всього сім кроків,
сім миль сипкого піску мовчання.
Усю довгу дорогу гули п'яні музики
про нерозцвілу червону ружу.*

*А за брамою, за якою зникаєш,
тільки піски довгих-предовгих сходів.
Такі предовгі сходи хіба ведуть
у країну туги за червоною ружею.*

Дно

*Віримо, суєвіри, у дно глека і штольні
(донниці, дивнички, доннички).
Бездонність, бездомність, бездольність —
невже це під сонцем — сонечком?*

*Любове, ми щасні: наш терен і терем,
у бутлі тернівка, бутні терцини.
Трохи терпіння і вірш на папері,
і на терезах розважена щирість.*

*Струмок за садком — до дна видно там воду,
до дна день по дні, як вино, випиваєм.
Але раз ненароком я приглянувсь безодні —
і зрозумів, що дна там немає.*

Ілюзія

*Що суджено і що лежить на серці,
як пахне стиглість і яка на смак?
Таке припізнене забарне милосердя,
бо все мені навспак, уже навспак.*

*Між призабулих буднів той забуток,
огарок той загарливо ловлю,
і видасться супроти смутку вутлим
наш прошумілий швидко шлюб.*

*Не зміниться ніщо віднині і навіки —
тобою пахне стиглість і така ж на смак.
Осанна тому світові, що в вікнах,
бо поза ним чи не ілюзія сама.*

Облуда

*Якщо це було, то були твої руки,
очі були, груди були, були, було...
Була буколіка, буйволиці й буйволи,
і червоне будило, що будило, було:*

*Якщо це було, то було все облуда,
блудницею тоді ти, пречиста, була,
тоді ти пречистою, блуднице, стала,
бо ти стала — і не стало тебе.*

*Якщо це було, то в мені щось зістало:
та непевність, та буйність, той щем.
І бубон будила, що будить і в будень,
біль за буйволами, біль за реальністю речей.*

Сумління

*В білий день, день-удень зі свічкою
серед люду, як на полюдді...
І враз діждався від свічки освідчення,
її безжального жала, як суду.*

*Чи ж маю право на біле тіло,
чи смію сподіватися свічкиного милосердя?
Згасив я свічку, хоч і мене боліло
на вугіль осліпле її осердя.*

*Куриться з нього остання притча
про горошину, що виросла у Говерлу.
Ота горошина не що інше, як прикрість,
що вчора завдав тобі по вечері.*

Сподівання на осінь

*У сподіванні осені, айстриного благовісту,
на пеньку складаємо вузлики дару.
Боже, коли у роті не мав ні ріски, —
ось тобі повна диня нектару.*

*Ось тобі уст пересохлий пергамент,
благенькі серця, благуваті мислі.
На священному дубі уверх ногами
лилики душ наших покірно повисли.*

*Осене, зраднице, дрантива торбо,
ялового бога безплідна невісто!
Ми послушники твого чернечого ордену,
що не чекає айстриного благовісту.*

Осінь

*Така самотність у білій пустелі постелі,
де понад нами стелею стеляться міражі.
Господи, які в тебе очі стали настельні
і пальці ласкаві — такі неживі.*

*Звідки взялись ми, в якій оселі осіли —
оструб, ослони під стінами, сіті і сак.
У міжвіконні осінь, осонь і сіно,
на острів осоту сонце воском стіка.*

*Поезіє, спазми екстазу твого зіслабли,
дивний сей світ, остали самі слова.
У пустині світлиці живуть тільки сіті і лави,
а я неживий і ти вже також нежива.*

ІНТЕРМЕДІЯ

« КАЛИНОВИЙ ГЕРБ »

* * *

прибиває
мороз
на бігу
копита
коням

смерек
серцевинням
ліси
об небо
дзвонять

пахнуть
вовкам
заячих слідів
конюшинки

з-під заметів
гриби дахів
ледве
на світ божий
прошились

* * *

на іклах
поніс
дик
сонце
у бескиддя
зарити

на верхніх регістрах
виводять
вовки
по зорях
молитви

догризаючи
бурячиння хмар
метнулись
зайці до втечі

у ріг
місяця
тривогу
сурмить
вечір

* * *

*в інею дерева
видзвонюють
як павуки у церкві
серцевинням кришталів*

*до утрени
в срібні ризи
облачилась
зима*

*закінчує
мороз
крила архангелів
по вітражах*

*і двірник
як паламар
доглянцовує
припорошене
снігом
сонце*

* * *

заячий
кирило методій
по снігу
юси повиводив

лементують
куці на вічі

ой навіщо ж
то нам
навіщо

напевне
по наші душі
інквізиція
з рушницями
рушить

на снігу
прочитає псалми
чобітьми
і псами
нам би
та вовчі зуби
ми б
кирила методія
самі збули

а тепер
братове
хай кожен
рятується
як може

* * *

розп'ята церква
навхрест
дошками
забита

попримерзали
яголи
крильми
до шиб
що не рушаться

доокола
на липах
гайвороння
келії
висвячує

панахиду
править
вечорами

а бойкам
досі
святий миколай
сниться

що ключ
від церкви
на золотім ланцюгу
їм
спускає

* * *

осипається церква
жовтим листям
шибок

зів'яв дзвін
як гарбузова квітка

двоє стебелець
давно осиротіли

ялівець
до страти засуджено

тільки вогонь
визволить
його пахучу душу

* * *

се будякові
йванові голови
на усічення

вимахувало мечем
моє дитинство

досвідченість
тепер покутує

достояли
у закуткові пам'яті

будякові
йванові голови

* * *

з діадемою
місяця
промчав
олень

оберемками
хмари
як сіно
підкидав
рогами

обвалював
копитом
камінь
зі скарбів
довбуша

у зламанім розі
як медальйоні
цидулку
з листя
носить

просила
уклінно
калина
на морожені
ягоди

* * *

на голубому дзиглику
звенислава
дзигою

а куди котик
червоний клубок
сонця котить

а де він
кожушка
купив собі
аж по вушка

а чого
в киці матері
виросли
вуса

а чи на хвості
у кошику
вона носить
коржики

на голубому
дзиглику
звенислава
дзигою

* * *

терен
голки
для грамофонів
розпродує

крутяться
ліниво
як платівки
останні дні

вересень
мелодії
на них записує

гупають
яблуками
бубни садів

скачуть
кущі
під вітрову
дудку

син шинкаря
грає
на першу скрипку

тільки
флейту
півневі
відрізали
на дровітні
недавно

* * *

«на городі бузина,
а в Києві дядько...»

чорти під бузиною
зняли вереск
об'їдаються ягіддям

от і вересень
погіддя

біла хмарка
коруговка
теліпається
на дзвіниці

а в києві
дядько
тихий та нищий

самому
люциперові
з лисої гори
лиже п'яти

вже й по чортячому
потякає

от і вересень

* * *

як мамай
відпочиваю
підібгавши ноги

торбина
з каламарем
на суку висить

хвоста задерши
пергамент
по луці
брикає

п'ю собі
з куманця
чудернацьке вітхнення

кінь крилатий
здивовано
за плечима
тупцює

навозився
чимало
усяких
на світі

а такого
не бачив
що воліє
на парнас
пішки перти

* * *

добродію
згадую вас
бо країни сподівання
на мапі не знаходжу

на кінчику ціпка
колись
атлантиди
виринали

крізь
заворожене пенсне
ви
ельдорадо
бачили
достеменно

може я учнем
не був ретельним
тепер
як риба
б'юся
у сітях
меридіанів

добродію
у провінційнім
містечку
вітролетна
осінь
скубе вона
дерева
як голодна коза

*чи не цїнком
збираєтесь
її
злякати*

*чи
не крізь пенсне
зазираєте
в ельдорадо
молодості*

* * *

*люба
ми обоє
ще жовтодзюбі*

*бо що
ми знаєм*

*у голові
лиш вітер
отакі
ми всевіди*

*а що
ми маєм*

*ложе
із трав
нескошених
отакі ми
розкошичі*

*а що
ми вмієм*

*написане
закреслити
отакі ми
рукомесники*

*люба
ми обоє
з тобою
ще жовтодзюбі*

*ми не із світу
сього*

*ми
з неба
сьомого*

* * *

панно
з очима
більшими
за айстри

вже й наче
осінь
осінній настрій
вже я
лагідний
мов щойно
з ікони

кучері з позолітки
елегійно
дзвонять

щодня
ходжу
з козубом
на прощу

у лісовика
що з ратицями
грибів
випрошую

та думаю
як квітку
з городця
вашого
вкрасти

панно
з очима
більшими
за айстри

* * *

чи не останній
я
зі шляхетного родоводу
мандрівних дяків

позаяк віршу різдв'яну
колядникам
укладаю

оковиту
з тиворізами
по застіллю кружляю

дай господи
в городі зело
в хаті весело
в городі зілля
в хаті весілля

ще й діалектом
міщан дратую

чи не останній
я
зі шляхетного родоводу
з гербом
де на щиті блакиту
осінній листок калини

ДІЙСТВО ТРЕТЄ

Світильник

А. Бокотесві

*Осей світильник, прожертвий червенню міді,
ще пращурам перед хрещенням щадив мед годин.
Опівночі на долівці оживали шкури медведів,
допивали з медуш, з'їдали воску буришин.*

*Осей світильник забув свого горшколіпа,
що попелом у горщику на священнім горбі зотлів,
та й сам він не одно літописне літо
свічкою марив під згарищем у землі.*

*Осей світильник, старий непотріб музейний,
бокотей незугарний з огарком в зубах
якось вночі осіяв мені пращурів землю:
танцювала на кінчику полум'я наша журба.*

Заклинання

*Ось ще один бокатий бокотей,
що всі боки у блищиках поблеклих.
Якась ботвина в ньому чи будяк зблудив
і бовванів на 'дній нозі мов би лелека.*

*Не ялася мені на боканя божба,
загнув я в біса, а ж воно образа —
І буцім то уже боклаг чи жбан
по берег повен белені чи браги.*

*Боюсь того питва; небавом збуде блуд.
І буде як було і зверху і зі споду.
Чи вернеться будяк, що був отут
і перед хвилею шаснув у бовдур?*

Корови

І. Марчукові

Чорні твої корови, як буй-тури, Іване,
несуть на рогах первісну ніч величаво.
Кривавого місяця жорновий камінь
нашу землю загірню поганством розчавив.

Похилилася жінка у ніч, як печалі коругва.
Дійницю їй, щоб таїнство молока вершити.
Очі тварин сумом в сутіні фосфорують,
спрозорюють нас крізь тисячоліття ширми.

Спить земля прабатьків під цвинтарним плотом,
застигли корови біля тирла на чатах.
Завойовуєм місто, Іване, на квадратах полотен,
а самі тягнемось до нашого первопочатку.

Знайомлення

Не тільки дивогляду, що борода —
річ набута у мандрах до Іваня-Золотого.
Іноді перо заглядає на дно каламаря
за алкоголем атраменту.

Тоді вигулькують як русалки слова,
ведуть доісторичну ягілку мови,
що мені милосердний білодід
залишив ласкаво на хатні потреби.

Не всіх я нині долічився побратимів,
на недругів не вистачає мені пальців,
пальців дружини і пальців дочки,
пальців друзів моїх і їхніх друзів.

До Тані

*Вже напевно повернулося з вирію
твій чорногуз — чорнокриле фортепіано.
Клеचाє нашу стріху його клекіт,
вимощено гніздо пір'ям Барвінського.*

*Хотів би я повернутися як чорногуз,
подолати віддаль у сто струн.
Гучить водограй з-під чорнокрилля,
коли поять твої пальці спраглих.*

*Всі ми колись повернемося з вирію,
спізнавши чужини і вотчини себе.
А наразі клечай нашу стріху,
вимощуй тернове гніздо.*

Мужній віри

О. Мінькові

*Споконвіку дослухаємось голосові крові,
волочимось волоком, аби тільки далі пливати.
О Перуне, оцедри нашу дорогу громом,
дай на Царгород-брамі прибити щити.*

*Споконвіку дослухаємось голосові крові,
за ненаситцями-порогами здвигаємо власну Січ.
О Мати Божя, не остав без свого омофору
нас у натхненну погибилицю-ніч.*

*Споконвіку дослухаємось голосові крові,
з двадцятим віком важко дається нам стик.
О Вітчизно Вітчизн, не скупи нам своєї покрови,
на нашому гербі хоч пензлі, як списи, схрести.*

Послання до Л. Медведя

Чи гаразд маєшся, зимноводський пїтто і гультаю?
Не обійшла вістка мене, що газдівство плекаєш на
дозвіллі.

Громадка курей, що на коліщатах, по обійстю літає
ще й вітрила лепсько приладив ти до своєї вілли.

Вилупилося на тебе преглупе зимноводське міщанство
мов на короля Данила, або дїрявого архангела.
Тільки чистого спокою, одробина того щастя.
коли Вороцівське кладовище зродить із себе зітхання.

Тоді з'яви якісь, химери з-під чорного обеліска
угледять на цвинтарі малинового корабля бандери,
чимдуж почимчикують, аби на нього влізти,
ледь прикривши свої домівки барвінковим дерном.

Спогад про Вороцівських жінок

Плагіат з Медведя

Вороцівські жінки, схилені над полем,
як вздовж шляху фігури страдальниць,
голови ваші одлинули разом з буряками,
здоганяють спомини, як птахів.

Руки ваші не тут, вони у вирії за коханням,
ноги помандрували самотні хто знає куди.
Вертається ваша сила чорним стовпом чорнозему,
осідає, як сажка, на жовтий день.

Коли сонце погасне, то не відомо, чи себе ви
позбираєте вціле з різних доріг і доль.
І ваші чоловіки, не знаючи, кохатимуть чи не
кохатимуть
зовсім інших істот, зроджених на буряках.

Останнє повернення предтечі

Плагіат з Л. Медведя

Сьогодні востаннє до нас повернувся предтеча,
з'яву його явило від ровера коло,
що попереду котилось за добру мілью,
а правиця цілила на полудень, коли ще він був за горбом.

Багряна мряка сідала на призахідні гори,
кури шукали притулку, б'ючи, як у дзвони, крильми.
Обдзьобане сонце було таке жалюгідне,
що предтеча зі жалю поклав його край шляху.

Ми прозорі від захвату молились на босі стопи,
слід від кола на поросі вістував рубікон.
І коли одну ногу ми занесли через нього,
відсохла вона, як листя, і понеслася у степ.

Василій Любчик

«Нащо мене засуджено
до страти...»

В. Симоненко

Живемо як у Бога за пазухою:
заслуги, вислуги, вислизуємо звинно.
Звісно, професоруєм, а межистравними павзами
згадуються наші діла доброчинні.

Бувало пустимо півня під Холодного безсмертя,
лопоче з полотна на полотно червоний...
Архипенко й той у наших руках меркне,
бо коли з глини, вертайся в глиняне лоно.

Бо коли малоруський, назад до хопти,
між гречкосіїв у курні сіни.
Либонь нас жоден дідько не вхопить,
любчику, голубчику, скурвий сину!

Ранок

*З мансарди замилої мистець як одуд визирає:
що його ще на полотні нині вдати?*

*Навпроти, на райське дерево, яблука райські
клювати внадилася рай-птиця віддавна.*

*Через дорогу у теремі кришталевім
князівна після сон-ночі потягається звабно.
О пів на дев'яту зринають перса, як меві,
коли осувається звільна з неї сорочка єдwabна.*

*Ах, як однотонно день по дні кане,
як нудно зрежисировано ранку акт за актом.
О дев'ятій мистець випиває філіжанку кави
і береться за студію трактора.*

В. Барський в Карпатах у 1724 р.

*Повів мене отець Самуїл скосогорою д'горі,
хащами рушили берко і суклятим бескиддям.
Се місце догідне опришкам, для дорожника — змора,
а іншого шляху туди ніхто ще не звідав.*

*Взявши Бога у поміч, доп'ялися ми верху,
де кінчалася людська, починалась угорська границя.
Там спочили ми трохи, здивовані смерком:
врівень голів наших хмари, ба, навіть ще нижче.*

*Багацько людей вповідало хосенного много,
що там, у вертепах, сніг остає настало,
бо торішній лежить до самого нового,
а третій до іншого — і ніяк не розтане.*

Беринда

*Ласую в стільникові словника, та всує,
в тенетах словника нерідко б'ються ридма.
У сутолоці слів шукаю сутне
із ласки протосингела Памви Беринди.*

*Коли знаходжу первень, розумію пагінь,
і воду, що спливла з віками і вінками.
Завжди минуле нам на п'яти наступає —
отож, май, серце, трохи серця, а не камінь.*

*Здвигаймо далі над словами бані титлів,
вершім самотньо храм (ще буде повен)!
Хай на підложжі підлості пасуться титули,
останьмо чисті, як поярка — біла вовна.*

Першого листопада

Присвята дружині

*Сказав Антонич до свічки першого листопада:
Дякую тобі, свічко, за світлу пам'ять.
Із-за третьої зорі на вогник лечу, як метелик,
бо поклоняюся всьому, що є в німбі вогню.*

*Сказала свічка Антоничеві першого листопада:
Дякую тобі, Антоничу, за світле признання.
Хистке моє світло, як метелик пам'яті,
з ліхтарні серця виставлено під вітер.*

*Сказала ще свічка першого листопада:
Маю щастя освітити тобі дорогу з вічності.
Хвильку побудь у світі, де дотліває пам'ять,
у правітчизні свічок, у вітчизні огарків.*

Осудження

*Вилущую слова із скаралуці суцього,
сей прикрий присмак присмерку.
На велелюдних судищах осудження
із писків прискає, як присок.*

*Як мило тут. І милощі. І милість,
пройнята лиш ікона вістрям свічки.
Струмує з рани милосердя променем на милю,
а, може, навіть і на цілу вічність.*

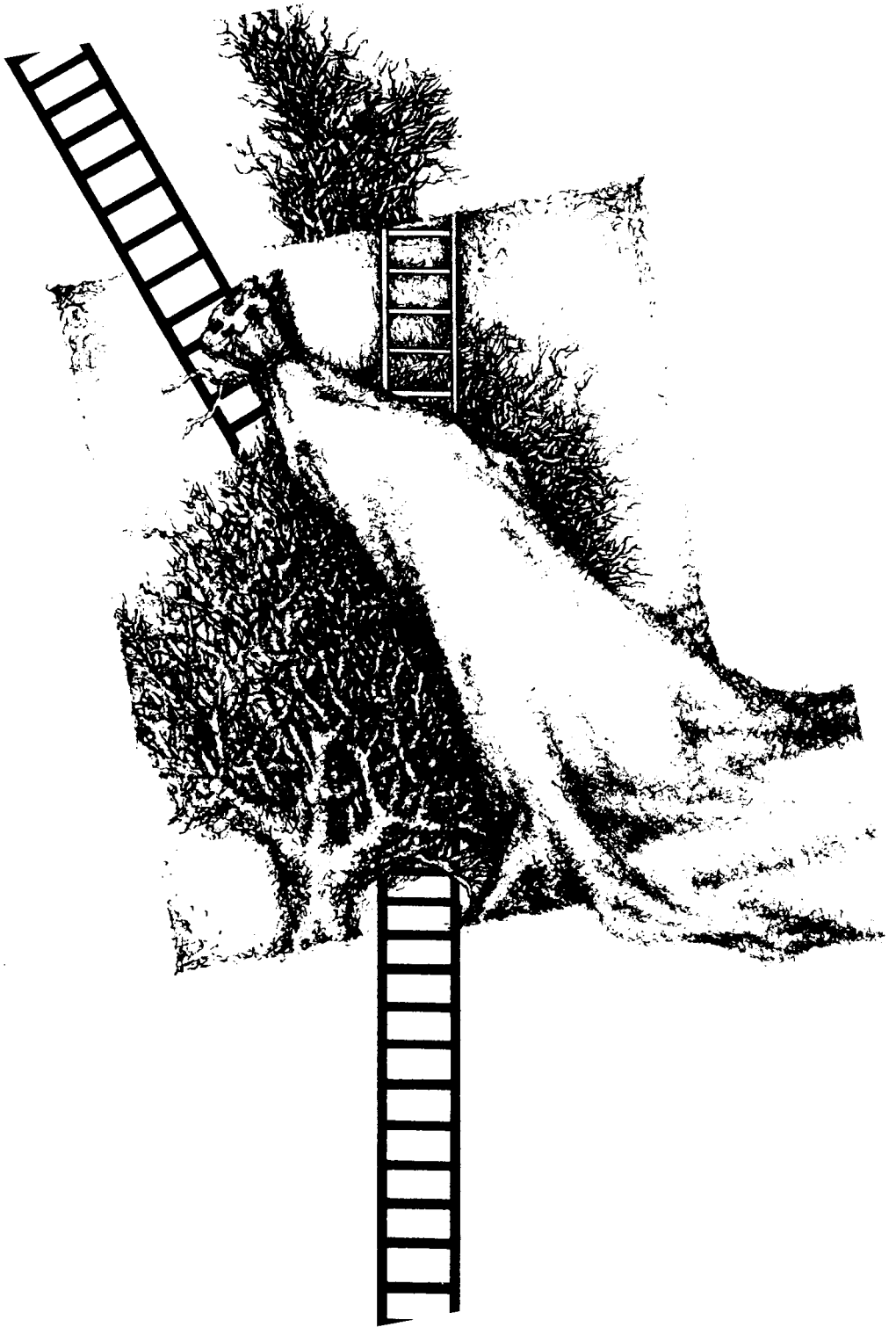
*Підступність світича, а ще й підступність світу,
що перетнув мене, як дошку,
я блуджу словом, сам собі я свідок,
бо всі ми блудимо потрошку.*

Червень

*Такий червоний червень, така червона воринь,
таке черлене сонце, таке червове серце.
Пече пісок, як присок, корявий покруч — корінь,
руслom ріка речиста, де вирів вирви й смерчі.*

*Безславна моя муза осліє від безслів'я,
іди на безголів'я — об камінь слова коміть!
Пожну таке весілля, яке собі посіяв,
чи ж мого хліба-меду не схочеться нікому?*

*А літо йде по літі, поліття, повноліття —
та три шляхи надії заблисли в мому оці:
отой червневий червень, що черешнево світить,
осе червове серце, осе черлене сонце.*

КОРОНУВАННЯ ОПУДАЛА

*із промовлянь до сумління
у Львові в 1968-1969 рр.*

Щось, певно, є в них, як би там воно не було, — й вони щасливіші за інших. А потім одному з них дістається сама порожнеча.

Е. Гемінгуей
«За рікою, в затінку дерев»

Коронування опудала

посеред вулиці де не знаходиш нічого
окрім себе у натовпі чужих поглянути на
себе збоку заслуговує моя самотність на відзначення
навіть тоді коли ми ще раз випадково
зустрілися визволилася твоя рука з моєї
як човен від пристані до лиця тобі се огірчення
сей жаль самої себе
отож коронування відбулося в будень
без жодних церемоній і сальв
пошпурено з опудала традиційного бриля
натомість нап'ято бляшану корону
безмежжя часу в опудала для осмислення
цієї події занадто горде воно щоб тріпотіти
рукавами видзвонювати брязкальцями
пудити горобців найкраще замкнутися під короною
погортати том Сковороди пережити вічність літа
найдовше життя у самоті начебто у пісковому
годиннику пересипається пісок усіх пустель світу
після коронування явно не може бути звичайним
опудалом страхопудом посеред сумного поля
посеред вулиці де не знаходиш нічого окрім себе
зазираєш у глухі нетрі єства

навіть тоді коли ми ще раз випадково зустрілися
з довгою надумою обірвати все не було що обривати
вже було обірвано се було ясним як день ти не хотіла
завважити моєї корони ти напевно подумала
він такий як усі а я вінценосець обранець
з-поміж мільйонів маю право також когось увінчати
відходиш мною вирізнена в натовпі хай може тільки
до вечора але хто-зна чи не на все життя
переживаю твоє огірчення втричі переживаю
а се тому що моє відзначення нелегке
найважливіше не свято коронування а те як носити
корону сміховинно виглядаю не пасує вона до дрантя
що поверх мене у своєму королівстві я не король
а тільки сторож ставши птахом не втечу від себе
покинувши поле втрачу своє призначення
скинувши вінець не позбудуся вищості скинувши вінець
все одно не визволю себе з нетрів свідомості
не має також значення з чого корона
золота і самоцвітів чи тільки з бляхи
корона є корона вона винагорода за страждання
за самотність посеред поля за ланцюг обов'язку
коли на далекому обрії угледжу тебе не можу
зробити й одного кроку
ти не розумієш сього

НИНІШНЯ ВЕСНА

* * *

випадковосте

*все стече з тебе
як вода з пір'я*

*а мені на плечі
завдай гіркоту*

*камінь сумніву
завдай*

*чи ти випадковосте
мені суджена*

* * *

*нинішня весна сильце на пташку
майстрування знади на янгола
пурхає собі містом святиться містом
ані гадки що пташеня воно янголя*

*нинішня весна скоштує смутку
не заманиться не ловиться хіба що
впустить у сильце золоте пірце
намалюється мені на іконі сну*

*нинішня весна сильце на пташку
готування зради на янгола
бо що коли здогадається
що воно пташеня що воно янголя*

* * *

*присип мене
волося
золотим листям*

*переспати б отак
сю весну*

*бо відлине золото
до гаю світання*

*пробудження
висітиме як меч*

*а ніч моя
не піде на ніч*

* * *

*віконце люба віконце
у світ де побував я
де забагато для мене щастя
а радості замало*

*віконце люба віконце
зовсім тепер порожнє
нема мене у зіниці
ані силуета серця*

*віконце люба віконце
головою не розбити
хіба під синім порогом
у сльозу зібгатись*

* * *

я подарувавши білий день відходжу
я подарувавши голубий день відходжу
я подарувавши червоний день відходжу
чи подарувати тобі ще один день відходячи

був для тебе білий день моє волосся
був для тебе голубий день мої очі
був для тебе червоний день мої уста
але не було дня який би міг бути

лишаю пам'ять білого дня на чорний
лишаю пам'ять голубого дня на чорний
лишаю пам'ять червоного дня на чорний
але завжди бракуватиме одного дня на чорний

* * *

не розкусити
золотого горішка

не осягти
зерняти єства

тільки ламати
зуб запитання

кров'ю зійти

залишишся
нерозколеним горіхом

неосягненим зерням
жінко

Осмислення порога

привів я тебе за цей поріг що переступав тисячу разів і тисячу перший переступив з тобою межу дому і світу межу узвичаєності і вічно сподіваної ілюзії

що може трапитися в тисячу перший коли був досвід ранку полудня вечора ночі весни літа осені зими півдодев'ятої в яку б то не було погоду в яку б то не було пору душі смутку чи радості сходами додолю і сходами наверх завжди повертався ніколи у вчора також ніколи у завтра

переступаючи я переступав дійсне те що існує об що можна спіткнутися відчутти біль і що не ніс би скажімо квітку квіткою залишалася хоч би була вона квіткою самоти зберігала через поріг колір обриси запах не був той поріг нічим окрім поліна ніщо не було в ньому скрите гілочки і листя втрачені раз назавжди не зможе ніколи вином землі упитися хіба що був символом дім мій мій замок з тонкими як папір стінами

на сей раз переступив з тобою межу усвідомлюючи що все заховане за поверхнею десь мусило причаєне тривати через цілий час відчинив двері і коли б ми мали у руках квіт яблуні не залишився б квітом а став би у наших руках яблуком або зерням

так і трапилося хотів уже відректися не знаю сієї сього зерна окреслилась твоя несформованість нестиглість нагадала оскому допоміг скласти домашню вправу якоюсь кінозіркою позбавилися торочили обрус ніяковості

те що скрито впливало дивне твоє признання вперше знаси мовила тоді випила келих вогню посеред квітчастого луку пригадую терпкощі червону ромашку розчарування перед устами ношу хто тепер мене прийме згвалтовану цікавістю

шелестить солома слів солома волосся ясно мені крізь
нього як у полудень воно тепер молодше на декілька літ
на десятки ласк на одно скуштування яблука пізнання
не пожадав я гіркоти дівочості був на десять літ
зеленішим дівчинко зерня будь ще опізнаєш терпкощі
розчарування червону ромашку побіля вуст хай буде так
як є домашня вправа торочки з обруса ніжковости тримати
стеблянки пальців найбільша відвага найповніше щастя
викохати на пучечках бруньки ніжності
переступивши і сходами додому вернулися тягарі літ
повні чаші розуміння все заіснувало до цього і те що ти
жінка яка на квітчастому лузі заскоро зрозуміла кохання
та не зрозуміла щастя а я той що переступав тисячу
разів і мов не було тисячу першого не було великого
повернення в країну чорного зерняти в епоху допізнання
перетнув межю в напрямі до узвичаєного коли квітка
залишається тільки квіткою хоч би вона була квіткою
самоти і зберігала через поріг колір обриси запах а
реальне те що зверху те що зверху
відвозить автобус жінку яку я кохаю і не посмів
торкнутися
коли вона перед хвилию була невинною біжу сходами
боже виповни благаю пустоту сподівання дай ніщо
переступивши поріг

Осмислення вечора

котре вибрати повертаючись на вулицю з-під знаку елегії
з двох прямокутників рожевого і голубого такі чіткі
окреслення такі інтенсивні барви два кольорові кадри
серед чорно-білого фільму вулиці
чи відаєш що на їх терезах важиться настрої розуміння
вечора або й самого себе
одхилить уява рожеву штору побачивши жінку що чекає
рідна вона до найменшого проміннячка усміху віра їй
янгол-хоронитель не знає біля вуха злого язика сумніву
запалює всі свічки сподівання окрилена може підлетіти
до стелі до вікна до дверей не клич бо вмере від щастя
не огледівши хто той стукіт те гукання
рожеве світання на ліжкові благовістить постіль жага
відає очі святкують руки недалекими обіймами вибігають
груди навстріч поперед слів запам'ятай все отак у
послідовності кімнату предмет за предметом не омини
портрету невідомої на стіні підсолоджена рожевим бляском
у довгі її пальці ринуло життя се ж твої пальці тримається
на них зелене яблуко світу як на іконі
одхили голубу фіранку хіба ся жінка чужа
лінія окреслюючи силует стікає у велику сльозу хіба
вона не рідна аж до мізця бронзою суму прикована до
підлоги не клич бо вмере від зневіри що було гукання
що був стукіт сині відсвіти на постелі цілувалося безсоння
з подушкою солоне море вийшло з берегів підстрілені
птахи рук чорним светром присипані дві білі могили
не моляться до них твої долоні
ті ж меблі та ж кімната навіть та невідома чомусь в
сильному серпанку жест руки для зречення довгі пальці
як сироти вирости світові на поталу ніщо крім неба не
втримається на них

*втікай від цих вікон вибору роздвоєння маси чорнобіле
вздвож тихої вулиці що з-під знаку елегії
уцясливлюючи одно погаси інше не виважши розуміння
вечора самого себе одбереши вулиці один колір
вибереш вікно мов око у перспективі вагань напіткою
істину що тонша як волосся бо ж є одні двері до одної
жінки відчинши двері зіллється рожеве з голубим у сіро-
біле кивне на привітання подасть вечерю буденним будеш
ситий обірви волосок вулиця довга і печальна і ніщо
не зливається але й не переважає*

АВТОПОРТРЕТ З КРИЛОМ

АРХАНГЕЛА

* * *

*одна пара закоханих
довго блукала карим полем
вже було поночі
коли вона здогадалася
податися додому*

*нещасна дівчина
вгледівши щасливу пару
вирішила взагалі не повертатися
з карого поля*

*рушив я назирці за нею
спала вона на землі
біля райських мурів
спадала вранішня сльоза*

*під згуки срібної сурми
відчинилася брама*

*архангел назад у піхви
послав огненного меча*

*дівчина була така беззахисна
що він прикрив її
своїм крилом*

* * *

не можна передати
зчудування дівчини
коли вона прокинулася

ранок був як ранок
але крило не було буденним
подекуди траплялись срібні
а то й золоті пір'їни

дівчина провела пальцем по крилі
срібні пір'я видали ніжний перезвук
як струни арфи

* * *

коли вона спала
я вибудував для неї терем
приносив їй потрави
коли вона спала

звикла до несподіванок
як до сходу сонця

вірила в чари крила

вже на другий день
грала вона так солодко

що тремтіла моя душа
як дека скрипки

* * *

*довгий час
я не показувався їй на вічі*

*захований за віями
як за густим частоколом*

*всі десять її пісеньок
навчився не мавши слуху*

*коли вона тулила крило
до грудей
я хотів бути крилом*

*одного вечора
навіть зазирнув у шпарину
як вона роздягалася*

* * *

*вреши́ти я відважисься
вийти́ зі сховку*

*був день як день
та не бачила мене дівчина*

*пору́хав я
задерев'янілою рукою
не завважала жесту*

*крихким голосом
я заспівав одну з її пісеньок
не почула співу*

*з розпуки вхопив її за руку
не відчула доторку*

*пройшла крізь мене
мов крізь ніцю*

* * *

*он як
просичав їй услід*

*глухої ночі
я повищипую всі
срібні і золоті пір'я*

*стане крило жалюгідним
достеменно обскубаним
гусячим крилом*

у кут пожбур'ю

*зажди
тішився я*

якої ти заспіваєш завтра

* * *

*повен подолок жалою
понесла дівчина
до райських мурів*

*із звуком срібної сурми
відчинилася брама*

*не послав архангел у піхви
вогненного меча*

*помийнице
прогримів він
що зробила з моїм крилом*

*певно на ньому
блудила вночі з прибудами*

я був відомщений

* * *

*одна пара закоханих
довго блукала карим полем
вже було поночі
коли вона здогадалася
податися додому*

*ой вигукнула наречена
я спіткнулася
об якесь гусяче крило*

*ой вигукнув наречений
я спіткнувся об людину*

*облиш
прошепотіла наречена
краще втечімо*

*бо що як вона
н е ж и в а*

СТИХОТВОРИ ПРО НЕПЕВНІСТЬ

* * *

*хтось ішов попереду мене
сим шляхом*

*хтось на кам'яному порозі
залишив знак коліна*

*хтось за мною стояв
коли я гасив свічку*

*хтось подув мені із-за плеча
коли я зірвав кульбабу*

* * *

*зорі були добрі
і були зорі недобрі*

*коли я дивився на добрі зорі
було все гаразд*

*коли я глянув на недобрі зорі
хтось поклав руку на серце*

*та біля моєї тіні
не було твоєї тіні*

серце моє досі живе

* * *

*не бракує нашій землі
трьох китів*

*не бракує нашому небові
стовпів залізних*

*не бракує нашій впевненості
розпуття*

*чи в придорожній капличці
молитва до сумніву*

є правдивою

* * *

*перст витесаний з каменю
моє провидіння*

*моя дорога жорстока
як жінка*

*моя дорога зрадлива
як жінка*

*моя дорога каблучка
подарована жінкою*

* * *

*та все таки
навіть у цій пустелі*

*не є візією
стадо левів*

*б'ється воно щодня
об лід небокраю*

*чекає
коли з пролomu овиду
потече червоне небо*

* * *

*як досягти певності
серед жорстокості*

*залишається собою
хоч шукає виходу*

з одної клітки в іншу

*не мали часу
переслати нам спогади
перші християни*

*але проживає
найбуденніший день
дівчина
погонич левів*

* * *

*вміння пасти левів
досягається наївністю*

*вона звичайно не ти
вона має тіло і тінь*

*вона не виходила
поза обрій
як і поза себе*

занадто тутейша

*але де знайти
певнішу криївку
над її тіло*

* * *

дівчина замкнула коло

*вночі на зачарованому терені
кохання*

*здійснилося звільнення
від зустрічі
на стежці сну*

*хотів би я бачити
чи стоїть
придорожня капличка*

*чи не сумують
на руїні
мої янголи*

чорний і білий

* * *

*спало під лопухом
найчарівніше створіння*

*врівноважилася вага вагань
зникли безголосі постаті*

*мир зійшов на левів
сонце вперше допало зеніту*

*коли я вийшов з плоті
на босу траву*

* * *

*нікого попереду
нікого позаду
нікого обіч*

*ти могла бути
тільки в мені
коли б ти взагалі існувала*

але знати я цього не знаю

*нічого не бракує
землі і небу
світ завершено*

*лише встиг я
п р о м о в и т и*

СТИХОТВОРИ ПРО КРИХІТНИХ ЛЮДЕЙ

* * *

*двоє крихітних людей
на зеленому узгір'ї
за пекельним містом
на хвильку забули
про сумнів*

*а коли оглянулись
позад себе*

*він своїм тягарем
розплескав найвищий пагорб
разом з квітами
і божими корівками
і пам'яттю
про багатьох
дорогих людей*

* * *

*а місто вивтікало
із жовтої смоли задухи*

*залишилися
кучер'яві пагорбки
що паслися вздовж залізниці*

*і тіні
що полошилися
крику сирен
і білий дух поїздів
що витав
над двома
крихтінними людьми*

* * *

*коли він упав
мізерний
на її долоню*

*і задивився на себе
у зеркалі долоні*

тоді побачив

*що свою нікчемність
мав за пилінку*

*а те
що звалося в оці сльозою
за всесвіт*

* * *

*у герметичну чорну пивницю
пущено промінчик
і цього було достатньо
щоб невільник осліп*

*якось він натягнув його
як тятиву
і диво
пивниця оглушилася
металевим згуком*

*тоді торкнувся як дівчини
і видав промінь срібний зойк*

*від того дня
забуто про волю
адже вільний не зможе
бути музикою на промені*

* * *

недолугий хворий хлопчик
як тільки визволиться
від маминої руки
перестас чути її голос
перестас чути навколишнє

примітивна уява водить
його по колу
вкладає в уста якесь диркотіння
він ходив би так цілий день
він ходив би так всеньке життя

та колись недолуга людинка
яка буде до смерті
хлопчиком і мотоциклом
залишиться без матері

і що буде
як я втрачу тебе
промовив він
на узгір'ї

* * *

навіть сонцеві
не забувають
п'ятачки його плям

місяцеві
вбивство вчинене братом
на братові

а білій зорі те
що згасла вона
мільйони літ до нас

а коханій
розлуки

* * *

повернення додому
означає зустріч
з порожнім дзеркалом

воно не вірить
в оточення
не підпускає до себе
замкнене
у рамцях самотності

повернення додому
ще означає зустріч
на всіх стінах
стелі підлозі
у снах

з її очима

* * *

*цілий день носив
на ниточці за собою
голубу кулю*

*боявся аби не пустити за вітром
або не проколоти
гострим враженням
чи не залишити за розмовою
у знайомих*

*та властиво він був
у цій голубій оболонці
і не відав
хто так міцно
тримає її
за нитку*

ЗАМОК

замок з чітким плануванням коридорів і сходових галь веж і пивниць цей замок з часу коли в одному з дальніх вікон я угледів тебе став неблаганним лабіринтом немає найменшої ймовірності зустрітись в цій величезній споруді з тисячами покоїв тільки чи можуть у це повірити закохані з року в рік подибую крихітки надії ось тут перед кількома днями ти ночувала кругла видолінка на подушці розгублені срібні шпильки до волосся за вуглом привидівся білий рукав ще десь напівкав розчинену книжку яку напевно вже недочитаєш бо нема можливості ще раз потрапити до тієї ж світлиці

даремні всякі планомірні розшуки бо все одно заблудимося лишився один бог ім'я котрого випадковість

молитва простягнених рук понад глибоким проваллям двору не біжи в обхід знову загубимося на роки а ще сьогодні я натрапив на два кістяки тільки одні двері розділяли їх забракло віри всього на один поріг

і ось зараз коли ми сидимо пригорнувшись в нічному авто освяченому тільки осіннім дощем ми знаємо що подолати замковий лабіринт нам не судилося

ПРИГОТОВЛАННЯ ДО ОСЕНІ

* * *

ще літо
у телефоні

ще слухавка
як мушля

ще біжить
зелена хвиля

ще золотий луг
у пилку

ще твоє слово
як яблуко

* * *

забудьмо
про дощ

про кольорові тіні
парасольок

переглядаймо
гербарій літа

розворушім вулик
пахощів

та шелестить
зілля

як дощ

* * *

*готуймо човни
напливає осінь*

*готуймо човни
з берегів жаль виступає*

*запливемо
в озеро падолисту*

*озеро
що поглинає сліди*

* * *

*обернеться
простір між нами
у порожнечу*

*не допоможе
стежка
у міжгір'я згадок*

*але блукає
потаємний погляд*

*мов зіжухлим листком
ганятиме вітер
обірваною фразою*

з твоєї пісні

* * *

*втішаймося
розлукою*

*котра
наші дні
перетопить у золото*

*наші дні
в ще одну зорю перекує*

*бо завбоге небо
у розлуці*

* * *

*на грані сну
як по ливні*

*дійсність
то балансування*

*а коли
глянути вниз*

*неймовірно
минуле зближується*

*розрізняю
кожну травинку*

*не можливо
втримати
рівноваги*

і сліз

* * *

*щоденна зустріч на канаті
на рівні веж і хмародерів
внизу роззяв строката мапа
вгорі до вічності блакитні двері*

*ще тільки крок о будь уважна
хоч злука наша поглум родить
для всього світу ми лиш блазні
і поцілунок нам винагорода*

*але сьогодні надпрограмно
я охоплю тебе в обійми
відчиняться блакитні брами
коли із ливни зринем з кону зійдем*

* * *

*лежатиму
як утопленик
на дні осені*

*золоті косяки листя
нагадуватимуть
про золоту рибку*

*жовті лози дощу
про струни
твоєї скрипки*

*тільки не вчую
її голосу
крізь товщу осені*

* * *

не було ще осені над цю
осінь та все має край
і несподівано крізь раптово
оголений сад відкрилося
незнайоме порожнє поле
без жодної звичної віхи
чи надії на зустріч
не хотілося до тих пір вірити
що і сад має кінець і
за ним починається
нова земля
та щонайгірше я зрозумів
що доведеться йти цим
безлюдним полем не знаючи
куди і пощо

* * *

не відрікайся сну свого
не відрікайся дня золотого
не відрікайся сивого болю
за мною
за собою

не знаю тебе
промовлю вперше

не знаю тебе
промовлю вдруге

не знаю тебе
промовлю втретє

ВИГАДАНА КОХАНА

* * *

*менишають
свічі днів*

*долонею
затуляю
сиротливий племінь*

*вихоплюю
іноді з непам'яті
нагі вуста*

*піддатливий
віск тіла*

*моїми пальцями
ти сформована*

*з мого зітхання
зроджена*

* * *

лежиш незаймана між голих стін
невже тут має статись неминуче
рубася шлях крізь сумніви густі
немов крізь зарості дрімучі

дзвенять самі два келихи пусті
що недопито по столі розлито
а ти вся від волосся і до стін
волаєш пам'яті про смагле літо

* * *

моя кохана
я так пекельно
виборював
первоздане
роками поспіль

простував образ
міліметр за міліметром
із-під фальшивого
золотого
покріву

так відновлюють
ікони
моя кохана

та коли серце
проймається вогнем
як дерев'яна церковця

то ніколи вже
з попелу
Богородиця
не повстане

* * *

*спиш із музикою обнявшись достоту
за одвірком сну я стою як чужий
зів'яв чудотворний плющ дотику
відсохли руки мої що ж прожени*

*на глум кучерявиться хміль поміж стегон
пиво пристрасті прошумить прошумить
треба йти а той світ що без тебе
ще більше жорстокий ніж ти*

* * *

*бувало
ставав на прю
з одноголовими*

*тепер
дихають вогнем
семиголови*

*бувало
друзі дмухали
у золоті труби*

*тепер
поглядають на мене
чорним піднебінням*

* * *

*прослався сон мій поза обрій –
не перейти його за ніч;
піщане море хвилі горне
і дерево кричить до віч.*

*Але стривай-но, придивися:
хіба се дерево? се ти —
стойш, як дерево без листя,
уся нага до срамоти.*

*І тап проходять каравани
і тичуть глумом у твій бік.
Задеревілими ногами
не зрушу з місця далєбі.*

*А що лиш крикну, то мій голос
заціпеніння не проб'є.
Знов ти, безпомічна і гола,
самотнім деревом стаєш.*

* * *

*віддатися добровільно
в руки осені*

*пуститися берега
з її штандартами*

*по плитких озерцях
кав'ярень*

*довідуватися
про тебе
з десятих уст*

*малювати тоді
на мармуровому столику
циганську дорогу*

*на те
розлита кава*

*на те
ніч без берегів
щоб розплутувати*

* * *

*відцвило її квітування
перлина у скойках лона
вітер журби відсіває
згадки зерня від полови*

*рятуйте її ой пробі
обвийте молінням коліна
прокляттям набита утроба
як гострим камінням*

ХРОНІКА ОСМИСЛЕНЬ

«Існє ця велика машина,
машина всесвіту, але вона —
сновид і тїнь»

Г. Сковорода

Б. Сороці присвята

*із матірного пня галужимося плідно
вже стало густо нас по всеньких пустках
обіцяна земля мана безслідна
як мильна булька понад нами лусла*

*верстаймо і безчасся й бездоріжжєя
нам за Мойсея юна вільха
вже й недовірки хащ старійшини
вилазять із замлілого запілля*

*шикуються у лави жовтодзюбі лози
враз оголивши списи літорослів
позір вістують вістуни що кози
вже обгризають наші аванпости*

1. Осмислення зачину

* * *

*опікунко родинного тепла
прамамо двору липо
впусти нас до свого дупла
як до собору на молитву*

*бо що посіємо пожнем
а що посіємо не звісно
не йдем до тебе порожнем
несем тобі пригісне*

*вже подавився поговір
дзвенить весільний поїзд
опікунко сім'ї вповіж
свою предвічну повість*

* * *

*тут предками нелінями
вгноєно землю
на горорізі вугля
чорні долоні листя*

*засвідчує археологія
городище чорнобору
золотокору столицю
священного дуба*

*вигнані на периферію
перетривали гоніння
тепер щити дерев
віщують смерть сокирі*

2. Осмислення постійності

* * *

моя господа наче очашок
святкує під трійцею стіл
наша прив'язаність ув'язнення наше
зав'язання у себе а втім

як обійтися без поцілунку
без тебе мила коли все тля
коли непорушні вазони на лутці
та тільки не небо і не земля

на вікна впали сніги фіранки
по сей бік дійсність по той бік мій
від ранку до ночі від ночі до ранку
останьмо останьмо самі

* * *

ах ці милі знайомі
привітно-декоративні
лояльно обстрижені
зелені пудалі

ах ці приятелі
з парасольками прохолоди
листв'яні протигази
задушливого міста

ах ці страхопуди
з-під крилець домів
цієї ночі асфальт
висадили у повітря

3. Осмислення чекання

* * *

приріс я до мушлі одвірка
шептала мушля у тиші
про сплески панчіх на підлогу
хвиль на піщаний берег

шугнула прибоєм суконка
сплигло шумовиння сорочки
а понад всім шелест шерех
останньої піни станика

одвірку що буде з тобою
ходиш як човен по хвилі
невже тугі твої вуха
теж вчули чар роздягання

* * *

курява над когортами
то стяг зелений лісу
сурмлять дерева
сурмами тіл

прадавне на вулицях
парсуни звірів
в уламках вітрин
як у свічадах

товчуть одвірки
до землі чолобитню
з розколин бетону
розрив-трава вибухає

4. Осмислення щедрості

* * *

не звикну до твого тіла
помаранчу з незнаного саду
пізноцвіт одцвітина
самітний осамітнена

підставляю себе як мису
чи щедрістю виповниш мису
одцвітина первоцвіт
то в оці то в руці

не звикну до свого щастя
тужу за щастям зеленим
пізноцвіт одцвітина
самітний осамітнена

* * *

обродилася кислиця тучна корова
на майдані посеред міста
ратицями вгрузла
попасає бруківку

доять її зелене молоко
разом з листям
надвечір одна стромовина
чорна зболена дійка

а вранці поворітьма дійна
ще кисліші кислички
споживають городяни щедроти
щедрістю не нахваляться

5. Осмислення часу

* * *

*був в антикварні на пенсії
аж я його там надибав
через золоте пенсне
світ споглядав як диво*

*мислить у душі барокко
не вженеться за нашим темпом
муркоче собі мов котик
в нашій узніжжі теплім*

*зрідка всказівкою човгне
години верстає пішки
пливемо на часу човнику
з одного нічого в інше*

* * *

*сокирище дерев'яного породу
хлорофіловий виплід
витесаний припасований
зачовганий до лиску*

*тримає залізний писок
на тілах братів поцерблений
нема в ньому зеленої крові
ні кровиночки*

*жорстокий яничар
пес цивілізації
прибереже його ганьбу
скляний мавзолей часу*

6. Осмислення безнадії

* * *

нас водять блудоводи
через ліси та води
з одної згадки в іншу
щоб ми на шлях не вийшли

гатімо головою
об стіни стіни стіни
підуть від нас на волю
заперті в стінах тіні

колує згадок тічня
ні стежки ні знадіб'я
одна самотність вічність
а дві се безнадія

* * *

впала завіса стіни
відкрилися соти поверхів
сотні вертепів
і в кожному лицедійство

крісел диванів шаф
телевізорів ламп холодильників
книжок варення килимів
колисок тіней

вроїлося речам у голові
тільки допусти їх до кону
один лиш маятник сковороди
черкнув амплітуду скону

7. Осмислення програ

* * *

довечоріє день і світ
і ми довечорієм звісно
сей день був наш і світ був свій
що тепер з днем і що зі світом

руками линеш мов крильми
та понад себе ти не зможеш
не руш фіранки а то б ми
таке уздірили що крий боже

вертаймося у світ старий
вертаймося у себе знову
се програ програш бо всі гри
не варті навіть слова

* * *

це зух а не голубе авто
от і покірне міське телятко
добрикалося розпанахане черево
на власнім вогні попечене

на передмісті зупинене стежею
як шпилькою метелик
прохромлене пікою бука
колом одним ворущить

тепер воно пам'ятник відчайдушності
монумент металізму
чигає з хижих куців
ненажерна гісна ржі

8. Осмислення втрати

* * *

*шлюбна ніч останньої свічки
шлюбна ніч останньої нічки
обручі кружляють доokoла гноту
раз обручка срібна а раз злота*

*пам'ятаєш ласко першу ласку
пам'ятаєш ласко ласки маску
наша ніч маліє свіччина пелюстка
в оці маски ласко зяє пуста*

*вitekло зіниці живе срібло
бігало крушилось зовсім здрібло
вitekло зіниці тьмяне злото
закурив світанок чорним гнотом*

* * *

*зелене свято собору
хіба з-перед часів
у золотий вік бору
було тут зеленіше*

*тернина побіля брам плазує
пороги цілує
за поли чіпляє
дайте лісу ради*

*вitekли зіниці вітражів
долівка під килимом скелець
зрозумів лісовий птах
що він не Бортнянський*

9. Осмислення реальності

* * *

*під попелом ночі
під сном у сні
спить золотий сніп
спить білий сніг*

*під попелом ночі
тепер як і вперше
сплять коханої коси
сплять коханої перси*

*під попелом ночі
допопеліє яса
ти будеш знову сама
я буду знову сам*

* * *

*Шалів тут вітер, що кидав туманами
піску й снігу, гнув додола дерева й
запирив віддих у грудях. В одній хвилі
з гори Лева відірвалася брила піску
й на тому місці появилася постать лицаря
у повній зброї; панцер був зложений з
лусок, що робили враження грубої
шкіри. З'ява стояла нерухома, — але
повіяв вітер і постать зникла, лишився
сірий круг піску. Тут повсталала легенда
про лицаря — опікуна гори.*

(З хроніки від 11 березня 1926 року)

10. Осмислення хроніки

* * *

*Я мовив мила
сей сон уруку
щось у тім світі
щось у тім*

*я мовив мила
сей сон уруку
щось таки в світі
щось таки*

*я мовив мила
сей сон уруку
щось у тім світі
щось таки*

с к о ї л о с я

СТИХОТВОРИ ПРО ЗРЕЧЕННЯ

* * *

*Відреченість листка від дерева
відреченість дерева від землі
відреченість землі від неба*

*що то є відреченість
відреченість очей
від листка дерева землі неба*

*відреченість листка дерева землі неба
від очей*

*і се найкраснішої
весни
коли листок з деревом
дерево із землею
земля із небом*

* * *

*коли перо за соломинку
перо зрікається*

*саме тоді коли
півень тричі не прокричав
коли ридання глухе
сльози сліпі
розпука кульгава*

*коли капелюх
не кланяється
світові
і коли я
під тим капелюхом
як під сільцем*

саме тоді

* * *

*коли я вклонився
ладі і перунові
став людиною*

*коли я вклонився
стіні нерушимій
став державою*

*коли я вклонився
собі самому*

*став бездомним
Сковородою*

*тепер озирюся я
на всі сто сторін
пустелі*

* * *

не сподобив мене світ

*криве дзеркало
води і небес*

*криве дзеркало
язика*

*криве дзеркало
трибун*

*літають щоночі
кажани трибуни
наді мною*

*розіпнім його
каже кажан кажанові*

*він не гожий нам
він у наших дзеркалах
потворний*

ще й повторений

* * *

чигає на мене провінція
малесенька провінція

каменує мене провінція
маленька провінція
великим каменем

почекай провінціє
ти ж така малесенька
камінь здоровезний

каже провінція

ославив ти мене
малесеньку
на цілу більшеньку

захотів бач вінця
не даєш мені
тихенько
провінця-
тися

* * *

*у саду блаженств
де вісім квітів
один тільки для мене
блаженство гоніння*

*зі саду блаженств
де вісім квітів
одним мене вінуєш
блаженством гоніння*

який се квіт барвою

*на біле мовив би
чорне
коли б не спізнав*

*на чорне мовлю біле
бо задля тебе*

* * *

*в довгій ляній сорочці
був я між ними*

*одного разу буря
втопила наш човен*

*чого боїтесь маловіри
проказав учитель*

*бурю зродив ваш сумнів
топить вас в морі сумнів*

*чому б не відповісти
вчителю*

*коли б не сумнів
хто увірує в тебе*

* * *

*мед мовчання
найгіркіший полин*

*золото мовчання
заржавіла бляшка*

*пусткою наша хата
вигін пустинею*

*не впливе слово
із тьми мовчання*

*вода наша ніколи
не стане вином*

*а п'ять хлібин
залишаться
п'ятьма хлібинами*

* * *

*не виросло за нами
дерево ствердження*

*виросло б відречення
та кореня
воно
не знає*

* * *

настав час прощання

*посидимо для годиться
помовчимо для годиться
розійдемося для годиться*

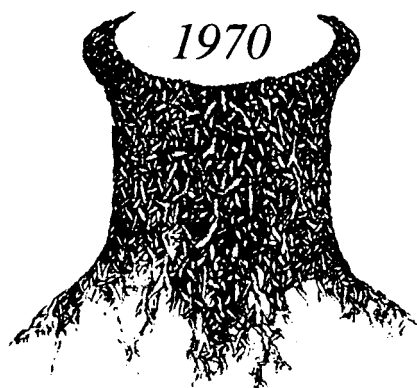
ізгоями

*через німі ворота
тихенькими стежками*

*зрікаючись всього
не зрікаючись
тільки
самого зречення*

*перекотиполя
нашого*

СПОГАД ПРО СВІТ

Наша осінь з малими деревами
дуже швидко минула минуло
після неї багато зим і багато
весен і аж тоді почало падати
листя з дуже високого дерева
яке в нашій осені було і про
існування якого ми навіть не
підозрівали

Грицько Чубай
«Плач Єремії»

МЕРТВА ПРИРОДА

Земля

якої б вона не була раси
чорної жовтої сірої червоної
однаково
хвалиться мозолистими долонями

однаково запліднюється
спермою солодкої води

вона не знає
расової ворожнечі
хоч і чобіт несправедливості
відчуває на грудях

ворог для неї
орда
що волоче косоокими кониками
пустелю

на очі царя природи
завжди має ласкаво
жменьку землі
чорної жовтої сірої червоної

навіть коли той цар
жебрак
або невідомий стрілець

Вода

*богине в розмаїтих одмінах
прообразе багатолікого стовпа
з-над Збруча*

*нині ниспошли себе
виснаженій землі
бо ріки твої міліють*

*не огортай
караючи
кригою
наші серця і суходоли*

*не дай милуватися
зірчастою подобизною
на віях заблукалого
у сніговій пустелі*

*являй
хоч у химері хмар
подобу душ наших*

*і визволь нас
від тягара скорбот*

пекучою сльозою

Повітря

воно єдина опора

*усіх крилатих
від ангелів почавши*

*вседержитель
парашутів і фатаморган*

*коли б ми
перестали бути
апаратами для переганяння
кисню*

*то навіть тоді
оточували б себе
як земля атмосферою*

*наприклад
такого осіннього повітря
як у містечку дитинства
ніде більш нема*

*тільки на нього
можуть опертися
крила відлітлого*

*тільки воно одно
розносить
бацили ностальгії*

Вогонь

*послушно
на лапки ставив
коли виводив нас
іх кубла звірів*

*тепер обходиться без вигод
переночує в головці сірника
перевікує в урані*

*хоч
не вишумілися його
предвічні інстинкти*

*тричі нагою
треба оббігти
щоб не вхопилися хати
як ніч тіла не хапле
забуті богове вогню
Цур і Пек*

*але чи оббіжиш
її тричі
всеньку як є
вітчизну*

*коли палають
храми і люди*

Камінь

*мох йому мостив гніздо
для черв'яків був легшим
ніж пір'я*

*вода не текла під нього
ріс у сні як булка*

*коли потрапив у зуби цивілізації
не чув туги за минулим
не розумів болю
теши його чи на мак січи*

*однаково йому
чи бути бруківкою
чи підвалиною трону*

його суть камінна

*хоч і відвалився
як п'явка
на третій день
від гробу Христа*

ПРИЧЕТНІСТЬ ДО РОДОВОДУ

* * *

на трійцях
спалюють погани
свої терпіння

на одному полум'ї
минулі

на другому полум'ї
нинішні

на третьому полум'ї
прийдешні

не втручаються боги
у чаклування

вогнище на кургані
визволить людей
від тіл

тоді помандрують
вони
за вітцями
у вирай

* * *

з-під омофору калини
покровительки розмноження
ми вийшли у світ

історію
полишили на сволоці

ніби плугом
виорано по ньому
нашу генеалогію

хто тепер пам'ятає
що коровай
величальник сонця

що нічних духів
розганяє вдосвіта
півень

* * *

зняться нам
біловоди дитинства

колись вони очищувалися
на дев'ятому камені

тепер узороч цвілі
на замулених джерелах

відгулялося наше весілля
без світилки
незайманої дівчини

без меча
свічкою увінчаного

* * *

як сосни
палають
воскові вахлі
попереду процесій

компонують партесники
плачі на гласи

королівський почет
лірників і голосільниць

по хатах
голодна тризна
димує

пару душі смакують

буриштинові скапи
з вахлів

криваві скапи
родоводу

* * *

куряча пам'ять у містечка
забуло воно про білого коня
чи може ніколи не було
білого коня у нього

розляглося містечко
на п'яти могилах
як п'яти подушках

кохається містечко у стайнях
покрадено з могил
кам'яні таблиці
на підмурівки

чи не тому так успішно
ведеться плекання
худібки

стояло
на одній таблиці
курям на сміх мовивши

«моїм милим козакам
гетьман»

* * *

*біла карета забрала Вас
Никифоре*

*назавше
Криниця осиротіла*

*скільки цюпасом
знали Вас
на визволені землі*

*вперто простували
Ви до Вітчизни*

*тепер цюпасом
славу Вашу
собі тягнуть*

*мовчить Ваш язик
прах кричить
із чужих гробівців*

*хто хоче лежати
поряд з лемком*

духом руським чути

*не відвалює янгол
каменю
з Вашого гробу*

* * *

*втрачено
найбільшу
таємницю усіх часів*

*єдине заклинання
від спеління*

*роздрібноємося ми
на пошуки
нових божищ
по лабораторіях*

*на створення
обрядів атому*

*коли потрібно
тільки пригадати*

єдине слово

справжнє ім'я вогню

СИМВОЛИ СКОВОРОДИ

Бачиш дим? Пригадай вогонь!
Бачиш сей світ? Пригадай вічність!
Що таке сей світ?
Дим вічності.

Гр. Сковорода

Пізнання

*В пустині нам збігає час самотньо,
та шле Господь благословення знак:
він пташкою нам кожен ранок мітить,
що прилітає невідомо як.*

*Та ба! Коли надходить знову вечір,
вертаємось ми до печер з нічим,
хоч пташка та сідає вже на плечі, —
та не звершиться полювання чин.*

*Не побивайтесь, мешканці пустині,
що наново все ранок принесе.
Коли пташина затріпоче в жмені,
то наше існування згубить сенс.*

Премудрість

Не вірмо, що наш день благословенний,
що сонце мудрості лиш нам зійшло.
Пойняла час наш пліснява зелена,
грибками цвілі виростає зло.

Не вірмо, що цілющі білі води
для нас прорвали каменю покров.
Мов кусні м'яса, змій зригає оди,
якими значено його щокрок.

Не вірмо, що наш голос ломить мури, –
від стін слова відлетять як горох.
Первочатком зроджена премудрість,
в колиці з нею сповивався Бог.

Стремління

Такий тяжкий наш гін до Бога,
аж ноги зичить в оленя душа.
Затоптана у пил дорога
не визволить себе з їдучих шат.

Жере нам горло племінь спраги,
а всюди, вздовж дороги, як на глум,
шорсткий бур'ян, смердюча брага
і небокрай, засотаний у млу.

Та не губімо дару звіра,
котрий, хоча змордований украй,
зачує те здаля, в що вірить:
росте кущем в долині водограй.

Серце

*Початок дерева життя — у серці,
його велінням дерево росте.
Ось вовче серце — чорний янгол смерті,
отруйний покруч посеред пустель.*

*Христове серце напуває лози,
стікає з виногрона кров до чаш.
Христове в тебе серце, якщо сльози
тремтять дитинно у його очах.*

*Засіяно до райських жнив зеренце,
живе — плекай, а мертве — оживи!
Май серце неподільне, бо півсерця
чуже для Бога, Бог йому чужий.*

Людина

*Як тиші янгол стане на коліна,
і сива самота шелесне як папір,
тобою зір чудується, людино:
величчям постаті сягаєш зір.*

*Тритлінна пелена, що зветься тілом,
лежить лушиною сухою у ногах.
І полум'я, мов гадь, прошелестіло,
заклявши зненавиджене в огар.*

*Тепер нема тобі лежат кордонів —
сім божих птахів піють у твоїм вінці.
А промінь погляду у суще тоне,
немов спочив на божому лиці.*

МІСТЕРІЯ ЗІЛЛЯ

ЗА КСЕНОФОНТОМ СОСЕНКОМ

Біждерево

(*Artemisia Vulgaris*)

*відзначене божим милосердям
хоч і скитається
по дорогах і пустирях
як прочанин*

*спокутує
не знати за віщо*

*приносить спасення
не знати від чого*

*тому дихає на світ
полиноюю гіркотою*

Матріган

(*Belladonna*)

*відкривається тільки
божевільним і поетам*

розв'язує язик натхнення

*любить дароприноси
мов на полюдді*

*мечу йому як гуцул
срібляника*

*хочу бути від нині
з божої ласки*

Арніка
(*Arnica montana*)

сурмить
на побоєвищі

затамувавши всім рани
сама в крові

рослина
Жанна д'Арк

мої вцілілі вої
слухайте
навіть цвіт
волає про помсту

Диванна
(*Verbascum thapsus*)

поза очі
прозивають
коров'яком

звідки їй
небозі
знати
про свій родовід

що виводять вчені
від Див-бога

недармо і по нині
зацвітає
золотим султаном

царською паличкою

Підойма
(*Ianieula curopea*)

*дай чаклунко
мужам нашим
вимореним за плугом
міці до ліжка*

*дай чаклунко
мужам нашим
вимореним за косою
міці до ліжка*

*дай чаклунко
мужам нашим
вимореним за ціпом
міці до ліжка*

*і на ціліську зиму
дай чаклунко*

Криве зілля
(*Polygonum*)

*запродало
нечистому душу*

*по чорній книзі
віщує*

*дім його
прибіжище зневірених*

*кривимо душею
ніби не знаємося
з ним*

ой як кривимо

ТЛУМАЧЕННЯ СНІВ

Змія

Удвох ідемо за плугом
(коли б я цю жінку знав!)
серед барвистого лугу
чорна лягла борозна.

А лемешеві під лезо
з-поміж високих зел
приречено і тверезо
зелена змія повзе.

Беру її на долоні —
це ж королева з вінцем!
Зубами хвоста свого ловить,
скрутилася звинно в кільце.

І жінка до мене живо
подалася обіруч,
заклала собі на шию
смарагдовий обруч.

Та враз змія стрепенулась,
метнувши очицями лютъ, —
навколо білої шиї
тісну затягла петлю.

Жінка без духу впала,
як скиба у борозну,
і тільки по два опали
затерпло в кутиках уст.

Змія розірвавши коло,
покинувши мертве плече,
безвільно, як струміль олова,
знов мені в ноги тече.

Цвинтар

М. Манулякові

*От і трамвай нарешті,
входять всі нишком-тишком.
Вручають кожному нести
воскову запалену свічку.*

*І так із тими свічками
вдівці, сироти і вдови
сходів зачовгують камінь
в старому понурому домі.*

*Ступають німі і босі,
де спочивають найближчі.
На третьому поверсі
розпочинається кладовище.*

*Тьмяніє притишено колір,
немов затуманений в перлі.
Висять у передпокої
маски з усіх померлих.*

*Ридає одна сльозами,
інша кровію сходить.
Складають душі экзамен
десь на суді господнім.*

*Та скільки душі тій треба:
зачути запалену свічку —
і просвітління гребля
масці загачує відчай.*

*І люди лишають огарки,
знову спішають до трамваю,
тільки тепер намарно —
назад вороття немає.*

Мандрівник

Знов видався день порожній,
проклятий, проклятий день...
Один, як перст, подорожній
спекотливим шляхом іде.

Спинився він при криниці,
стікає вода як ртуть.
А при воді молодиці
річ сороміцьку ведуть.

Обтер подорожній обличчя
і до криниці прорік:
«Пані водице, спомічна
будь мені нині й повік».

І далі пішов по узбоччі,
коли зненацька як бич:
«Куди ви ото проти ночі,
найміться до нас на ніч!»

Оглянувся — й в оці застигли
подолків повабливий сплеск,
білі заголені стегна,
похитливі виклики перс.

І враз він відчув: опустила
назавжди, уже, від тепер
та сила, що спражене тіло
міццю сповняє утвердь.

Поплівсь подорожній звідти
побитий ганьбою як пес.
Сліпили мов фари у вічі
вишневі очиці перс.

Закляття

Разом леви і люди
заселяли клітки.
Панувала облуда
поміж ними віки.

Якесь мудре заклиття
зберігали жерці,
що, мовляв, звірі — браття
людям є у житті.

Йшли двоногі мисливці
полювати щодень
і спокійно левицям
зоставляли дітей.

Але якось пригода
сліпо втрапила в ціль:
придушила колода
всіх до'дного жерців.

Остовпіли мисливці,
бо не милий се знак!
Межи них таємниці
ніхто більше не знав.

І тут всі спохопились,
всі зірвались як стій!
Гей, шмагали щосили
хижі хаці густі.

Одним духом добігли,
оніміли від спазм:
тільки кісточки білі
леви зригують з пац.

ДВОМА ПАЛЬЦЯМИ

* * *

*циркулем цигаркового диму
замкнений овид*

*ліктем переконусься
в існуванні повій*

*з півпоруху очей
пізнаєш мову хіті*

*ловиш у собі
як змія кінець хвоста
щось незбагнене*

*котре також
хоче
вислову*

* * *

*тобі до лиця
білі колони тиші*

*світ затиснений
у лещатах палітурок*

*відчиняєш його
як на Великдень*

*а тут ти прагнеш
забитися в куток*

*як маленька
сіра мишка*

* * *

*двома пальчиками
тримає мене туга*

*двома пальцями
тримаюся за тугу*

*без неї
як серед голих стін*

*двома пальцями
тримаюся
за синій погляд*

* * *

*перламутрові нігті
мандрують філіжанкою*

*непевні
у своїй мандрівці*

*а коли вказівний палець
окресливши коло
злетить із ребра
порцеляни*

*се має означати
в тебе опустилися руки*

*знову
твоє маленьке серце
присипане
торішнім листям*

* * *

*поверталися очі з мандрівки
зі світу білого
зі світу чорного
до домівки*

*перестрів очі
терен дрімучий
та й виолов*

*перестрів очі
червоний півень
та й виклював*

*був би я на тих мандрах
зіскав
вели очі її погляд
за синій рукав*

*гей тепер нема
для болю тами
було не пускати
очі світами*

* * *

*все на перший погляд
як на циферблаті*

*ти у своїй розважності
нагадуєш
маленьку стрілку*

*я щойно
наздігнавши
знову тебе полишаю*

*чи така вже зрозуміла
машинерія поступовань*

*ой той світ
мов кишеньковий годинник
зачиняється
срібним денцем*

* * *

на кінчику язика

*дивне місто
з білою вежею
із дзигарями*

*жінки
у довгих сукнях
і парасольками
від сонця*

*за вітриною том
у шкіряній оправі
тиснений золотом*

*на кінчику язика
ці старовіцькі вірші*

*начебто я їх
написав
для тебе*

СТАРОВІЦЬКІ ВІРШІ

* * *

*Сидиш одна у білій везжі
до наших покликів німа.
Вирують пристрастей пожежі,
а ти сидиш у білій везжі,
немає на лиці збентежень
та й радості також нема.
Сидиш одна у білій везжі
до наших покликів німа.*

* * *

*В пивницях цідим давній мед,
пісні складаєм для розваги:
п'янить любовний тріолет,
як у пивницях давній мед.
А в чадну ніч лише стилет
утаємничений у зраді.
В пивницях цідим давній мед,
пісні складаєм для розваги.*

* * *

*Гарцюють нетерпляче коні —
розпочинається турнір!
Цвітуть китайчані попони —
гарцюють нетерпляче коні.
А князь на злоченім ослоні
до всіх прихильно зводить зір.
Гарцюють нетерпляче коні —
розпочинається турнір.*

* * *

*Збудись, князівно, і ожий,
бо нам потрібні ідеали,
без них мечі немов у ржі —
збудись, князівно, і ожий!
Серед вогнених вітражів
кричу, відкинувши забрало:
Збудись, князівно, і ожий,
бо нам потрібні ідеали!*

* * *

*У герці вибитий з сідла,
лечу під ковані копита,
заслала світ червона мла —
я в герці вибитий з сідла.
Та з вежі промінець тепла
ще вічі встиг мої прикрити,
як в герці вибитий з сідла,
я впав під ковані копита.*

НІЧНОЮ ОДІССЕЄЮ

* * *

*на міській торговиці
віддаємо Еросові еросове*

*де на крильцях алкоголю
з винярень вилітає
зачовганий шлягер*

*де не попускають
нас шлеї ритму
поєднання плоті*

*де кровозмішування
мови з мовою
прелюдія нічного
кровозмішування рас*

*де королівський матюк зайд
випльовують
як лушпиння*

* * *

тут святощі
як і одежа
облітає від подиху очей

так довго оберігав
тебе
у коконі цноти

щоб ось тут
обмацати сокровенне
як дівку

під фальшивими
зорями з неону

у кам'янім підворітті

* * *

твоє тіло
білий човник
кинутий на поталу
мутній воді
асфальту

твоя плоть
нетривкий
паперовий човник
на бурунах жаги

твоя душа
недосяжний паперовий змії
у піднебесі

хоч кінчик нитки
у моїх пальцях

* * *

*не ніч
а повія
з віолончелями стегон*

*на тугому помості
її живота
наші вбогі пристрасті
відіграно*

*як тіні
безтілі
розпливаємося по домівках*

*а вона
ще довго гучить
над світом
пружними літаврами
грудей*

* * *

*ніч самогвалтів
тих
що повертаються
з порожніми руками*

*до ліжок
односпальних і двоспальних*

*у сподіванні ерекції
у млосних снах*

*ніч самогвалтів
знайомих поетів*

*які виціджують
із срібних пер
водянисте молочко
для од*

* * *

*нічною одіссеєю
щасливо оминувши
скілли і харібду
сифілісу*

*нічною одіссеєю
не вчувши
запаморочливої музики
серен ніжності*

*нічною одіссеєю
виригавши по брамах
трудодні
босих жінок*

*нічною одіссеєю
прибивається до берегів
еліта наша*

ПРИГУБЛЕННЯ РОЗГУБЛЕНОСТІ

* * *

коли б поросло сім'я
коли б раптом
зачаті і незачаті
під нинішньою ганчіркою
перезви

уздріли світ

ми останні
скіпетр і державу
при відході
жбурнемо у провалля

земле
рослин і звірів

ось вінець творіння
діти наші
паралітики і перевертні

* * *

*дерева порожні
як лінійки для нот*

*прикусила язика
стара дзвінниця*

*з долонь
червону калину
клює безголога пташка*

*годуємо її до смерків
сподіваючись пісні*

*розходимось домів
не дочекавшись*

* * *

*сила
що звільнить нас
ще як макове зерно*

*одягайте білі рукавички
потайні апологети кулака*

*частіше змінюйте
почесну варту
біля емського указу*

*поети
що шукають у собі
макове зеренце
мають дар провидіння*

*навіть коли ви
наївно ховаєтеся
за букву*

* * *

*підхопив вітер
будівлі і автомобілі
як листя охан*

*підхопив вітер
нас
як насіння кульбаб*

*не лишив вітер
по собі нічого
окрім дороги*

*і впертої людинки
що несла поперед себе
вогник у пригорщі*

*але ж треба було
спіткнутися об камінець*

*і мізерне тільце
вогнику
розчавити*

* * *

*Коли упав наш стяг
враз із стягоносцем,
недруг нам руку простяг,
як дорогому гостю.*

*Медом зволожив уста:
«Навіки забудьмо чвари,
тільки прийміть наш стяг —
хай ваші вежі вінчає».*

*Але хто жити зістав,
не спішимо із тостом,
коли упав наш стяг
враз із стягоносцем.*

* * *

*оглянімося зненацька
хай пригублять
розгубленість*

*люди
що маску дружби
зірвали щойно з облич*

*наші кохані
і побратими наші
що вузла хтивості
від поспіху не розв'яжуть*

*тоді переконаємося
що гінки дерева
насправді
зісохлі карлики*

*і ціле місто
як глечик
у риштуванні
колючого дроту*

ЗАКІНЧУЮЧИ

*мій світ вмістився
на кінці голки*

*ще й для твого
місце зіталось*

*але як потопуючий
хапаюся
за соломинку
спогаду про світ*

*гірку чашу випили
щоб досмакуватись на дні
ще гіркішого*

беленю розгублення

* * *

* *

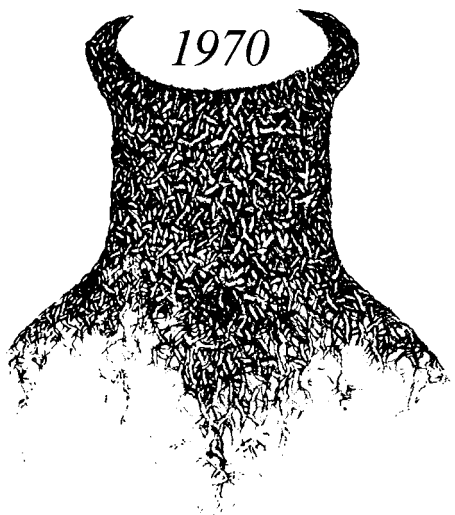
*

ПІДСУМОВУЮЧИ МОВЧАННЯ

До Валентина Мороза

*Я хотів би, щоб ся книжка
була для Тебе хоч на мить
хусткою Вероніки на хресній
дорозі.*

*Я хотів би, щоб ся книжка
як хустка Вероніки нагадувала
нам про святість Твого
обличчя.*

Для зачину

Замок на узбіччі що стоїть самотньо
початок початків у підземеллі ховає
дзбанки памороки у пивницях
затички вижбурюють духом
водотриском липучої пам'яті
сходи спіраллю вибігають на тераси
де літають неприручені слова
сріблясте перо сумує за птахом
креслить слід а по ньому
в'януть по шию провалюються
три знервовані пальці
кам'яні брили прозорі як вода
виносять над поверхом поверх
хвиля за хвилию діва звідити
повні рамена несе крапель
зеленого вогню водоростей
крізь мури входить і виходить
тіло тужаве повна амфора
ключем метафори відчиняє вуста
на гілці язика всідається
соловей то замку володарка
хилиться вежа щораз густіше
над забрукованим степом
нема де приборкувати диких кіз
поклики плоті серед дурману зел
нема де пасторалям дозрівати
там хатки і хмародери з газет
з вицвілими словами одноденками
з вікнами замуrowаними газетами
поміж ними метушня різників
людей хапають і звірів

*а ті поїдають інших звірів
поїдають рослин що виростають
з білих черепочків черепів
що їм до володарки замку
яка з долоні годує рими
язиком німих язиків торкається
віддається словорівним
на найвищій східці під самим небом
або до тих які стрімголов
зі стрімких терас відходять
заворожені вогнистим пір'ям
між небом і землею повисають
а інші що в потаємних льохах
де паля коло палі тримає камінь
і мури води і поверхи повітря
поля едему і райські левади
хрусткі птоломеївські сфери
тріумфальний лук орбіти сонця
гнуті дзеркала часу і простору
у тих льохах приречені на марність
дошукуються сутньої підвалини
початку початків того що було
поперед всього і сотворило нас*
с л о в а

ДОСВІД ВІРША

* * *

*з байдужої тьми
як з каменю*

*проступили груди
яблука пізнання*

*уста спеленали
заклик*

*вимовили руки
щемливе слово*

*заломилися коліна
у цноті*

*відтоді почався
хаос*

*і недалекої мої очі
що стали лезом
уздріли*

*як у тій солодкій тьмі
роїлося від присутності*

* * *

*в яру між грудьми
самотня квітка вуст
пробивається
червону формулу серця
на тонкому стеблі
виносить
крізь залежале листя
призабулих ласк
згасле бадилля*

*тільки тепер
у цьому яру проваллі
вузькому узвозі
куди протиснутися
лиш моїм пальцям
ти зібгалася у грудку
чорнозему субстанцію
коріння воскресіння
з цього місця
виростем у струнке дерево*

*а колись '
листопадову жалобу
ніхто не зможе поділити
на твою і мою*

* * *

*єдина вартість
недоступна ринкові*

*два струмені
яких не переступити
загатами не загатити*

*хотів би я бути
тою землею
аби всотати їх*

*хотів би я бути
тою хмарою
аби випити їх*

*та жодна земля
жоден дух
влади над ними
не має*

*бо витікають
із тих потайних джерел*

*з того початку
що і сльози*

* * *

так ми знаємося
зі сну
що приснився
мільйони років тому

кам'яною сокирою
я вполював вогонь

тремтів він як олень
як волосся переливався

втікав він через поріг
наших з'єднаних уст

виплескував у зіниці
символи підсвідомості

викрикував темні слова
які й тепер не зрозуміти

чуєш
такі сни
забуваються враз
із пробудженням

* * *

скісне проміння вечора

*аби вулицю видовжити
до безнадії*

*аби руки витягнути
за недосяжним*

*аби очі розширити
для безмежності*

*аби у слово вмістити
ядро слова*

*це скісне проміння
волочиться за мною
сльозками крові*

* * *

*а коли широкі очі
пробудження
глуху стіну тьми
напіткають*

*будуть у трясовині
заживо поховані*

*срібні осколки
із дзеркала вічності*

*фрагменти пам'яті
короткого кохання*

так і сталося

*на чорній вуглині
разом із папороттю слідів
твоя долоня
закаменіла*

*з лінією долі
виразно урваною*

ПО СЕЙ БІК ДОЩУ

Ірині Стасів

* * *

*п'явки струменів по шибях
рожевий дух домів випивають
кров висисають з паперу
кров висисають з паперу*

*щораз годинник уповільнюється
до кроків дощу дослуховується
до кроків дощу достосовується
ріжками стрілок ворушить
жовтий слимак часу
ділений і переділений світ
відколи світ тепер поділений
на сей бік дощу і на той бік*

* * *

у цім величезнім акваріумі
пропливають примарні створіння
хитаються німі водорості
дно виростає на скелетах
давно потоплених кораблів
а серед них найостанніший
недолугий носвий ковчег

припадаємо очима до шиб
адже у цім величезнім акваріумі
що називався вулицею або майданом
що називався трамваєм або тополею
що називався пам'яткою архітектури
затоплено наш ковчег

* * *

бува хтось із потойбік дістанеться
нас там тринадцять хвалиться
як то адже звідомляв попередній
що тільки дванадцять навсього
хай скільки б не було потойбік
на одну думку завжди більше
є в нас що іншого у нас
на одну думку менше ото зберемося
ніяк не дорахуємося одnodумця
та й занехаємо хай но
буває хтось із потойбік дістанеться
та й на тім станеться та й
на тім неться

* * *

*чи вічне дерево дощу
із гудзами коріння
у вирах рік*

*із стовбуром якого обійняти
безсилі усі наші руки*

*із хмаряною короною
що приспала землю
у собі як пташку*

*цікаво чи підрахують колись
усі його кільця
по зрізаному пні*

*чи вічне дерево дощу
бідкаємося*

*а всього один листок з нього
упав на наші голови*

* * *

сказав котрийсь перейду
в дощ та й стався
у всіх на язиці притчею
всі ми до'дного плечми здвигнувши
сидів би собі тихо
а тамті загаласували
новий міся об'явився

а цей котрийсь що мовив
перейду перейшов він чи
не перейшов але себе
перейшов та й гадає
замало я людина маю
віри замало я людина
маю віри

* * *

сказав ще котрийсь а я
сухеньким з води вийду
та й стався посміховиськом
всі ми до'дного сплюнули
хитрює чоловік
а тамті всі до'дного сплюнули
нема на що

а цей котрийсь що
сухесеньким з води вийшов
він чи не вийшов мовить
не відають що діють на кого
славлять не відають

* * *

*та був ще один котрийсь
і каже а я собі
поміж дощ а я собі поміж
дощ замочить праве рамено
відрікається замочить ліве
відрікається та й врешті
цілого себе зрікся*

*а цей ще один котрийсь
що між дощ собі
вертається дивимося але
не бачимо був ото чоловік
та й нема чоловіка*

* * *

як тобі подолати вдалося
непевність стікає з тебе
хмара щойно обірвалася
із парасольки в кутку
нам опустилися руки
нас самотніх звіряток
поглядь що на цьому клатті
суші рятуються від води
розвішати можна на кріслах
і на канані мокре листя
вбрання тільки чи без нього
ти не жінка з в о р о т н я
що як в Архипенка
з глибокими грудьми
з глибокою сутністю

* * *

залишається вітати інтервенцію
слизі на потаємні стіни
грибкові сталактити що ростуть
як на дріжджах вітаймо
в останнім притулку
у вертепі де бубон крапель
мову відбирає мозок відбере
пальцем по стіні я намалював
доісторичного звіра
але се не про нас ми
що боїмося скривдити
крильце мухи але повергли
громовержця в урвище
залишимо віру в бізонів
на звогкотілій стіні

ЗАГУМІНКОВІ ГРОТЕСКИ

* * *

*молимося до тебе
святий духу
у шкіряній оболонці*

*твоїм безсмертним
одинадцятьом жерцям
і їх усім обрядам*

*на великих соборах
стадіонів*

*формуємо свій
округлий світогляд*

*де ідеологія свисту
оперта на традиції*

*тут наново засновуємо міста
або повергаємо держави*

*над цією зеленою чашею
ми вперше причастилися
тілом і кров'ю
батьківщини*

*вперше засмакували
екстаз*

* * *

*цими днями під наше місто
закладено вибухівку*

*воно може злетіти
в повітря кожної миті
або зовсім не рушитись*

*можуть розсипатись
всі тисячу кам'яниць
або камінчик під ногами*

*можуть голічерева як жуки
поперекидуватися автомобілі
і трамваї
або запізниться на пару
хвилин один трамвай*

*можуть повипліскуватися
з усіх рам шиби
або тільки злетять
пенсіонерів з носа
окуляри*

*важко передати
вінець експлозії*

*тільки напевно відомо
що наше місто підміновано*

* * *

*ціла наша провінційка
огорожена бляхою язиків
поза межі нікому не видертися
відразу театральний грім
здіймають*

*вечорами залюбки
заслуховуємося
у концерти*

*а коли справжні хмари
гуркочуть над нами
гадаємо
що вони також з бляхи
і наша провінційка
забиває їх золотими цвяхами*

*аби ще згори себе
обгородити*

* * *

*тайна вечеря у нашому місті
коли серед дванадцятьох
один юда*

*тайніша вдесятеро коли
серед дванадцятьох ще
десять юд*

*найсмачніша страва
манія*

*наші господарі і гості
гостяться проскуркою
комплексу
одного гарячого поета
зі столиці*

*коли він вечеряв сам на сам
не був певний у тайності*

*тепер він охолов
хоче влягтися
з «Літ. Україною» до сну*

КАМ'ЯНИЙ ВІТРЯК

«Напруги лук тугий порве запону сіру»

В. Мороз

* * *

*коли я пригадую
Твій образ*

*мені здається
що Ти вийшов
із темного отвору
полум'я*

*і завжди можеш
повернутися
до себе додому*

*хоч клптик Вітчизни
під ногами
називається
тюремною келією*

*і подолати простір
це камінь гризти*

*а подолати час
це помірятися
із закам'янілими
вітряками*

1.

*а було так
вітер собі зі скелі подобизну
висік вселився у неї та й
каже буду тепер духом каменю
а без вітра на землі
дерево не опирається тирса
не шелестить вітряк поготів
жорна у клунок пов'язав
за плечі закинув рушити
хоче геть у світ за очі
коли ж коріння не відпускає
отож бунтуй тепер мельнику
сам*

2.

*між вітряковими крильми
обрій гранітом облицьований
з кремінного порога мельник
скликає не докликеться
вимуровує день жорнами
склепіння над головою
дорога вимощена оббіч повзе
а вузеньку стежку вичовгати
нема кому та й не видно
крило проштрикнути також
нема кому*

3.

*по дорозі до млина кат
червоною шапчиною чоло
випре агій не крапельки поту
горошини закаменілі коли
так далі піде кровця закаменіє
сокирка не нап'ється плаха
не нап'ється я не нап'юся
а воно хоч би що каменіє
собі сонечко та, й каменіє
хмарки як валуння перекочуються
пісочок з неба посипається*

4.

*часе часе на кожному крилі
видовбав собі кам'яне гніздо
вимостився кам'яні яєчка
висиджуєш мельника у саркофазі
як достойника забальзамував
а чоловічка у червоній шапчині
що по дорозі опізнився
брилою на пострах виставив*

*часе часе я знаю лицаря
варто йому списом поцілити
каміння твоє загуркоче
крилами вітряк замає
мельник з гробу встане
кат сокиру точить стане*

ТРЕНОС НАД ЩЕ ОДНІЄЮ ХРЕСНОЮ ДОРОГОЮ

Страсть перша

*на голгофі
провінційного суду
Твоє світле лице
частоколом гвинтівок
відгородили*

*самотньо
двигаси хрест*

*таке ще немічне
наше плече*

Страсть друга

*змахнула Україна
з ока потаємну
сльозинку*

*господи
аж світиться
прозорий гурток
плакальниць*

*але вигодувала
ненька
власним шпіком
легіони шпиків*

Страсть третя

*і ті два
що були розп'яті
побіч Христа*

*нині
маскують
високу голгофу
галуззям кодексів*

*у прокурорській тозі
ховають
розбійницький ніж*

Страсть четверта

свіжий хрест

*недармо плаче
з нього
космацька живиця*

*о він ще
ще послужить
замість іконостасу
у нашому
обкраденому храмі*

Страсть п'ята

*юродивий народцю
можеш спокійно
метушитись*

*адже нині
земля
не стряслася*

*а темряву
що з неба
попелом
дочасно
тобі на голову
осіла*

*ти й так
не добачаєш*

Страсть шеста

без зради

*проданий
нашим безсиллям*

*не один побратим
ще нині
відсахнеться*

навіть без срібняків

*можливо пошкодуєш
тоді
за біблійним юдою*

Страсть сьома

*мовчить наш отець
а мати
до кривавих слідів
припадає*

*причинися
мамо Бога
що стала
ї нашою матір'ю
за нами*

*дай нам
торкнутися
негаснучих слідів*

Страсть восьма

*понад натовпом
металом
пойнялись
страдальні руки
дружини*

*Вероніко
ти хотіла обтерти
окривавлене лице*

*ногами шматують
полотно*

*що стане
стягом*

Страсть дев'ята

*відверни лице своє
від них*

*але зроби так
щоб у моїй душі
стояв завжди*

*образ Твоєї
терном увінчаної
голови*

Страсть десята

*з любові до нас
прийняв на себе
таку страшну
кару*

*щоб спасти нас
від найбільшого
гріха*

*байдужості
до в о г н ю*

ОБЕЛІСКИ ДИМУ

* * *

*ось кладовище
опалого листу*

*нетривкі обеліски
диму*

*плющ недолугого проміння
на них*

*колише вітер
позолочене кадило*

*на ланцюгах
бабиного літа*

*і сонце
що через багаття
стрибало*

як на Купала

*готове
тіло своє охляле
вогневі віддати*

*на кладовищі
опалого листу*

•

* * *

*знак попелу
на банях лісу*

*знак попелу
на срібних лусках вод*

*знак попелу
на оселедці степу*

*знак попелу
на головах соборів*

*знак попелу
у маминій сльозі*

*сіль попелу
на язиці землі*

* * *

колони диму
донині
підтримують
склепіння інквізиції

як баранячі роги
іонічного ордену
блукають
душі нечестивих книг

навіть я малим
бачив крематорій
на бабиному городі

ніяк не хотіла
палати
борода Грушевського
у твердій оправі

дві дідові сльози
були останнім
екслібрисом

* * *

*дим по городах
стелеться
як огудиння*

*як пам'ять
стелеться
до отчого порога*

*як стелеться
дорога назадгузь*

*вислизує мамам
той дим
із рук*

*як літо вислизло
як діти вислизли*

*як очі вислизли
в отой триклятий дим*

*що по городі
стелеться
як огудиння*

* * *

*у власнім попелі
конає дим з книжок*

*крадеться дим
з музеїв по-злодійськи*

*заслона димова
з історії не опадає*

*незрівняні стовпи
індустрії
димують*

*але
прийми мій дим
як авелеву жертву*

*бо дим з людей
полощеться
мов стяг
над нами*

ЗВЕРНЕННЯ ЗІ СТІН

* * *

*впізнаю тебе
таким співучим батогом
ніхто ще не замахувався
на своїх синів*

*і по тому
як завзято топчеш мене
у землю
впізнаю тебе*

*тільки ти одна
можеш так легковажно
до сусіда бігати
по сіль духовну*

*і вогню позичати
щоб на власну стріху
півня пустити*

* * *

*що знають
про нерушиму стіну
діти твої*

*які гусяче перо
вміло підтесують
які в оці
райдужне більмоносять
Лорку*

*забута
на задвірках поступу*

*коли ж ми винесем
її непорушною
на велелюдні майдани*

*ось
із віспою куль*

*криком очей
Чупринки Чумака Ольжича*

* * *

некрополь
перевезений з білих льодів

некрополь
перевезений з пивниць ексекуцій

некрополь
перевезений із-за морів ностальгії

чи приймеш
хрещатицький узвозе
під золотий дах

кровоточиву стіну
берестечко поезії

* * *

з кам'яного хреста встань
із цвяхів куль встань
із тернового лавру встань
сама із себе встань

через отвір рани
, виверни себе

тільки цим
крававим язиком
пиши свою хроніку

винеси з льохів
пам'ять
про свій
геральдичний обрис

на стіні катівні
карбований

* * *

*місто
під барвінковим дахом*

*з китайкою вогню
у головах*

*з видом
через вікна мармурових плит*

*на море
де в обіймах трупи водоростей
і риб*

*на степ
з якого виїмігрувало зілля
євшану*

*на небо
поросле деревами вибухів*

*на місто
де з мурів волає до глухих
Кассандра*

*ви
під барвінковим дахом
завжди маєте
більше промовити*

*ніж усі ми
х о д я ч і*

ПІДСУМОВУЮЧИ МОВЧАННЯ

* * *

перед цими воротами
хам повинен зупинитися
ці ворота маленькі термоміли
за ними біле полотно
на зеленому лузі
недоторкана держава
поезії за яку ми також
спізнаємо смак крові

* * *

мова йтиме про поета
в спокою лишім тиранів

мова йтиме про зухвальця
даймо спокій тим
кому заціпило

мова йтиме про Митусу
але чому б не згадати
Голобородька чи Воробйова
моїх ровесників

«отже
словутній півець Митуса
древле за гордость не
восхотіша служити князю
Данилу роздраного аки
зв'язаного приведоша»

але чому б тоді
не підсумувати своє
м о в ч а н н я

* * *

*а щодень
на одно сонце меншає*

*а щоніч
на одну зорю більшає*

*а щодень і щоніч
меншає більшає*

*та незмінно
на чолі кожен несе
обов'язку герби*

навіть не підозріваючи

*тільки я Митусо
мушу знати*

*про свій герб неприкааний
герб м е л а н х о л і ї*

* * *

скину на терези
все зіжухле листя слів
підсумовуючи мовчання

о яка вже пізня осінь
нашого мовчання

о яка забава вітрові
наше дрібне мовчання

можливо я міг би
промовити

найсолодша

та чи варті всі слова
супроти твого імені

та чи варті всі слова
золотого листка дня

що з гіллі осені
ось-ось зірветься

* * *

*поки не вистоялося мовчання
запізніся на одну хвилину*

*поки слово не округлилося в плід
запізніся на одну хвилину*

*поки у вітрові не навчуся вбачати
Митусину зухвалість*

*я також як і він
кохатиму цю осінь*

*я також як і він
відійду з цим осіннім днем*

*вільний від ласки меценатів
запізніся на одну хвилину*

*не залишивши жодної книги
запізніся на одну хвилину*

---

* * *

*і Митуса теж має
осінь за коханку*

*пергамент на вітрі полощеться
не для його калити*

*хай виброджує на городі
бузиновий атрамент*

*хай вправляються нестори
в кирилиці по монастирях*

*підсумовуючи мовчання
Митуса скаже*

*бояни замуруйте медом
князівські вуха*

*на золото осіннього дерева
проміняв я княже*

*отож не мій пергамент
на вітрі полощеться*

*не мій атрамент
бродить у лозах*

* * *

*всі герби знаті нашої
в чужинецьких музеях
всі герби ремісницькі
в чужинецьких руках
всі міста наші
з гербами зайд*

*навіть золоте дерево
і се у саді сусіда
навіть ся осінь
не за нашим календарем
навіть ти Митусо
власне кажучи
не на часі*

*адже твоє мовчання
одиноке
і ті що зводити мають
вежу мовчання
стирти газетні громадять*

* * *

всі книжки мої розкупив вітер
всі книжки мої спалив ясен
всі книжки мої в найбезпечнішій
книгозбірні
у зрадливих очах милої

прийшов ще один меценат
та й каже
я також вітер

прийшов ще один ясен
та й тиче
ось індекс книг
для спалювання
невже я запізнився

прийшла ще одна мила
та й мовить
нема очей зрадливіших
над мої

але я не мав більше
для іншого вітра
для іншого ясена
для ще одної милої
ні рядочка

* * *

*підсумовуючи мовчання
промовлю тоді*

устами осінньої днини

*непевним кольором
твоїх очей*

*жовтою хмаркою
дерева за вікном*

*підсумовуючи мовчання
скажу*

*яке нечуване щастя
з-поміж мільйонів
що жили живуть
і житимуть*

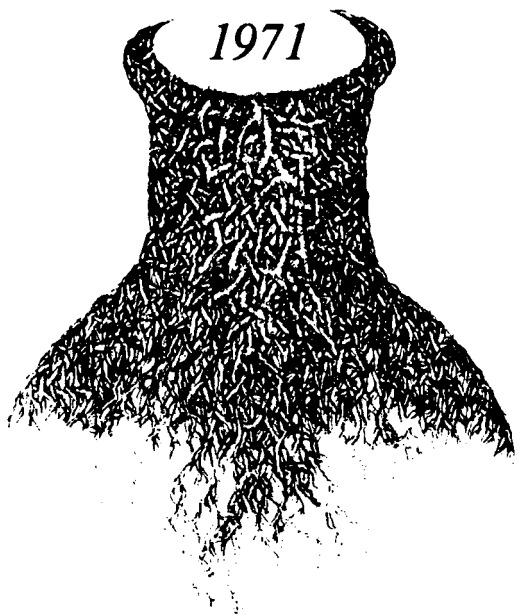
*устами осінньої днини
непевним кольором очей
оманливою зустріччю рук
жовтою хмаркою дерева
за вікном
мовчати нам*

ВІНО ДЛЯ КНЯЖНИ

Посвята

*Кохана, Ти свідома того,
що таке Твій дім, рід і
Вітчизна, Ти свідома, що єси
естафетою нашого народу у безмежність.*

*Кохана, чи треба пригадувати
про самотність і про те,
як мало досвідчила у своєму
житті радості і як інколи
видавалася Ти білою вороною
серед гайвороння.*

*Кохана, Твому здоровому
інстинкту і вірності крові
присвячується оце оповідання
про найдорогоцінніше віно
жінок усіх народів.*

ТРИПТИХ ДЛЯ АЛЛИ ГОРСЬКОЇ

Вигнання

Позад зачинилися двері
такі тендітні й хрусткі.
У дзьобах завіс завмерло
скрипуче зітхання і скім.

І варто нам із благанням
назад оглянутися ледь —
відчинеться рай без вагання
тонкою душею реле.

Та гонить нас дух гордині —
ніколи нізащо назад!
Від злості їдучого диму
паде на долоні сльоза.

Ось сходи тупі і безжальні
розкручують сірий гвинт —
паща бездонності — зяє:
не загубити б нам голови.

На дні, на п'яді провалля,
чи на піску, чи жорстві,
поміщений той, що прозвали
світом реальності, с в і т.

По виблеклих стінах учта —
патьоки грибкових страв.
А соломинка поруччя
тоненька — вхопитися страх.

*Хоч Бог, що оставсь за дверима,
шкодує нам пари крил.
Та віримо: ангел незримо
обереже нас від кривд.*

*І на ногах-штативах,
аж запанянілих від ржі,
йдемо як роботи штитвно
до названої нам межі.*

*Та все, що за тими дверима,
далеке тепер як міт.
І гримає, гримає, гримає
з вибраним людом ліфт.*

*Та поки зійдемо до низу,
сповняючи Божий перст,
невже послизнемось на слизі
останньої східки врешт?*

*І з вуст по цілім коридорі
червоне гаддя поповзе,
а голос, подібний до грому,
посмертно наймення назве.*

Смерть

*У нашій долі, нашим льосі
не все збагнути й осягти...
Лежить наш труп у чорнім льосі
на дні німої самоти.*

*Ніхто не зрушить з місця ляди,
не впусить променя у склеп.
Лише стилет стремить безвладно,
вкипілий у кривавий леп.*

*Ніхто не змиє наше тіло,
не вгорне в вічності саван.
І б'ються головою в стіни
останні мовлені слова.*

*Бо не мине тому без кари,
хто в серці зтамувавши гнів,
візьме нас на печалі мари
віддать землі на перегній.*

*Бо не мине тому безчинно,
хто, розпачу здусивши крик,
знайде за нашими плечима
крихітні рудименти крил.*

Безсмертя

*Потахне світ наш, гей, потахне,
по собі не полише й крихт —
і ми відлинемо як птахи,
хоча без крил, хоча без крил.*

*І наші плоті невагомі
уперше розпізнають гін.
Лиш звісться за нами гомін,
але не гнів, а світлий гімн.*

*І наше місто вдолі зникне,
в юдолі голубих полів.
Чи жалю невидима нитка
на мить зупинить наш політ?*

*Чи шлейфи радості і муки
візьмем навічно у віки,
як за собою білі смуги
ведуть надзвучні літаки?*

*Чи груддя власної могили
нас знайде в космосі пустім,
аби позбутись не змогли ми
ніколи наших земських стін?*

*Щоб на етеру оболонях,
де сяє благодаті зблиск,
ввійти до матірнього лона
і знов початися колись.*

РОЗМОВА З КНЯЖНОЮ

*Пийте, бояри, пийте,
але се не впивайте,
о доріженьці знайте,
гей, бо ми поїдимо
аж до Німець по чепець,
аж до Турок по шнур'ок
НА ВОЛИНЮ ПО КНИГИНЮ
за чорну гіреньку,
молоду по жіноньку,
по хусточку єдwabну
по княгиню надобну.*

Н а р о д н е

*Ласкава Гальшко, даруй, що полишаю Твої титули:
такий тепер час та й власне прозивають Тебе
Чорною княгинею вже впродовж віків і, певно,
негречно роз'ятрувати давні терпіння — воно не
обійдеться і без того —, та рани Твої святі і народові
нашому, невірному Хомі, незавадило б торкнутися їх.
Твій біль не убавиться, хоч не збільшиться, та може
на цій тугій стезі де просвітління будуть для нього
бичем Твої страждання.*

Я, що полишена сама собі у сутіні віків кривавих, закута у самотність, ніби лицар у суцільні лати, і жодна зброя серця вже не йме. Що титули мої й маєтності? Вони хіба щербатий меч, з яких на прою не стати. А проте неоцінімий камінець в моїй короні сяє — ім'я роду.

Вінці свої огляньте пильно, він мусить чисто сяяти й на головах у вас.

На чужині, ув'язнена тим, що хотів стати з волі його мосці короля Твоїм мужем, на чужині не біжать літа так швидко як поговор. Ночами з-під чорної вежі дух сови дві лампади пильнує, зелений мох століть плач сотає у глухе лоно, крихкий меч зойку приржавів до піхви, а пересуди, мов кола по воді, ширяться, села навколишні затоплюють, прочани день у день зачовгують очима камінь стін, тільки ніч грати перегризає, куди забагнеться снові, високе віконце літає...

*Прийшов німотний Нім
із пальцем на вустах.
Він зняв із мене німб,
стоптав мій чистий стяг.*

*Прийшов німотний Нім,
між мною й Ладом став,
і мій дитинний стан
украва із ласки снів.*

*Прийшов німотний Нім
і вирвав мій язик,
а вирвавши не зник —
зостався у мені.*

*...До лицаря, що краєм дівочого серця прсмайнув, що на
мить сріблясто списом заблис під сонцем, найпершого
Твого лицаря. Не займив крові дитинної, але охлялу
кров степів палко заграти змусив, січ висвітливши
у серцях гречкосіїв. Не звільнить Тебе із кам'яного
цямриння, бо зустрівся у Царгороді на гаці з іншою
нареченою. Та й до свого часу не може оправдатися
перед високим трибуналом псевдоісторії, але сплів
йому народ вічнозелений вінок – вінок для Байди.*

*Наше небо вже в ясі,
але дух наш у покорі.
Піднесімо очі д'горі,
д'горі душі піднесім.*

*Там Мадонна в небесі,
на падоля наше зорить.
І біжать вогнисті зорі
навкруг неї як осі.*

*Там Мадонна в небесі
у пречистім омофорі.
І в сльозі її прозорій
нашої скорботи сіль.*

...До дружини, що серце молодецьке полишив під кам'яним віком. Де ждав він Твого віна і барв преславного міста Острога — сяючі бані церкви на червоному дні —, тільки барв трояндових уст, мечем дівочий вінець здобувши. Ноче, зібгана як біле ложе у жмуття! На сполох б'є балдахін німими дзвонами золотої бахромі, на сполох кричать очі розп'ятої невинності. У деталях цієї ночі любуватиметься король і його суд, придворні літописці смакуватимуть, але тепер, з чорної вежі, чи не видається та дивна ніч за темне, але жагуче щастя?

*Діві з віном не сидіти,
не сивіти, коли гождо
розцвітає по свічадах,
як троянда у кришталі.
Стукало щось дуже ніжне
то до груді, то до лона...*

*Стукали у всі ворота
молодці з несмілим зором,
та прийшов один зухвалець,
взяв він місто, взяв і замок,
мій вінок без згоди взяв.*

*Стукає щось дуже палко
то до груді, то до лона
лиш у пам'ять, лиш у згадку.*

*...До дикої погоні за судженням, що родовитим гербом
– о доле! – має погоню. Не спить дорога поступу:
вершники, що втікають, і вершники, що настигають.
Скільки погоней на щитах Литви і Білої Русі! Скільки
погоней могло уміститися на гербі Волині, родимої
землі! Проміняля Ти зацний герб роду на терпку втечу.
Не спить дорога поступу, народу на ній багато, мчить
чужинецька їзда, вже виписано на вузьких пергамінах
шабель доля Твого мужа. Не єдиний зойк у вухах
Вітчизни.*

*Дороги створені для втеч —
вся терпну від погоні!
Не спи, чатуй і стеж,
вчувай чужинний гомін.*

*Дороги створені для втеч
і втечам нема впину,
коли холодний меч
пече диханням в спину.*

*Дороги створені для втеч,
та тільки не від себе,
коли душа — бездомний степ,
без обрису оселі.*

...Маю переконання, що все таки ми зустрілися і чи варто посміхатися, адже душі страдальців не знають смерті, мандрують від покоління до покоління, і жінка, що стала сьогодні Тобою, мала великі очі чорнодолі. Ся приголомшива зустріч не дає мені до мови, а як мені інакше підняти Твій образ понад ярмарок генів, понад розцяцьковану каруселю асиміляції. Одна Ти знаєш таємницю, чому насіння чужинця не дало росту у лоні. Чи не глупою видається обмова тільки за те, що не зуміла Ти запліднитися надією на будуче.

В підхмарному колодязі, де розминулося минуле із прийдешнім, зістала я невідьником таємних голосів. Проходять ніби тіні безтілесно і звать себе то ратаями, то лицарями або мудрецями. І відчуваю кожною клітинкою своєю сі голоси незграбні як орала, сі голоси, немов булава замашисті, сі голоси вкрадливі як слей — і всі вони водно взивають: жінко, ти обірвала наших генів гін у вічність! В підхмарному колодязі де розминулося минуле із прийдешнім...

Вежа Твоєї печалі була таки справді давно, і коли б нині не мав я сестер і дочок, чи згадував би про неї? Адже 16 століття не назвеш навіть вчорашнім днем, як останки руїн — Острогом. Напевно, цікаво для Тебе знати, що Польща знову сидить на своєму ослінчику і миє ноги тільки в одному морі, і Литва сидить на своєму і сама миє ноги у тому ж морі, а Вітчизна наша марить, як і марила, золотим стільцем.

Моя вежа ув'язнення тривка, і радощі хвилинні ваші її підвалину не захитають. Із кожним роком ще одно нашарування виростає, тому середньовіччя чорними зубцями досягає й ваше невисоке небо.

Така мені знайома безпорадність друзів, таке мені знайоме хизування недругів по обімеж. Як ще нескінченно далеко до золотого стільчика під ноги струджені!..

Що з того, що на Твоїх володіннях може вміститися тисяча міст і тисяча сіл, навіть ціла Річ Посполита. Що з того, що за свій посаг можеш придбати ще раз стільки. Але найцінніше віно — це приналежність до роду. Вона надбання не відламку кількох пращурів. Воно надбання сотень поколінь, які невідомо звідкіля з'явилися і невідомо куди прямують із плугом і мечем, з вірою лісового капища і золотобанного собору. Бережи його як зіницю ока, без нього Ти всього-навсього кругла сирота на такому жорстокому світі.

Роде мій, ясновісна свічо на всю Україну! Сяйвом своїм тьмариши королівську пиху, а саранинські крила поган палиш по чорних шляхах. Роде мій, ясновісна свічо, що сяєш у високій церкві народу, з темені старожитності воскресяєш забуті лики, тіні сумніву забираєш із лиць теперішнього, різдвяна надія на завтра.

Роде мій, ясновісна свічо, світильнице першої нашої академії, невже підуть із димом кириличні очі любомудрів і книгодрукарів, перед тим незнаних?

Роде мій, невже я остання тендітна свічка, у власнім боці потоплю яснолике полум'я, невже після мене перевертні з ім'ям прадідів залишки відсвіту твого виловлюватимуть у вуглах осиротілої світлиці, як упирі?

ДВА ЛІРИЧНІ ВІДСТУПИ

Ліричний відступ (Чужинка)

I

поруч проноситься
покоління опалого листу

кочівники
у порожніх степах
нашого міста

без віри
у цупкість
сковородинського песоха
до землі

без віри у меч
що знаходить іноді
серце брата

тільки усміх
відшуканий на дні
звістує

що народилася
ще одна людина
в тобі
для мене

ще одна людина
в мені
для тебе

* * *

*поза схрещеними вустами
кінець світу*

пень традицій викорчуваний

*зелене деревце
що боїться назвати
дідижною
грудку перегною*

*тільки наче б то
небо спільне*

для твоїх і моїх очей

*але запам'ятай
що є ще
небо Вітчизни*

*воно ласкаве
тільки
для одного з нас*

* * *

*ся земна куля
нагадує кульбабу*

*відлетять незабаром
як білі парашутики
ліси і міста*

*вже звіяна голівка
місяця*

*стебло
що біля землі
держить його
крихке*

*а стебла що
тримають нас
одно біля одного
ще менш тривкіші*

*отож
яке має значення
хто ти*

* * *

ходи за мною
протягнена руко
стріло
що наздоганяєш мене

ходіть за мною
гоłodні очі
на моє барвисте пасовище

ходіть за мною
довгі ноги
бо так іде за господарем
приручена оленця

ходи за мною
чужа туга
адже тільки я тебе
заспокою

ходи за мною
бо тобі бракує
рідної колиски

колискової
яка знає найласкавіші
у світі слова

* * *

*жаль мені
білої сльози*

*жаль мені
прощальної руки*

*жаль мені
самого жалю*

*поцілуй ночами
його незаплющені очі*

*доторкнися
до його повсюдисущих рук*

*врешті одного дня
обітни йому голову*

*презирливою посмішкою
іншого світу*

*такого мною
погорджуваного*

* * *

*коли я повиймав
з ніг і долонь
золоті цвяхи*

*одна сонячна скалка
ще довго
з грудей стриміла*

*спогад про тебе
кровоточив*

Ліричний відступ

II

*тієї ночі нас наздогнала погоня
щемливих поглядів і тільки
нам зрозумілих слів*

*тієї ночі твої вуста закінчувалися
як море приливом і відливом*

*тієї ночі твої перси виносили
на червоних вістрях зблукалі
рибини пальців*

*тієї ночі безмежна глибінь
лона поглинула трьох мене
вчорашнього нинішнього і
завтрішнього*

* * *

*крізь воду вечора прозирає
затоплене місто нашого
кохання*

*з деякими фрагментами
білого пустинного майдану*

*з поваленими каріатидами
ніг смаглявим куполом
живота*

*з напівзадертою фрескою
твого лиця у забутті*

*з колоною ніжності що
повисла над чорним
проваллям буденщини*

* * *

*хто ти
у сьому мороці
без свідочтва одежі
що золотаво
опало з тебе*

*хто ти
у сьому мороці
з терпким зітханням
зеленим з одного боку*

*хто ти
у сьому мороці
з близьким горизонтом
погляду
що рукою подати*

*хто ти
у сьому мороці
з душею
що скупо як молодик
пробилася
на вустах*

* * *

*потайний промінь
заломлений
крізь верству присмерку*

*скупе слово
переломлене
крізь товщу тиші*

*і смуги тіл
переломлених
у хвилі жаги*

*і ніжність
поки дісталася
крізь пласти черствості
викривилася*

*але ще попереду
кривий усміх*

заломлені руки

*і життя наше
ламаного гроша
вартє*

* * *

*О кришталева синя сутінь,
де ти і я, мов два стебла.
І щось присутнє дуже сутнє
уже збирається на плач.*

*Залишмо позу, речі горді —
ти чула їх і я їх чув.
Але чи вчуємо, як в горлі
розпукнуть пупляхи плачу.*

*Бо наша мова — не забава —
то ж помовчімо, помовчїм...
Хай мов японська ікебана
цвітуть у смерку два плачі.*

* * *

*Ся історія щойно почалася
але ми вже обоє знаємо
її кінець*

ти мовчиш про се мовчанням

*я мовчу про се порожнім словом
без якого можна обійтися*

*опісля всього
кожен поцілунок
треба виносити
як перлу з дна*

* * *

*Прибережи мені сей дощ,
сю кару — хмари віяло.
Не знаю ліпших я оздоб
над перли, що на віях.*

*Прибережи мені сей дим,
жалобу сю по свічці.
Не остуди, не осуди,
що лється через віңця.*

*Прибережи мені сей зойк,
що не здобувся з горла,
як щему золотий пісок
стікав по грудях голих.*

*Прибережи мені сей біль,
осе розкошування.
Як виглядатимем собі
ми завтрашнього рання?*

*Прибережи мені сю ніч
до іншого ще разу.
Лежать в ногах слова сумні
як коругви поразок.*

* * *

*Мадонно радісна дощу,
травневих злив маленька відьмо,
вже світу білого не видно
поза Тобою. Та прощу,*

*благословлю отой каприз
і спокорюся радо долі –
збудую храм із парасолі,
де струменів спливає фриз.*

*В благословенній тісноті,
в прозорій дощовій ротонді,
кермує порух благородний –
Тобі воздвигнути престіл.*

*Тобі ж, велителько дощу,
солодких злив маленька відьмо,
за те, що з храму нас не видно,
поки блаженний дощ не вщух,*

*Тобі ж за усмішку твою:
вона свята – твоя усмішка,
лише для мене тут – і більше
з ніким у храмі не ділю.*

КРАЄВИД З ЕЛЕГІЯМИ

довкола заліз
пустельний краєвид
і тільки елегії
як верби
значили
непримітну для ока
дорогу

с п о д і в а н н я
    с т р а ж д а н н я
в и п р а в д а н н я
    п р о щ а н н я
в и г н а н н я
    з р о з у м і н н я
в і н у в а н н я
    п і д г о т о в л е н н я
т е р п і н н я
    т р и в а н н я
стояла уповні
осінь 1971 року

Сподівання

*бере свавільно дощ тебе за руку
веде несмілу під склепіння парасолі
відмолимо разом дощу вечірню
шумить самотній янгол понад нами
шукає раю в цьому пеклі
на готиці дерев стрімких дахах
вгніздитись хоче а риншитоки зносять
у підземелля сизе пір'я
ще помах крил і вже за містом
паде знесилений як камінь до землі
настав долоню ще єдину краплю
живого срібла вловивши відкіля вона
така цупка з краєчка хмари
скотилася чи з бані парасолі
дай мені оту реліквію напам'ять
ще сліз ніодної святої
переховати у пляшечках не вдалося
з кристалю сліз лише кристали солі
а вода вона жива живісінька
втікає за дощем зі свого світу
і тіло віддає землі а душу хмарі
виходимо з-під захисту й між нами
надалі лиш стебло парфумів
і надалі слова легкі що їхній сенс
тоненьку оболонку звуку розпирає
на грані неможливого розірве
і обдасть нас теплим духом зрозуміння
в пилку сріблястої помади
японська квітка вуст
усупереч усім вогнистим макам
відчинить спрагло пелюстки надвечір
пробуджена до поцілунку як життя
ось тоді незграбним саком слова
спіймати схочу те що невловиме
те що окреслення не зносить наче смерті*

*на мить схитнеться стебельце парфумів
метелик настрою сполошиться раптово
повз щоку ковзнуть твої гарячі губи
струснувши перламутру сизий попіл
і як холодна крапля дощова
мені за комір скотиться прощай
але вертаючи вночі додому
я понесу таки на довгому стеблі
прив'ялий запах сподівання
і цілий храм зачинений побожно
у чорних контрфорсах парасолі*

Страждання

вистраждай ніч останню
шелест білого місяця в очеретах
тишу ласкавих рук
вистраждай ласкава
зігрівають останню ніч
за день насмаглі тіла
відходить літо повільний гекзаметр
спекотливих днів проскандуй докінця
де ж божевілля тільки розміреність
руками води обхопила човен
наші тихі силуети обхопила
де ж розміреність саме божевілля
вистромляє з очей як із-за ґрат
руки тонкі і зелені
витримаймо до ранку
завтра вчуємо голос високий
і як діти дивуватися будем
чому не розсадить
свого камінного горла
лона свого камінного
отой ерихонський поклик життя
там похапцем на людній вулиці
чи за кавою у наріжному гастрономі
переконаємося у ціні страждання
за шелестом місяця в очеретах
за моторошними пострілами риб
серед сонної тоні ласкава
вже завтра вчуємо голос високий
по п'ятах наших принишклих слів
громохко ступатимуть сексоти
звідусіль із-за кожного столика
ближчого і дальшого рогу
пеленгатори оголених м'язів
виловлюватимуть душі розмов
помовчімо ліше про ніч ласкаву

даймо всім отим ненаситним
хліба як жебракам і до хліба
вкинємо у пельки їх вух
оповідання про те як прибулі з Яваса
цілують кістляві руки волі
і про те що вже не цілуватиме їх
Михайло Сорока
не тільки батько мого побратима
а й Калнишевський ХХ віку
або про палаючі мечі
новітніх архангелів
по оба боки повалених
царських врат Батьківщини
В'ячеслава і Валентина
тільки отак упевнемося
у високій сурмі голосу
тільки отак піднесемо
плазуючий шепіт
з пообиваних колін вище трави
вище від самих себе піднесемо
але ніч оту мовчки вистраждай
останню ніч і шелест місяця
в очеретах вистраждай мовчки
ласкава

Виправдання

у цій кімнаті черствій і чужій
де недостелено ще ліжка біле жмуття
постелені вуста твої покірно
а інша в серці вже стоїть як у вікні
і дослухається до плазування слів
заціпка мови лиш про людське око
сьогодні ненадійна двері відхили
і світ речей примчиться на поріг
прорве невидимі тугі загати
і винесе на Божий світ
струнку як ти свідомість того
що все постало з імені прокльону
що світ замішаний в плювковій
в масній воді в брудному шумовинні
в самому серці харкотиння
його коріння це ж сама земля
його язик підступний вітер
лестивим шепотом ламає душу
а нищить тіло чорним смерчем
всякчас тримай його побіля вух
відрізав нас проклін як пуповину
іди собі нікчемний чоловіче
і пам'ятай що Богом над тобою
твоєю сутністю і духом є проклін
ти язиком брудним карай навколо речі
та інколи потішся любомудре
від нині сам собі ти пан і сам поклін
такий собі упізнаний проклін
і в цій кімнатці черствій і чужій
де двері віднесло на обрій
я попрощаюся з тобою і з усім
і з серцем попрощаюся
не стій як за дверима
дай розминутися у лісі днів
хоч раз єдиний раз із сьогодніням

*і хоч єдиний раз допоможи
у глузу ніч замкнутися з собою
хай тільки десять нігтів світять
як десять місяців примарно
у темряві почислю їх
у темряві почислю всі обличчя
котрі торкалися мого лиця
і руки всіх богів почислю
що ласкою збігали мов ріка
дитячими моїми голівками
чи довго вистачить мене
у ясності твоїй преглуна ноче*

Прощання

брате дім наш як сонце
рукою тепер не дістати
дошукуючись кореня смутку
спотикаємося об його поріг
заглиблений твій силует
залишився на килимі стелажів
як тіні на гіросімській стіні
книжечка поезій Мороза
мусила б мати отут гніздо
кожна невидрукована картка
у вирії із зимних сторін в полудневі
світлина Алли Горської
біле віконечко у нескінченість
за яким не видно овидів
ні синього ні зеленого навіть чорного
хто ще відійшов
не встигши потиснути руки
наче б то вийшов по хліб і вино
дорізьблений часом хрест над ліжком
нагадує не тільки про наші пракорені
облетів він з музейного листа
та цвяхи не облітають
і засохла кров озивається із-під них
або іконка чудом визволена
з ясиру минулорічного обшуку
що можна знайти в серці Богоматері
поточені ще крім усього й шашелем
багато тут інших речей
впливає з цілющої води
твоєї недавньої присутності
снується смеркання голубим павутинням
вже по горло вчорашніх розмов
а скільки ще всього не пускає нас
а скільки забобонів причасно
впродовж усієї дороги

скільки плювків і радіоантен
досягали наше високе підвіконня
скільки хапчивих пазурів
із запеченою кров'ю
здирало позолоту ілюзій
ой не тут місце нашої страти
ой не тут місце нашого вознесіння
шкаралупка не тривкий захисток
але будемо нераз спотикатися
на порозі його екзистенції
тілами душ і постатями снів
дітьми що виростуть без нас
терпінням що визирає з очей ікони
нашими матерями і дружинами
що постали із субстанції чекання
може зараз не треба про це
може зараз доволі і того
що за вікном дому нашого осінь
відчинила якраз на годині
томик елегій Лепкого
який випадково не сконфіскували
а журавлі божже а журавлів
чи чуєш брате мій дім наш

Вигнання

Тепер відіслано поцілунок
пост скриптум за проминулим літом
за сімома печатями житиме
звістка про те що минає
ми вмираємо для одних
для інших народжуємося рожеві
і пост скриптум нічого не означає
як і багато святкових слів
перетертих на жорнах звичного
я не належу до тих
що голосним мечем виганяють із раю
бо коли б я хотів це вчинити
за тобою пішли б усі звірі
мордочками тицяти до твоїх колін
рушили б за тобою дерева
разом із плодами і корінням
отари кущів бляєли б уздогін
і квіти покинули б райські луки
пелюстками лижучи твої п'яти
медвяним роєм знялося б услід
повітря яке тобою солодкою дихало
а те покірне медвеже хутро
в яке щоранку опускаєш ноги
як у теплу воду на м'якім піску
могло б тобі асоціюватися
з душі і тіла оббілованим поцілунком
я належу тільки до тих
що дозволять винести себе у сні
і більше до раю не шукають дороги
як не шукають повернення до сновидінь
хоч свідомі що лише сльоза
найповніше обіцяє відзеркалення
але тоді залишається твердити
що існує можливість неможливого
що можна продовжити своє тривання

*в куточку засмученого ока
і як ув'язнена в буритині мушка
випасти у вічність замурованим у сльозі
але тоді залишається твердити
що літо не всохло на пні
і слова як щепи прив'язані до символу
не втрачають круговороту соку
але тоді залишається твердити
що пост скриптум вогнений знак
неопалима купина нашого літа
і ще залишається твердити
що помираючи для одних
ми для інших уже не народимося*

Зрозуміння

випрошуєм зрозуміння у птахів
випрошуєм співчуття у трави
випрошуєм близькості від небосхилу
хоч знаємо що тої близькості не помагаєм
надто ми прив'язані до традицій наших тіл
надто ми висиджуємося у гніздах власних душ
і жодними ключами відносності
нам не дістатися до нутроців інстинкту
чи до голубої ілюзорності обр'ю
чому людино не підійдеш до мене
якоїсь там п'ятниці якогось там вересня
чому людино я не підійду до тебе
якогось пополудня чверть на годину
зручну для нас обох
і не промовимо ти до мене
чи я до тебе яке це має значення
ось на долоні велика пекуча крапля
це сльоза вона випала з ока
не за ньютонівськими законами
а просто з великого болю за тобою
випрошуєм зрозуміння у птахів
випрошуєм співчуття у трави
випрошуєм близькості від небосхилу
тим часом я зустрівся із ближнім
був заліплений чи зліплений
від волосся і до п'ят
вирізками свіжих і давніх газет
скелет його не просвічувався
тому ближній відрекомендувався
цілком пристойним псевдом
але між іншим в районі голови
я прочитав чорним по білому
що припертий до стіни свідками
(дай мені боже тих свідків)
підсудний (дай боже на хвильку побути ним)

признався до найтяжчої вини
(дай мені боже крихітку з тої провини)
і папір не заповся як земля
під чобітьми тих слів
стривай ближній а хто тебе
припре до стіни до стінки
коли слова спростування
доходять до твоєї голови як до стіни
коли вони мають властивість міняти
поза своєю волею траєкторії
з редакторських столів
у прокурорські сейфи
а ми
випрошуєм зрозуміння у птахів
випрошуєм співчуття у трави
випрошуєм близькості від небосхилу
тільки не в того що не з нами
тільки не в того що не з нами
тільки не в того що не з нами
а там
і звідти промовляє людина
я не можу якоїсь там п'ятниці чи вересня
якого 1971 чи іншого з 14 років
підійти до тебе а ти до мене
але звідси простягаю у пальцях
свою велику вогнисту сльозу
оправлену в колючий дріт
народжену поза всякою механікою фізіології
і навіть не з великого болю
а тільки одним надлюдським законом
о д е р ж и м і с т ю

Вінування

Одного дня одного ранку
долоня схожа до твоєї
на захист коло свічки стала
і полум'я сповнилось міццю
змужніло випростало постать
та мить тривання завжди мить
і залишившись вогник безборонним
знов захирлявів і поник
і пряжа диму заплелася в інший світ
з таким знайомим ароматом тліну
золотоуста попелу жертовність
мовчить нам просто в вічі
у паморочливій тьмі життя
лякаємось пекучих дотиків
подай ж нам знак твоя корона
пішла музеям за безцінь
твій рід закінчився з тобою
пух титулів пооблітав
урвалось імені сріблясте павутиння
та гонить осінь табуни дерев
в сади твої великокняжі
і листом повнить золотим
порожні скрині ковані мосянжем
а в льохах лиш біла кість
глодає ланцюги залізні
але скоріше ржа їх з'їсть
ніж сила нашого безсилля
у котрий раз цю азбуку вчимо
до середини кожен раз доходим
і знову відчиняєм палітурки
як двері в затхле підземелля
жуємо хліб історії черствий
не знявши капелюха з лоба
не знявши голови з плечей
за хліб історії черствий

*щит оправдання носим кожен день
за ним свій каганець ховаєм
і не навчить ніхто послугувати
тому вогню що згаснути не сміє
для нього із бортей глибинних
добули ясний мозок воску
і гніт для нього пращурі зсукали
із жил в яких не застигала кров
чому ж ми всі оплакувати ладні
ті руки що пішли з вогнем
задивлені в жертвовність попелу
ми ліпше крила фенікса згадаймо
і ще сьогодні пригадаймо
як то долоня схожа до твоєї
на захист коло свічки стала
у безперервнім ланці вінування*

Підготовлення

виломи гілку зіжухлих слів
красномовний вислів розставання
протягаючи скинь зі себе
усміх звинений у сухий листок
ще перепитаю кожен палець як свідка
не відпадуть вони може від того
а ти їх навчи лукавити
як навчила колись водну лілею
прислугувати незайманості
у затишному гніздечку на грудях
ми ще є промовлять вони навперебій
і в кожному живе маленьке серце
а ти їх навчи лукавити
як навчила колись краплі води
змінятися у живі перлини
у золотавих скойках волосся
ми ще є промовлять вони
а ти їх навчи лукавити
як навчила перелюднені вулиці
розступатися аби я міг
тебе побачити за сім миль
ми ще є промовлять вони навперебій
і в кожному живе маленьке серце
поверни свій заблукалий погляд
з перехожих і трамваїв
ти побачиш мене що навічно
вкоренився у ґрунт солодкого спогаду
поверни свій заблукалий погляд
з далеких дерев і шпилів
ти побачиш себе що відходить
і нічого не бере зі собою крім тіла
разом із лілеєю і перлами
поверни свій заблуканий погляд
за собою що як сарна
легко стрибає у голубому

*і горизонт відчиняється
як біблейне Червоне море
поверни свій заблукалий погляд
з далеких небес і диму
ти завважиш як за плечима
зачиняється море відчуження
і як хтось самотньо на березі
притуляє очі до глибокого сліду
мов до померлих очей барвінку*

Терпіння

із крихт із цих руїн
зацвила гілка терну білим
з ніг просочилась ясна кров
вікно замаєне поглядом вітай
непевною ходою дотикаюсь до саду
все що було там хотів би
залишити там чи ж воно
місяцеве коло прошкує поруч
і не випередити його
як не залишити позаду
терпи мене як терпиш себе
бо з мене ці білі стіни храму
невиразні як з перед віків фрески
ледве чутна молитва полишена
у маленьких криничках колосників
довгі як тростинки руки жінок
стримлять із золочених канделябрів
пташка аромату вилетить
із засвіченого ореолу пальця
за порогом здоганяє мене постривай
так пахне твоє буття
так пахне твоя відсутність
і порожні міські подвір'я
порослі густими бородами трав
повилуцувані з бруку рябі дороги
покинули ліси насиджені кубельця
хмари осиротили самотнє небо
чим виповнити серце яким словом
оживити сухі тростинки і горла
пересохлих рік яким видінням
виповнити глухі провалля снів
терпи мене як терпиш себе
бо з чого тоді ці білі стіни
чому до щенту не стерті малюнки
чому тріпоче під склепінням

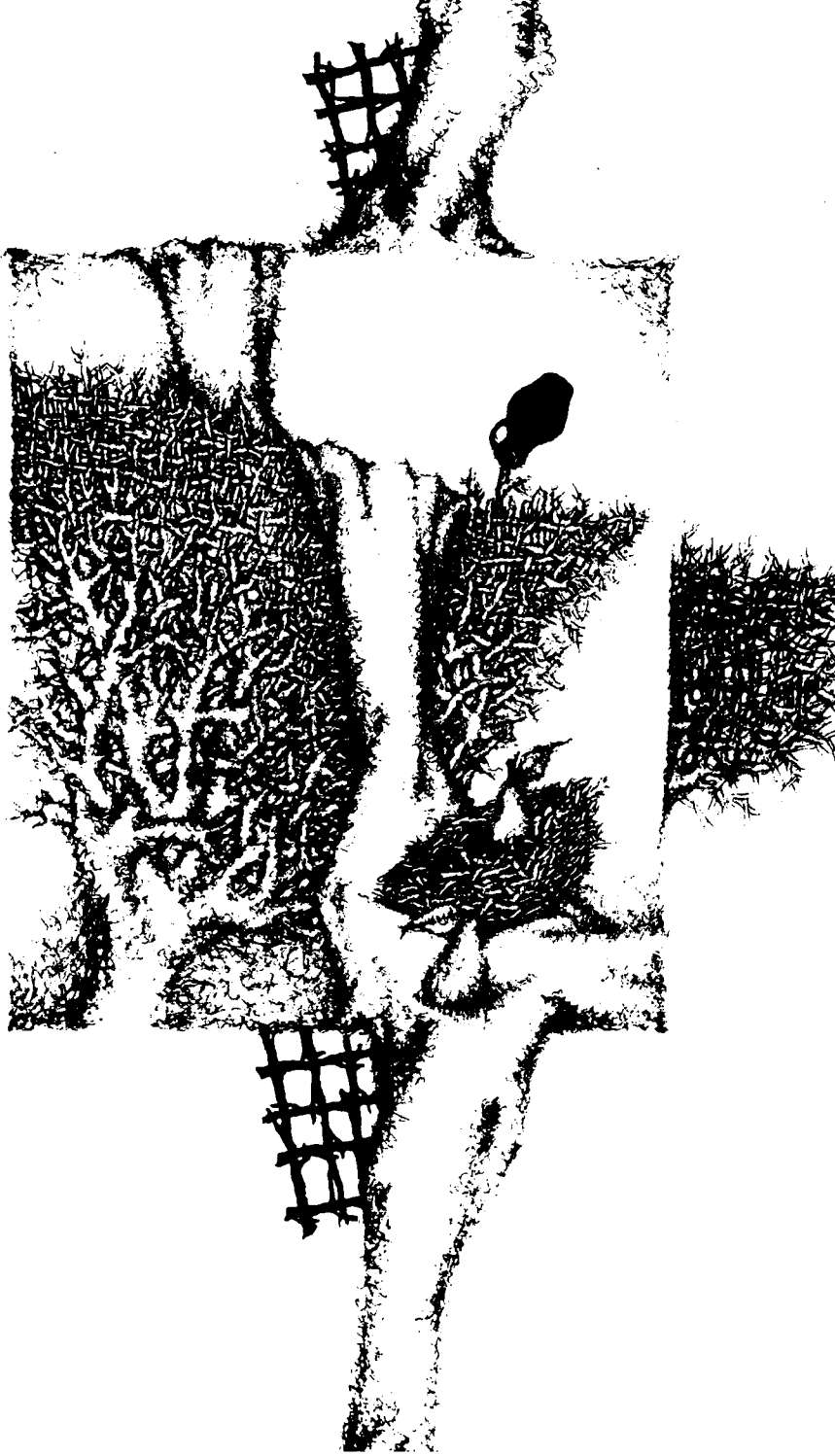
ледве вловимий дух відходу
адже цього саду в дійсності нема
і віконниці прибиті навхрест
у шпаринах між висохлими дошками
застрагли тернові шпички поглядів
отих які давно покинули дім
і гілка колишеться у млі
як бабине літо без стовбура і землі
з крихт і руїн не виросте нічого
є напевно інший світ і в його гнізді
ростуть кущі чіпкі до ґрунту
і погляди течуть із власних витоків
і душі притягаються коханням як тіла
храми будують з каменю а не ілюзій
а терпіння на пальцях ходить наче тінь
аби у вічі не заглянути
аби не впасти в душу

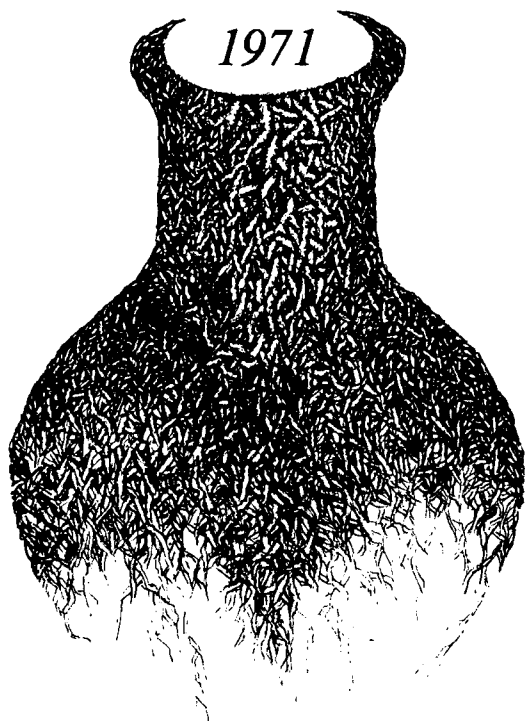
Тривання

Осінь напевно закінчу на цьому слові
слово закінчу разом з осінню
видушує вона себе по краплині
як з цитрини останні соки
видушує вулиця з молочаю ліхтарів
останнє молочко для ночі
закінчу осінь чому б не закінчити
закінчу вимовляти слово чому б і ні
коли воно іншого не має до пари
тільки тоді побачити зможеш
у моїй пластиліновій особі
поета що не називає всує чого нема
на чорне тиче що воно чорне
біле вибілює як полотна в селі
і твердить я той а не інший
й останнє слово підсудного
має за найвищі злетити поезії
а наразі коли осінь не закінчується
коли слово тягне за собою
нескінчену вервецю слів
бути захланим на них
і кожне отак обмацувати
як зголоднілий на ласку мужчина
жіночі округлі форми
а наразі коли осінь ще здатна
на ранок хрусткий як лід
зі сну випадаєш мов з поїзду
що мчить у вимріяні краї
з надією виймаєш ранок
як тонку крижинку з калюжі
але звичайна собі буденність
проглядає у молочнім віконці
очі твої заклопотані силуетами
пальці твої щербатим грошем
вуста твої самою банальністю

а думки здоганяють п'яти
недожитого вчорашнього дня
сьогодні тебе просвітять
на рентгені спілки письменників
врешті мусить прилюдно позначитися
злаякісна пухлина опозиції
сьогодні можуть випустити нутроці
з твого робочого бюрка
та й багато різних несподіванок
чекає на позаспілчанського Одисея
кому поскаржитись хіба осені
вона одна розуміється на зажурі
кому надішлеш протест
хіба вуличній смітярці
бо й так бухне як діжа
твоя особова справа
кому шепне на вухо
хіба віршеві він один
вміє мовчати мов камінь
дійсно невесела кругом
хореографія опалого листя
пошарпані декорації вулиць
вбога на реквізит нинішня осінь
вбогий краєвид з елегіями

ВЕРЛІБРОВИЙ ВИРОК

1

продовж своє літування

*у кожному оці
по золотій говерлі*

*у кожному подиху
альпійські луки*

*вулик нашої хати
солодкий*

*в одно віконце
вбігає чорний черемош*

*у друге віконце
вибігає білий черемош*

*вдягаєм радість
на показ*

*як гуцули на празник
вмістиме скринь*

*виносимо сміх
на вуста*

*як полонинка
білі овечки
на осоння*

*це ж ми зупинили
греблю каміння
посеред ріки літа*

на цім камені
ти ноги мила

на цім камені
ми зібрали
усю живицю сонця

смерека дня
вже стрункішою не буде

виложе осінь
косівськими кахлями
навколишні гори

хто приїде поглянути
на писані камені

написи
невидимі для смертних

кому відчиняється
як на улюбленому вірші
книжка

кому непорочна згадка
віддасться

як дівчина

2

*визволь око
з тьмяного срібла
меланхолії*

*визволь уста
з випробуваного золота
мовчання*

*визволь стан свій
з цупкої бронзи*

*який летючий день
який срібний вітер
яка золота піна лісу*

*ні один камінь
не влечить на місці*

*фіолетовий вогонь
пожирає перстень
тьмяне срібло*

*ферментує осінь
у голубому бутлі*

*визволь кров
із окови
як сік з винограда*

*це наша остання
мандрівка*

*червоною цівкою
вина бризне*

*не вберегти
хрустке галуззя
сплетені пальці*

*шовк багрецю
на раменах трав*

*гойдалка землі
під нами*

*завтра обіцяє діалог
із безсонням*

*сумну статистику
днів без тебе*

*застигне на крихту льоду
камінець нещастя*

*відхлине полум'я
за сім дверей
у найпотаємніше*

моя осіння любове

*поглянь на себе
у відро чистої води*

в оправу тьмяного срібла

*відлітає
крилатий корабель
осені*

неоцінений

3

*перекинь
сине проміння погляду*

*через провалля
вузького столика*

*я такий легкий
від нетерпіння
що перейду по нім*

*я прозорий
від любові
як ангел над тобою*

*простели
хистку кладку*

*я ще не все виніс
з того боку болю*

*там залишилася
рука
яку я поцілував
у білий день*

*там залишилося
слово
символ віри*

*там я залишив
кілька дрібниць
на згадку*

*долоня
пелюстка маку*

у потиску

*прощаюся
зі словом твоїм*

вірити занадто боляче

*все що від мене
від нечистого*

*будь легша
від пилинки*

*що танцює
на волоску променя*

*а коли до тебе
плач підкрадеться*

*як дитина
на пальчиках*

*щоб очі затулити
на хвильку*

не вгадує

*ніколи сліз не забагато
щоб повернути втрачене*

*але не оцінюй мене
редакторською міркою*

*моя гіркота
гори
зрушує*

4

недавно ти мені
оповідала
як оповідають
нетутейшим

що вже в дорозі
осінь

порожніють
заповідники городів

тільки ситі гарбузи
вилігуються у кублах
до морозів

з останнього подиху
облетіли сади

як іграшки
на останній ялинці
висять
пізні яблучка

каральні експедиції
міщухів
зганяють зголоділо
до кошків
останні табунці
грибів

у клунках
привозять селяни
на невільничі ринки
полонянок
з україн літа

*як це сумно
у місті*

*коли безбарвні афіші
нагадують
торішнє листя*

*і ці слова
про осінь
може не такі й звичні*

*бо їх вимовляли
твої вуста*

*але тепер
коли не бачу тебе
входжу
в осінній ландшафт
як у холодну
воду*

5

*дочекалися снігу
як манни*

*білого переродження
душі пейзажу*

*прийдіте поклоніться
посріблені волхви*

*з миром інею
з високим кадилом морозу
золотом ранкового мерехту*

*явори з білими крильми
напевно з вашого царства*

*скляне склепіння тиші
над нами*

*по вчорашнім феєрверку
китайський ліхтарик
місяця*

*по вчорашній коляді
рум'яні лиця калачів*

*бісер маку
розситаний для горобців*

*непорочні сліди твої
мила*

*в усі пори року
білі і нереальні*

коли пильно вглядатися
повняться водою кольору

як вечір заходом сонця
як очі слізьми

як небо
самотньою поезією
вечорової зорі

поезією для вибраних

не виймай до ранку
промінець із ока

січнева ніч
пружна як лук

вона вистрілює
із сагайдака
не тільки зірки

але й білу землю
мов колядку
підкидає під небо

ближче
до високих зір

6

поглянь
які ми близькі
до хмарини на небі

голубим підтекстом
кохання наше

або до синього поля
у барокових рамах лісів

золотим підтекстом
кохання наше

чи до зеленої води
що камінці на дні
ворушить

як ми спогади наші

поглянь
які ми близькі
до природи

у танці еволюції
мінємо лице
як вогонь

поглянь
які ми до нього
схожі

глодає камінь
випиває кисень
глек за глекум
і вмирає
не наситившись

чи ми не близькі
до ночі
чуємося безпечними
у чотирьох стінах
її печери

або які ми близькі
до дня
жорстоко топчемо ряст
разом з колісницею
розщепленого атому

поглянь
які ми близькі
до життя
ще тільки одне зусилля
і ми б стали людьми

поглянь
які ми близькі
до смерті
тримає нас при житті
щось тендітне
як пташка

і які ми близькі
до вічності
тільки нема кому
з-поміж нас
розіпнятися

*хто тебе земле
прив'язав
до шиї всесвіту*

*хто прирік тебе
на ганебну ролю
каменя*

*хто вклав у руки
всеїдній тварині*

сокиру слова

*тепер вона
задивляється
у наточене лезо
як у свічадо*

*і бачить
подобу бога
жорстокішого
від Єгови*

*який народ тепер
обраний
за ноя*

*у якій країні
зводиться ковчег*

*ти потягнеш
на дно
зоряної ріки
місяць і сонце*

*ти потягнеш
на дно
зелену колиску
моєї вітчизни*

*з народом
який ще не виколисався
не тільки до месіанства*

*але й до того
щоб заглянути
на себе
у дзеркало*

*ти потягнеш
на дно
і моє вбоге кохання
багате гадкою*

*що не нам
фінал падіння
суджено*

невидимий світе
всевидючого вуха

і ти видимий
дубових трибун
і трибунят під дуб

послухайте казочку

в одному царстві
государстві
жив собі дивак

а царство-государство
не один ломоносов
як атлант підпирав

не один знадвору
вольтер
за контрфорс правив

взявши до рук
сукувате берло цінка
мовить дивак

я сам собі володар
в імперії серця
а для іншої
пальцем не рушу

зіспівалося
на один глас
велике і мале
православія

*вінценосців славити
мазеп проклинати*

*учені підголоски
хамеліончуки
із-за кафедр
і собі дишкантами*

*хоч і по нині
плутають
антонича
з антоновичем*

*ціла тобі
малоросійська
придворна капела*

*у торбинку вкинувши
простодушну сопілку
мовить дивак*

*сад божественних пісень
царство божє
в собі ношу*

*досить і вас
обтесаних стовпів*

*вельми позиточно
йшло засвоєння
пруського кроку*

*у бойову колісницю
впряжено проворного
суворовського коника*

*в ермітажі
засновано відділ
запорозьких клейнодів*

*до торбинки згорток
дрібних письмен
засунувши
мовить дивак*

*ось моя непереможена
зброя
алфавіт світу*

*шукайте могилку мою
по епітафії*

*світ ловив
але не спіймав*

*та хто сьогодні
повірить
в оцю казочку*

*приходжу пригадати
що гаї калинові
корова язиком злизала*

*цвіте калинова бутафорія
по театральних закамарках*

*приходжу пригадати
що від одкровення
калинової сопілки
кров стигне*

*а нам не до суму
за гонорарну суму*

*приходжу пригадати
що у капсулах ягід
заморожена енергія
моєї гіркоти*

*що буде
як визволю її*

*приходжу пригадати
що останнього вінка
останній із сосюр
зодяг у домовину*

*збіглися чорносотенні
києви
що воно таке є*

*а воно калина
моя батьківщина*

а я її калинець

10

(В'ячеслав Чорновіл)

*ось почесний
громадянин міста*

*вагар
зі станції скнилів*

*чи безпомильна
залізнична вага*

*чи проста термінологія
брутто нетто*

*але терези правосуддя
потребують його плеча*

*виводиш нас
із хащів кодексів
за руку як дітей
на велелюдні шляхи*

*дорого платиш
за причетність
жодні понаднормові
вагони
її не зрівноважать*

дивуйтеся люди

*ось іде
без шеляга за душею
без даху над головою*

*у лаврів пасквілів
з почетом шпиків
шлейф погроз
волочиться
щораз довший*

*як ти вхитрився
втримати нас
горстку
коли півень
тричі пропіяв*

*як ти вхитрився
повернутися до нас
не тільки із-за ґрат
але з порогу
того світу*

*і як ти вхитряєшся
у львівській тісноті
здвигати
повітряні замки*

*де я твій
перший придворний
поет*

11

(Ніна Строкатова-Караванська)

звалилася тиша
на мене
як грім з ясного неба

виразно почулося
сюрчання коника
з дитячих літ

хоча наступила
конституція снігу

виразно залунали
жіночі кроки
у куцій камері

хоч в'язниця
була далеко звідси
аж над морем

дружно зарепетували
усі глушителі
не лишивши
щілинки для вуха

хоч стояв
високосний рік
гуманізму

громадське сумління
як вправний актор
почало свій монолог

хоч ніхто його
не збирався перекричати

послухайте

*кроки жінки
тільки заглушить*

*білий голос снігу
коли це зима*

*зелений голос трави
коли це весна*

*синій голос моря
коли це літо*

*багряний голос лісу
коли це осінь*

*золотий голос волі
коли це воля*

де знайти
затишну печеру
для йвана вишенського
для йвана д з ю б и

у найглухішому
афонському закапелку
стінам вирости вуха

на пасторальних левадах
пси винюхують сліди
які ледь землі діткнулися

у найглухішому вертепі
стикаються
мечі радіохвиль
усіх континентів

свого слова
не вчуєш у галасі

постукай
може відчиняться

там за дверима
пасеться заангажованість
на бухгалтерських полях

там за дверима
вища естетика
поза гегелем
називається коритологією

там за дверима
мигалюють козаки
по газетах

*свого слова
не вчуєш у галасі
вийди на залюднені
вокзали*

*чи не їдуть
до столиці
йвани д з ю б и*

*з книгами
що сверблять
у пучках пальців*

*з ораціями
що кільчаться
із зерна
на золотих полях
уст*

*залишайтеся в мирі
афони*

*відчиняйте вуха
оони*

*ворота відчиняйте
яваси*

13

ти бачиш
флюгерних півників
над редакціями

невже ми колись
подавали їм руку

поспівчуй бідолашним

не з медом
круглу добу
тупцювати на одній нозі

особливо
при наглих подувах

але як приємно
подеренчати на леготі

заскочити до кав'ярні
на чарчину

битися крильцем
у груди
і ми люди

без нас вітру б
не було

стався б застій
рідної
укркультури

а чого варті
флюгерні півнячі
бої

за вищу вежочку

*летить пір'я
як із справжніх*

*проте у тихе верем'я
такі вони
безпорадні*

*клюють носами
у різні боки неба*

напрямок вгадують

*коли б на розі
не міліціонерське авто*

*закукурікав би
до них
на цілу вулицю*

спливла у калюжі
самотня рибина
ліхтаря

збиваються
у тісний гурт
сусідні будинки і дерева

а ті
що перед хвилию
вистромляли зубці
в середмісті
відходять у спомин

сріблястий гобелен
дощу
навертає нас
до ілюзій

вечірні автомобілі
вплітають у нього
довгі червоні нитки

як на кольоровому фото

схвильовано промовляє
вікно до краплин

врешті затуманює
свій зір
і заходиться у спазмах

хрестоматійний
пейзаж сутінку
заполонює кімнату

*віднайди свій настрій
у транзисторі*

*недописаний лист
як равлик
ховається у себе*

*боїться залишитися
віч-на-віч
зі смутком*

*з осіннім попелом
дощу*

*пригадай друже
ті зливи
що палахкотіли
синім полум'ям*

*що вінчалися
золотими коронами
блискавок*

*що електричною дрожжю
проймали
кам'яне тіло міста*

*що підносили
тріумфальну арку
веселки*

для нас

*розігрують
передвечірні тіні
останню дію*

*вони довго
мавпують
прощання людей
з'єднання рук*

*вони зливаються в одно
як у стовп диму*

*знову двояться
розходяться
у різні боки*

*невизначні здогади
плачу
потрапляють ними*

*вони не можуть вдати
лише сліз
бо ті прозорі*

*вони перебігають
по зелених лаштунках
залізничного насипу*

*на хвильку
перебивають
ясну розмову ромашок
що пропонують себе
сонцеві*

*потім вони
виростають
до містичних розмірів*

*переступаючи через
пагорб поле річку ліс*

*вони гублять
голови
за обрієм*

*вони зникають
разом із сонцем
що відійшло
у протилежному напрямі*

їх вже нема

*але ми
ще довго
оглядаємося*

*наше сонце
ще не зайшло*

*вежо
єдине моє
прибїжище*

*тїльки на мить
можу замурувати
себе
у стїнах твоєї ласки*

*тїльки з твоєї висоти
можу оглянути*

*місто
що накрило голови
бляшаними лопухами*

*циганську дорогу
яка все-таки
допровадила до тебе*

*карликовий гай
де ніхто у спеку
не шукає прохолоди*

*бо то гай
моїх невикінчених
віршів*

*бачу
дзигу суетності
що чекає мене
мов пес
внизу під брамою*

*бачу
на сто миль
вперед
і свою безвихідь*

*мушу мовчати
про тебе
як без'язикий дзвін*

*не відслонюй
вуалі свого імені*

*час об'явлення
не прийшов*

*і добре знаєш
що не прийде*

відректися метафори
розіпнятої
на шпальтах газет

повішеної
на шибеницях ефіру

засушеної
між пресом обкладинок
розбухлих книг

замацаної
у розмовах
як остання дівка

відректися
навіть самої метафори
про неї

але ніяк
не можу визбутися
позавчорашнього сну

де я заюшений
переміг
без жодної надії
великого звіра

поглянь
не дали за вигране
роззяви

поконаний
має твоє лице

*хто ж він
для тебе*

*відректися метафори
це відректися
не тільки
ой не тільки
від сну*

добувши вітер
з білого вітрила
як рибу зі сітей

вийнявши з очей
незнайомі
скалку
нерозгадані туги

обікравши кохану
з її безсонного сну

викорчувачи
з дикого поля душі
ще один пень
ілюзії

не поминувши
зарозуміло
бароккову зброярню
публіцистики

припавши вухом
до стіни дня
як до в'язничної камери

пограбувавши
поблеклі квіти
з гербарію словника

стявши
у лузі метафор
голівку з будяка
і зацвилі папороті

заокругливши фразу
на взір
місяця уповні
написавши собі
верлібровий
вирок

тричі на день
переконаюся

коли ти не є
доносом
на поета

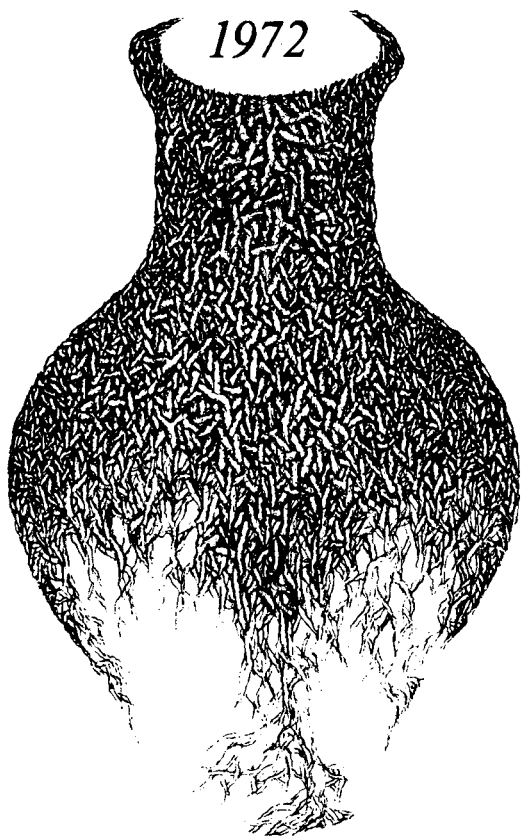
то що тоді ти
поезіє
?

РЕАЛІЇ

1972

Ірині Калинець присвячується

Мотто:

Нині подай меч свій
захований пильно
від ока нашого
евангелістом

* * *

Пишу похапцем як-небудь і коли-небудь
завелика забаганка бути тільки віршувальником
завелика забаганка чекати довшеної фрази
адже Ти не маєш можливості
у час перехресного допиту на таку розкіш
Ти можеш мовчати протестуючи
а я не можу дозволити собі на мовчанку
не тому що вмію краще сказати
а тільки тому що я не здатний
Твій голос викрасти із-за мурів
я не годен чекати на милосердя Музи
а що коли не вложить в уста
пару жаданих строф про свободу
пишу похапцем як-небудь і коли-небудь
ховаю клаптики де прийдеться
сподіваючись повторних обшуків
бо хочу мати хоча б з десять читачів
перед тим як потрапити разом з віршем
до небелетристичних рук прокурора
може тоді оплатиться отой тираж
пишу похапцем як-небудь і коли-небудь
прости мені за нікчемну прозу
але чи не має вона в собі більше від Бога
ніж не один стриножений Пегас
у прохлорованих конюшнях книгарень
друже це єдине що можу
запропонувати Тобі

ПРОПОНУВАННЯ

Пропонування 1

Усвідомлюючи що Він відійшов по піску
по морю аж до червоного обр'ю
усвідомлюючи що в мені залишився
отвір маленька дірка ніби від кулі
усвідомлюючи що цей отвір має обрис
Його наче він звідси вийшов
усвідомлюючи що не провалюється
Його стопа у червоному піску
червоному морю
усвідомлюючи що моя нога без Нього
стала камінною і земля
западається під нею
усвідомлюючи що з Ним відійшла
передвечірня свята провінція
усвідомлюючи що можу без молитви
без її високих як сосни слів
усвідомлюючи що можу носити
за пазухою дрібне каміння
дрібнотем'я замість неї
усвідомлюючи що віддаль між
відчуженими руками не вміщає Його
усвідомлюючи що віддаль між ними
це червоний пісок червоне
море без Нього
усвідомлюючи це гірке аж надто
гірке усвідомлення
хочу виблагати в Нього всього-навсього
зійди до мого серця об'явити
йому нову філософію серця
зійди у мому слові як зелена
трава за містом
і ще дай мені змогу виплакати
на Твоїй долоні
тоді

Пропонування 2

*Допоможи живим в жалобі,
в жадабі жити помози:
помаж вогнем по жовтім лобі
і крові влий до висхлих жил.*

*Допоможи живим в молитві,
в гонитві слів заворози
оте єдине в злата злиток
і в груди встав, де гладне жир.*

*Допоможи живим в печалі
повчанннн вгледіти ужин,
і їхні голови звінчалі
Ти від розвінчань бережи.*

Пропонування 3

*Прости покійникам дочасним,
хитреньку вдачу їм прости —
в мертвих зіницях ще не згасло
чекання на нові хрести.*

*Прости покійним, що безсмертю
поклали голови під стин:
вони свої рамена вперто
нам підставляють під хрести.*

Пропонування 4

Я руку Твою цілую жінко
кухоль води спасенний з Твоєї руки
студена вода глибока вода
хто викопав криничку в полі
хто виловив цівочку джерела
як невловиме прожилля золота
тут на роздоріжжі і на межі
де ходять чужинці і наші
і погляди свої відвертають
від золотистих жбанів з напоєм
хто виловив цівочку джерела
що в'ється на споді серця
несе прохолоду гарячому серцю
пошерхлі вуста йому зволожує
існує жива вода наче кров
для всіх помимо роду і віри
зустрічі при студні неминучі
і скуштування води перелюбу неминуче
на весільних багряних ложах
переливаються води життя
і непокаляні приходять у світ
потім зупиняючись при колодязі
вони запитують у глибини
хто ми напевно ота ж вода
що не знає роду свого і віри
голуба стрічка що в'яже
різні руки і різні долі
напевно ми є ота ж вода
що з камінця на камінець стрибає
минає смарагдові доли і гори
заглядає у дзеркало синього неба
блудить у химерних вертепах землі
отак легко забути про свій початок
і про кінець думати глупо
ми є напевно вічна вода

*але де є той щоби зумів
вогненным мечем розтяти
звинку блакитну змію надвос
на початок одного закінчення іншого
на воду одних і воду других
де є отой якого так довго шукаю
при криниці Нового Завіту
тільки бачу притомленого єврея
що опершись на ветхе цямриння
дивну бесіду в'яже з самарянкою
щоб черпнула води не тільки
з донного але й бездонного*

Пропонування 5

барвінкову могилку треба переорати
барвінкова могилка занадто
коріння своє барвінкове пустила
в опустошені душі дітей
барвінкова могилка іноді
очима свічок спозирає примарне
що від осіннього вітру колишеться
тремтить від танків і бульдозерів
здрігається від злоби і доносів
але вони реалії примарного світу
тремти за своє існування барвінку
тремти за своє самовизначення черепа
з клаптя історії тебе потіснено
з п'яді землі тебе згладжено
немає тобі спокою ні тут ні там
вознесися услід за янголом
бо не знайде тебе дух героя
у судний день як могили відчинить
судія що вдруге прийде до нас
не вірмо у святу доброту
хто стане дбайливо добирати
хребет минулого по кісточці
написи на хрестах вишукувати в архівах
паросль барвінку намацувати в душах
аби воздати нам за барвінковість
за цупкість зеленої віри
не вірмо у святу терпелівість
бо скаже до нас Його вустами
батька покинь і ходи за мною
нехай мертві ховають мерців своїх
залишмо розрівняні могили
дику траву нашої впокори
суєтні стежки за оманю
солодкою злудою примарного світу
що від осіннього вітру колишеться

*здрігається від циркулярів і моторів
тремтить від злоби і наклеїв
боїться малої барвінкової
могилки*

Пропонування 6

Ось бранку повели...
Віктор Гюго

*Ось бранку повезли у легковім авто
транзистор розривають ритми джазу
то інформація про ювілейний рік
то вдаване обурення за Девіс
Ось бранку повезли ще тиждень два
і будуть кинуті глушителі потужні
на вперту хвилю що винести захоче
на наші неприступні береги
Твоє ім'я новітня бранко
Ось бранку повезли а вже чутки
сповзають з язиків як змії
про фантастичні переступства втім
в вантажнику тугі мішки
книжок рукописів поезій
незаперечні докази в час панування
її величчя Декларації Людини
Ось бранку повезли і світлофори
хіба на хвильку спинять хресний хід
Пилат вмиває руки він слуга народу
він спішить чимдуж у творчі спілки
він крім того досконало вивчив
усі закони вуличного руху
необачний крок йому не личить
Ось бранку повезли гудроновим шосе
але відвічно традиційним шляхом
що в Україні зветься Чорним
Ось бранку повезли...*

Пропонування 7

година прогулянки не по червоних маках
а по камінному дні де мусили б вирости маки
на костях зотлілих братів жертв не одного фашизму
година прогулянки не по росистій траві
де могли б залишитися чисті сліди
а коли б Ти знала нині чії
Шабатури яка може була перед Тобою
Осадчого Чорновола чи Геля які може опісля
їм вже знайомі з прогулянок 60-тих років
тут кожен камінчик і кожна щілинка
чи може щілини з того часу побільшали
мури ті самі і тюрми ті самі
тільки небо не те воно вічно в надії
і візії дивні біжать по його лиці
банальним видається естетам на волі
що в небі шукаєш спомини гір
чи повстання весняних потоків
або з білих лялечок хмар
мов з останніх полотен Ментуха
вгадуєш білі постаті друзів
що залишилися людьми і в години випробувань
зависнеш тепер у невідомості між пеклом і раєм
банальним видається але що залишається в'язням
крім видива сну і видива неба
та безнадійність мурів постійність плям у камері
той же образ у слідчого над головою
ті самі запитання та ж каламутна юшка
ті незмінні до обридження лиця
столик стілець ті самі прип'яті до підлоги клямрами
година прогулянки по звичному колу
мов би тіло упряжено до кирату
але суть Твоя звернена в небо Людино
насправді до клаптя неба у камінній облямівці
вранці я прокидаюся з молитвою

*Господи я не благаю вже в Тебе
мінйлів вижени з храму поезії
а поетів виведи з в'язниці між люди
я Тебе Господи всього лиш прошу
дай неба щоб лилося ясніло пливло
неслося шаленіло палало
щоб не висло бездушним склепінням
ще одною тюрмою понад тюрмами
в ту належну годину прогулянки
дай неба бо навіщо обкрадати обкрадених
коли Тебе розпинали о Господи
послав же отець блискавки й громи
і землю потряс щоб валилися мури
відчинялись гроби де маки мали б цвисти*

Пропонування 8

якою мовою нині порозуміємося
мовою квітів пригадай як чудово
її вивчив Імант Зіедоніс
а нам ніяк не вдасться
розмова бо скільки місяців
Ти вже не бачиш квітів
мовою вистукування і це наразі
нереально адже я ще на
волі а звідси жоден звук
не долітає до Тебе
мовою рук але я навіть не бачив
Твого прощального помаху
мовою снів та вони дуже
вперті ніколи не з'являєшся
мені в теперішній іпостасі
мовою зірок але як впізнати
той квадратик зоряного
неба що видно якщо видно
крізь загразоване віконечко
мовою протоколів але я заздалегідь
відмовляюся свідчити
про Тебе
мовою телепатії занадто вона
важка для мене як часто
навіть з півслова я не
міг зрозуміти Тебе
хіба мовою довіри тільки май
до мене хоч десяту
долю від моєї віри в
Тебе

Пропонування 9

зі стінами розмовляєш і тільки зі стінами
де ж бо люди співбесідники
у снах чи на очних ставках
якщо вони ще люди
а не автори відкритих листів
вбгано голос Твій у протоколи
на ніч замикано у залізні сейфи
антифони допитів ночують у магнітофонах
голос Твій два оці місяці
вибивається мов стебельце під кригою
аби дістатися весни отож скоро весна
визволення для ярих квітів
визволення для голосу грому
визволення для мови води і дерев
визволення для язика природи
але не для вуст її царя
коли за мовчання мають золото
коли за фальш золото й лаври
коли мова вмирає ще перед муром зубів
або вилітає разом із зубами
коли поети в ізоляційних камерах
серед трупів ніким не вчутих слів
як серед жмутів зів'ялих квітів
Твій голос мені прочувається
Твій голос мені провиджується
Твій голос щоніч мене будить
Твій голос це мій внутрішній голос
Твій голос всюди як фатаморгана
маєм вуха повні галюцинацій
раптом зривається хтось мамо
раптом зривається хтось Ірино
Стефо Михайле Славку Іване
раптом зривається хтось оглядається
відчиняє двері визирає у вікно

біжить шукати у натовпі
у відписах у захлаявних книжечках
раптом зривається хтось поете
слово Твоє серед нас
переходить мури і кордони
яріє на чолах демонстрацій
слово Твоє й серед тих
що донесли збрехали відхрестилися
слово Твоє й серед тих
що своє мали б піднести до нього
і тепер голос сумління колишуть
слово Твоє всюдисуще воно
Господи навіщо признався нам
що поперед всього Слово було
і Ти навіщо освятив його Барде
на парнасі петропавлівської фортеці
9 березня

Пропонування 10

у цьогорічну великодню неділю
з німими дзвонами на таких же дзвіницях
коли Ти все ще під слідством
вже минає три довгі місяці
а наша школярка відробляє ювілейні недільники
і ми колись учнями ба й студентами
ходили на свята садити деревця
відбираючи в Бога останній кусень хліба
я добровільно ув'язнююся в помешканні
не хочу крашанок і паски з родзинками
яких Ти вперше в житті не їстимеш
не хочу бачити рідних і приятелів
бо мусив би христосуватися з ними
проминувши Тебе

у цьогорічну великодню неділю
пробую уявити Твоє перебування в камері
і мене охоплює невимовний розпач
напевно у такому не були жінки-мироносиці
знайшовши могилу порожньою
де ж тіло Твоє о Господи
чи не украдено для нової наруги
коли б я був серед них сьогодні
то не увірував би жодному звістителю
навіть не тутейшого походження
в чудо воскресіння із мертвих
така моя безмежна зневіра
у цю великодню неділю
з німими дзвонами

Пропонування 11

«О руська земле!
уже шоломянем еси»
Слово о полку

*О рідна земле, ти не за горбом,
ти вся отут — і рідна й звична.
Розлога ціль для чужинецьких бомб
і куца в кабінетах слідчих.*

*О рідна земле, ти не за горбом,
ти тут — одвічно і навічно.
З покон віків обрала ти гербом
не просто відчай, а тривідчай.*

*О рідна земле, час не омина
ні поколінь, ані ландшафту:
міста вже вищі, глибші шахти,
мінюють прапори і прапори
щораз свої кольори й кольори,

та тільки зміни гербові нема.*

Пропонування 12

Так я з того покоління що скоштувало
плід із забороненого дерева
чесності

Ми нічого не змогли вдіяти зі собою
занадто велика була спокуса
як і занадто жорстока кара

Так ми з того покоління що добровільно
простягає руки в кайдани
але хіба колись були інакші покоління
я певний що ми навіть не достойні
попередніх вони сподіваються
від нас більше

Коли я читаю матеріали про нараду
молодих письменників де жоден
не спромігся запротестувати
проти виключення Дзюби зі
спілки не кажучи вже проти
арештів мені соромно за моє
покоління

Коли я пригадую Василя Стуса поета і
вченого який щойно переклав
для нації «Дуїнезькі елегії» Рільке а нація з вдячності
послала його за ґрати
дошліфувати переклади
я гордий за своє покоління

Бо Христові сліди бачу і в рідній пилюці

Пропонування 13

ви що знаєте про цезуру у вірші
ще ліпше знаєте про цензуру
бо кожен скоріше аніж поета
виплекав у собі дбайливого цензора
і перо вже ніколи не сковзне на єресь
навіть щоб потім її старанно закреслити
ви що знаєте про цезуру у вірші
ще ліпше знаєте що таке ценз
у редакторські фотелі і президії
бо кожен скоріше аніж поета
вигодував у собі проворного пегаса
що оминає слизьке у надії
на лантух золотої пшенички
для нас цезура у вірші
хвиливе перехоплення подиху
поміж любов'ю і ненавистю
і лиш тоді перед зором промелькнуть
золоті видива пилку над суцвіттям
трава бо нестерпно випікає зеленню очі
і нетерпінням оголені вуста жінки
і ще багато простих речей
з недоступним для нас цензом радості
заборонених цензурою сумління
у час ув'язнення поетів
коли ми говоримо про цезуру
думаємо про хвиливе затамування ран

Пропонування 14

у часи сходжень на Голготу
повернення до паперу солодше
аніж блудного сина додому
у часи сходження на Голготу
папір єдина дійсність
що буде свої білі обрії
навколо нас визволених з тюрем
і тільки б вона гарантувала
що жоден волосок не упаде
з голови Івана Дзюби
у часи сходжень на Голготу
папір єдиний наш трон
з якого присуд лунає
і кожен кат
названий пером поіменно
ніколи не виборсається із-за ґрат рядків
поки житиме хоч один примірник
оминувши високі кострища
циркулярних прилюдних вироків
чи домашнє полум'я самосудів
у цьому площинному світі
тривання їх може бути довшим
аніж нам би усім хотілося
або нашим нащадкам
у часи сходження на Голготу
повернення покрадьки до паперу
створює приреченим на бездію
ілюзію причетності до
і руки закладені за спину
воздвигають білі обрії
такої нездійсненої дійсності
стукай у двері паперу
коли ще маєш папір

ЗАПИСКИ ДО ТЮРМИ

* * *

*ці квіти
зі синцями*

*за спробу перейти
кордон волі і неволі*

*спокутую тепер
головний гріх*

*замало дарував
Тобі квітів*

* * *

*випущено з клітки
страховисько страху*

*гіпнотизувало мене
багатьма своїми головами*

*по котрий я бік
грат*

*можливо по т о й
затишніше*

* * *

на разі
цих кілька
цидулок

які напевно
не дійдуть
до Тебе

навіть
у хлібі
чи у яблуці

* * *

ще захлинаємося
сльозами слів

ще корону поем
одягнеш
замість терну

тепер
лірика
могла б задушити
нас

* * *

сором
зараз зоставатись
на волі

промовила б Ти
напевно

як не один
з-поміж нас
ще тут

* * *

каже
наша донечка
після обшуку

і мої віршики
забрали

один про сонечко
що як золота криничка

другий
про сонечко
яке заходить

коли заберуть
мене
як маму *

---

* вірші пізніше знайшлися

* * *

*серед надісланих
протестів*

*один на ім'я
представника УРСР
в ООН
Братуня*

*не тратимо
гумору
і в нещасті*

* * *

*щойно
поет Роман Кудлик
якого ми так любили
закінчив виступати
по телебаченню*

*можливо
він читав
про смерть Лорки*

*або про поетів
у грецьких катівнях*

*чи може
про Анжелу Девіс*

*це самозбереження поетів
по-українськи*

* * *

на книжковій шафі
замість
сконфіскованої
фотографії В. Мороза

Твоя

приготовлена колись
до «Троїстих музик»

* * *

скоро почнеться
полювання
за відьмами

Ти мовила
пригадуєш

дивлячись
на освітлений
пізно вночі
будинок
на Держинського

* * *

двадцятєро вас
ще двадцятєро
готові до всього

двадцять
відвідало мене
вже в перший день

двадцять інших
уникає мене

двадцятьох
я перестав помічати

але двадцять незнайомих
стали вітатися

і ще стільки
хочуть пізнатися
зі мною

* * *

*нечисті руки
здоровег
та іже з ними
обмацують
Твою
вистраждану ночами
сльозу*

*невелика розрада
та все ж*

*справжню поезію
рецензують
тепер
сексоти*

* * *

*не до приємності
належить
вітатися
щодень
по телефону
зі слідчим*

*але може
випадково
відчую т а м*

Твою присутність

* * *

не вір газетам

*сьогорічна
Шевченківська нагорода
поза всякими сумнівами*

випала

*Чорноволові і Дзюбі
Стасів і Шабатурі
Сверстюку і Стусові
Світличному і Чубасві*

* * *

*Наша пісня протесту
Шевченко*

*Вчора
Сьогодні
Завтра*

* * *

*Я бачу
як оминає
янгол
радары
і патрульні літаки*

*як проходить
крізь ковані двері
і заграбовані віконця*

*він з райських осонь
несе ясен сон*

*що вимовлює
Тобі щовечір
наша донечка*

* * *

*досить було
Кармелюкові
намалювати
човника
на в'язничій стіні*

*щоб виплисти
на волю*

*безсильні мури
і перед вашою
легендою*

* * *

*вдруге заарештували
мою Стефу*

плаче мати Шабатури

*як забрали
обидва гобелени
Лесю Українку та Кассандру*

*я поцілувала
у краєчки*

*вони дивувалися
навіщо ж отак*

*я руки доньки
цілую*

* * *

*вивищуєшся
у моїх думках*

*як Оранта
понад мною*

*понад усіма
і всім*

ставши недосяжною

* * *

я подякував
за співчуття
одній пані

як вони
не розуміють

що ви не жертви

* * *

мені завжди
пригадується епізод
з «Аліси» Керрола

«Він тепер у тюрмі, відбуває
покарання, а суд почнеться
тільки на другу середу. Ну,
а про злочини він ще і не
думає».

* * *

завжди
у снах
бачу Тебе
вільною

такою
Ти і є наяву

навіть т а м

* * *

*що то за реалії
світе*

*ренегати
при регаліях*

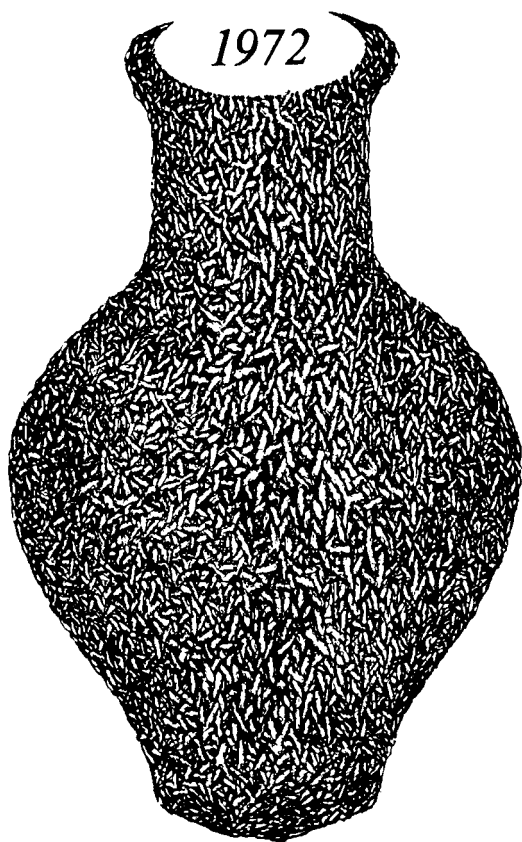
*покійники
реабілітовані*

*і мрійники
ізольовані*

(33 поезії до свого 33-ліття)
червень 1972

ДОДАТКИ ДО БІОГРАФІЇ

1.

забігаючи наперед зауважу
важке повернення до стереотипу
сльози засушеної між сторінками
рими амбітність випорскує
як свіжолуска риба з рук
забігаючи вперед поривання
натягає шлеї а здобутки
можна важити на аптечних
терезах втратам немає ваги
бо все що я в мені коло мене
ліпше не створю марна надія
аби попереднє віддати вогню

2.

допиваємо узвар сушениць
останній спомин торішнього
снігу врожай засипано в засіки
для коктейлів з молодого молока
підцукровано пасовище беріз
сік сам раз для бутлів
червоніють бузьчині ноги ревеню
від квітневої паморозі
коли ж агрус продукуватиме
зелені кульки оскоми

3.

*хліба ми мали вдосталь
але голод спізнали спрага
томила хоч криниці ріки
не повисихали конституції
гарантували недоторканість
а ми розлуку зазнали
до цієї землі припасти
не тільки у молитві до хліба
щоденного не тільки намацати
стебло джерельця вустами
а й очі глибоко вкласти
важкі як свинець у серці*

4.

*з доброго побудження лише
більше ніякої корисливості
вираховано момент збігається
із розміщенням зір політичною
ситуацією давнім пророцтвом
минулорічним попередженням
заступника прокурора так
мій тридцять третій рік
завершується розп'яттям
почавши з перетворення води
на вино доходжу коли за
лишилося кілька жорстоких
слів саме стільки аби
прицвяхувати сунічного літа*

5.

*а ти кажеш надійся
стежечкою а вона хитріша
від звилени мозкової поверхні
стерезуть її петляння
кудлаті голови снів
чують якісь химери
з фрейдівського пралісу
корінь розпачу під ноги
перебігає впоперек ходи
мовчу вже про різні
об'єктивні причини*

6.

*ці тендітні деревця фантазій
варто би нащепити брунькою
реальності запліднити квітку
езопівським пилком ми б
діждалися плоду гідного
нашого кліматичного підсоння
де не все гаразд з право-
захисними смугами
обіцянками опадали манни
з циклоном що найчастіше
народжується у надрах
рідного ландшафту аніж
на неозначеній території*

7.

*у що переселилися душі
безіменної каплички і Михайлівського
золотоверхого собору
скло і бетон бездушні
чи виросло деревце зацвів
петриківський орнамент
клювала калину метафора
Голобородька не водяний знак
інкунабули Йвана Дзюби
прив'язує до хронології
епохи а знак сльози
філігрань крові світиться
на кожнім аркуші накладу
самвидаву по цьому
впізнаватимуть нас нащадки
переселення душ триває*

8.

*опадають руки як листя
з дерева задалека радість
на нетвердих крилах
перелітних пташок на однім
крильці де воно і чи
долетить ми задалеко
від радості так само
розминемося у часі
щоб вихопити з рук
гостре знаряддя самогубця
переадресоване серцеві
запізнення завжди глядить
услід повними сльозами
навіть коли зникає колесо
дитячий обруч безцільно
а не тільки людина*

9.

*друже сама довершеність
твій недавній вірш заздрю
вивітрили з мене студії поетики
стою як рихлий стовп вапняку
ледве витримую тихе дихання
музи за плечима рівно
п'яти хвилин і не більше
тішу себе між іншим
що сприйняття легко ковзає
по відшліфованім каменю
натомість у вижолобах
шаруватой поверхні
залишаються пахоці
крапелька мозку роса*

10.

*аромат кави вибіг за поріг
конюшина молодий дощик
сіяла собі в ноги рак
знак зодіаку опікувався
кожним моїм кроком
можливо ще хтось з органів
безпеки свобода не тільки
речення із знаком оклику
але не в мене що давно
відмовився від пунктуації
за ґратами вільні від лицемірства
ви знаєте більше про свободу
про її справжню інтонацію
у будь-якому контексті*

11.

згадка про світло конає
в останньому оці в черзі
найсамотніша з-поміж самот
що тепер маємо чинити
запізно усвідомлювати черв
володар тіла нашого він же
панує над вутлим духом
май милосердя до нас
темряво-янголе-хоронителю
всього що точить пожирає
різних створіннячок Божих
теж не лишай на призволяще
непрístupних для розкладу
просочених їддю безсмертя

12.

вибігаю з темряви ще босим
обдарований кроком гідністю
що підносить з кінцівок
здивляюся з-під долоні
крізь пальці залишаю
на стіні на що здатний
малюнок формулу ієрогліф
змучені вуха не чують
старого скрипу завіс
відрухово зачиняю на дотик
не відчувши привчений
до порядку двері триптиху
за ними немає більше
ні ліктя людини ні Божого

13.

посадивши квітку на скелі
полишаю на погибель устами
кохання розбудивши відвертаюся
до зблеклих зір титулюючись
підтом лепечу громаді
дещо з вимерлої лексики
цією хитрістю привертаю
старе як світ збайдужіння
це воно колись облапало
цинічну землю і сферу
твердою рукою тепер тюкає
у лице дитячого провокатора

14.

чи ми запізналися трохи
чи завчасу появилися аби
два береги рани поєднати
сурдинкою поезії жорстокість
світу рев злагіднити
завжди один із тисячі
оживає від наглої слави
вилазить з куцої домовинки
крізь стрій протискується
траурної процесії достойників
бо он там здалося йому
за найомріяніший німб
петля невикорчованої шибениці

15.

зрехти смертним тираж 8 тис.
підперте підборіддя а ля
формат кишенькової поезії
всього 1,83 обл. — друк. арк.
молодіжна премія ім. Фобського
решта таке собі пейзажі
дещо про залицяння
діячам присвячується ерудиція
за календарем юнеско
псевдо-фольклорна меляса
лубок лубків чи що

16.

не тільки терновий поріг
між нами не тільки тернівка
за згону кров терпіння
з-під тернових цвяхів
свята рослино городу
гнізда в'ють з тебе лелеки
вінчаси чола нашим лавріатам
героям шлях вимощуєш
але блудним синам ти ж
заборонена стільки бо їх
мрієш хоч про одну шпильку
зі сухого куца у серце

17.

асфальт за ніч підріс бачу ж
невистачає смоли латають
кожна річ має ще одні двері
не кажу потаємні та все ж
заставши редактора в гуморі
товкмачу ось-ось зійде
ну збіжжя чи якась зелень
буяє з дощукі і таке інше
допобачення нетерпеливість
росте на дріжджах
а хто ж соки асфальту
вбирає як не я міщух
з кореня з упертості

18.

солодкої землі громадянин
обгорненої в газетну станіольку
ріки інформації течуть
молоком і медом відчитує
за алфавітом Брайля рельєф
сліпець не збагне чому
родиться валун і пирій
але без археологів натрапляє
на старожитню мумію
вождя це той триванням
змагається з каменем Софії
не вільний громадянин від його
а н т и о р а н т о в о г о ж е с т у

19.

*тиша це напевно таке
що поселяє мох у сліди
вичікує на подих із дзеркальцем
перед самими губами
обдаровує хижаків у
котячі лапки пантофлі
взуває приятель заслуханий
у дзвін власного вуха
лиш би не мовити зайве
а золоте слово у пустці
у пустці закритого суду
мре тиша ще й тоді
як млин ржі перемелює
грати параграф кулак*

20.

*гусне бурштин золота сутінь
вже у час твоєї відсутності
я придбав ці помаранчеві
штори комбіную з розпитувань
фільмів книжок чорнобілий
ні чорносірий тюремний колаж
з поверховими нарами
брудним непрозорим віконцем
залишилося тобі в кольорі
мрія інколи сон ще може
спогад якийсь а також
десяток на цей місяць
цитрин помаранч помідорів
барвистий томик фантастики*

21.

*поле ти ще годне народжувати
збіжжя чай електричні дерева
джерельце фонтан ропи камінь
жайвора блават самотність
спогад про моє висвячування
у пастушки бувай здорове
польова доріжка також
твоє утробне дитя вибігло
на асфальти естакади
і слід пропав не тужи поле
ще децю з переліченого
зостається в тобі з тобою над
особливо ці величезні
як і до нашої ери зорі*

22.

*глухо поглинають мури
людей і що дивно відлуння
з якого боку не заходь
камінь мовчить а де ліс
де наддністрянські скали
побіля Йваня-Золотого
повні лун перекликів
духів лісу скал наших
двійників таємниць ми
шпурляли плескачі над водою
скільки разів відізветься
хтось там по той бік
безтілесний але живий
правда одну скупеньку
цидулку винесли із-за муру*

23.

закрився світ перед мною
китайським опахалом ночі
пахучими сандаловими
руками коханої коли то
було тепер стою віч на віч
має він очі наполохані
метушливі рибки в аква-
ріумах бігає поглядом
то на схід то на захід
поглянь мені в лице
я поспішаю щодень хоча
нічого не випереджу згори
вже все передбачено
бездіяльний можу тим часом
законсервувати овоч літа
у чотирьох строфах вірша
стане у пригоді в часи
холодної війни білих
лисів на малім вікні
якого діждемося вкупі

24.

*добрідень товаришу адвокату
звичайно можна без вас
але так годиться за правом
римським чи ще якимось
ми також не ликом
шиті Європа навіть
у своїй найреволюційнішій
подобі тому в нас жінка
має рівні права з чоловіком
і де ще знайти жінку
політв'язня ось як
шагнисто крокуємо але
не про це мені йдеться
оце квитанція про внесення
плати захист формальність
та не будемо дрібничкові
лиш повсякденний словник
збагачується новим поняттям
і поетичний теж .*

25.

*конче треба залишити
дерево сина афоризм
інколи зостаються матраци
з волосся музей черевиків
в якомусь концтаборі
десяток імен без жодного
рядка в українськiм
письменствi але як часто
ми не спроможемося
переслати для прийдешнiх
вiкiв жменьку попелу
хай самовбивцi хто подбає
про наш ледачий
археологiчний пласт*

26.

*ми певно покутуєм не тiльки
за Євине заборонене яблуко
але й за яблуко Ньютона
не лише за першу стежку
що вивела прародичiв з раю
але й за розплодження
дорiг по всьому глобусi
не тiльки за першу
борозну на корi землi
але й за появу нових
борозен на корi мозку
немає добрих генiв є
тiльки злi навiть Христос
i Шевченко в стражданнi
зрадили iдеали задля
незчисленних мук у нескiнченнiсть*

27.

безтіла фігура короля
поспішає за мури довгого
рокирування гине пішак
під копитом на полі бою
королева на білому коні
за три тисячі ходів
перемагає справедливість
рідні мої не маю шахів
та й заграти нема з ким
якась зіжовкла газета
вже крові не приймає
витоптані заголовки земля
курава хрустить на зубах
сурма скрип брами
замку приносять юшку
за годину двовій з чорним
королем прокуратури

28.

прости мені цей легковажний
флірт із поезією я не
соловей зі золотим горлом
дно вірша може одного дня
статися заглибоким аби
я міг зринуть на поверхню
у скупі хвилину епічного
споглядання крізь зелені
пласти речень маячать
замулені кораблі хіба
ти поезія коли не можеш
винести із тьми на плесо
бистрі вітрила ще одного
летючого голландця

29.

*ти мурашко і навіть ти
лишайнику слухайте проповідь
золотовутого сонця
воно навчає предвічного
декалогу життя вас
покірні сонячні діти
завжди бунтує людина
причарована власним
сонечком енергії дець
у надрах ества або
стремить затьмарити світ
штучним світлом що
вас мурашко і лишайнику
як і незломну волю
і панцире підземелля
самого творця спопелить*

30.

*товариство для захисту
поетів від довгого життя
нині влаштовує фестиваль
кандидатів у безсмертя
стіна з гаслами кляпсидр
закликає до демонстрацій
останнього цілування
прощальних проповідей
а також вищипувань
листочків з лаврових вінків
на щастя є нагода
замислитися і про своє
майбутнє о нації
непокірливих поетів
ніяк без них не обійтися
витісна товариством
на задвірки цвинтарів*

31.

гравітація болю так саме
болю і жодна інша
єднає нас у народ
вперше стверджено нами
Ейнштейном пізнане апіорі
коли вона простягне жезл
знак монаршої влади
як над імперією простору
так над імперією часу
і вже ми катуємося
власним болем і болем тих
які колись відкатувались
і тих що прийдуть опісля
у царство болю по біль

32.

темряво сьогодні єдина
ніч відчинених дверей
темниць дозволь впливати
інстинктам і гіркоті
дай змогу виплакати
сльозі удосталь коли ще
буде така нагода задня
    очі ворога шикуєм
ясну зброю гідності
темряво чи нині ніч
відчинених дверей темниць
аби винести хоч одну
казку написану матір'ю
моєї дев'ятирічної дочки

33.

.....
(*вірш загублений*)

ДОДАТКИ

Публіковані матеріали мають на меті показати рецепцію творчості Калинця серед критиків, а також наблизити атмосферу літературного життя 60-х років. Тогочасна поезія та критика створили особливу спільну мову, систему знаків, у якій поетичне мистецтво трактувалося як священнодійство.

Представляємо також для повноти картини особливий піджанр літературної рецензії, так характерний для початку 70-х рр. – звинувачувальний вирок суду, винесений на основі збірок поезій Ігоря Калинця.

РЕЦЕНЗІЯ

на збірку поезій Ігоря Калинця
«Експерсії»

Ця невеличка збірка віршів засвідчує смак і вимогливість автора, який відібрав до неї тільки справді гарні, виважені, «відстояні» твори. Нічого випадкового, нерівного, хвилинного, не продуманого.

Поруч своїх відоміших і «агресивніших» (поетично!) ровесників Ігор Калинець може здатися трохи старомодним і неефективним. Але гарна поезія не старомодна, хоч би якою вона була, і ефектність – не головна її прикмета. Ігор Калинець пише скромно, стримано, спокійно, а за цим відчувається внутрішня активність думки, духовна націленість на певні сторони і моменти людського життя, невідповідність і особиста пережитість тих чи інших образів та мотивів.

Можуть закинути авторові камерність: адже він, здається, далекий від найгучніших і найбільш дискусійних поетами проблем сучасності, зайнятий переважно спогляданням тих порівняно «затишних» сторін своєї душі, які зв'язані з певними моментами інтимного життя та історичними і мистецькими рефлексіями – з цими останніми найбільше. Але такий докір був би несправедливим і неправомочним. Адже маємо справу просто з **інакшою** поетичною вдачею (а різноманітність поетичних вдач – це благо, а не лихо), по-друге, сама по собі така чи інакша вдача, манера, такий чи інакший спосіб прилучатися до світу, той чи інший аспект бачення його, – сам по собі не є гіршим, ні кращим за безліч інших, вся річ у тім, наскільки і як використовують внутрішні можливості того чи іншого підходу, бачення світу. Можна відчувати сучасне життя через супутники і циклотрони, а можна й через зовсім інші речі, – і хто більше виразить добу, залежить тільки від глибини поетичної натури...

Але в даному разі говоримо не про принципову можливість різного поетичного вираження життя, а про те, як один із таких можливих підходів виявився в поезії І. Калинця.

Мало було б сказати, хоч це і треба казати, що Ігор Калинець виявив себе як людина, що дуже тонко відчуває мистецтво, змістовно, духовно широко його переживає і вміє зафіксувати все це для інших і поетично передати їм (див., напр., вірші про архітектуру, малярство, музику). Сказати це – мало. У своїй невеличкій книжечці Ігор Калинець виразив себе як наш сучасник, в душі якого велике – належне! – місце посідають переживання та рефлексії, викликані історичними та мистецькими з'явищами; отже в поезії Ігоря Калинця якоюсь мірою виявляється та грань сучасної молодії людини, яка досі в нашій поезії порівняно мало виявилася і в якій відбився інтимний зв'язок духовного світу цієї людини з важливими епізодами духовного мистецького життя нашого народу в минулому і сучасному.

Треба відзначити той смак і продуманість, з якими скомпонована збірка, її строгу і водночас «ажурну» архітектуру. Це справді впорядковані «екскурсії» по Львову, давньому і сьогоденному (і про новий Львів сказано не банально-галасливо, а стримано, точно і гарно – див. *Нове місто, Голос міста*), де «гідом» передбачено, на випадок, коли б екскурсанти трохи притомилися, – і «розривку» – *Осінній антракт* – рефлексії картин природи та відгомін інтимних переживань: далі йде *Експурсія II*, де предметом знайомства є вже не «зовнішність» міста, не його вулиці та будинки з погляду архітектури та історії, а його внутрішнє, «інтимне» – ікони його соборів, картини його музеїв, музика, що лунала в його залах, – і тут Ігор Калинець часто зауважує щось маловідоме, а на закінчення – *Весняний фінал*, вірш кохання, сповненого суму й надії, вірші так само скромні, чесні й людяні. Отож і вийшла гарна, розумна і приємна для читання книжечка, яку дуже варто видати.

Повторюю: автор з таким смаком і так вимогливо підібрав вірші, що жоден з них не викликає заперечень і навіть стилістичних завваг.

Іван Дзюба

Роман Хоркавий
(псевд. Євген Корда)

ЕТЮДИ ПРО ПОЕЗІЮ ТА «ВІДЧИНЕННЯ ВЕРТЕПУ»

* * *

*Чи не останній
я
зі шляхетного родоводу
мандрівних дяків?*

І. Калинець

Сьогодні все ще суперечливо датують, коли саме в імлі тисячоліть виникли українські колядки та шедрівки і коли їх стали супроводити народні драматизовані видовища. Але вже зовсім безперечним видається факт, що якраз світська колядкова обрядовість, вірніше, її театральна частина, віками амальгамована з церковною колядою, дала згодом почин вертепові і разом з ним у генетичній послідовності була первнем нашої драми й нашого театру, старожитні форми яких потому не раз уступали новітнім.

Відтоді буде років зо триста, як на Україні завертепникували. Спершу спудеї та мандрівні дяки, опісля й актори, спадкоємці бродячих професійних скомо-рохів. Протягом майже двох сотень літ носились вони з дивоглядною ношею – з невеликими двоповерховими скриньками пересувного лялькового театру. Носились по ярмарках і домівках, святами – по міських площах і сільських майданах, інсценізуючи імпровізовані ними ж різдвяні та побутово-реалістичні драми, отже твори мішаної, біблійно-світської тематики, освіжені правдивим тлом селянського, ремісничого й козацького життя, належно декоровані, живомовно виконувані.

Тим-то вертеп, уже від сповитку набувши виразного національного колориту, так принадував предків, для яких означав. Певно, те, що для нас театр, кіно або

телевізор. Ще й досі в нашу хату «приходить коляда», мов розгублена ремінісценція тих давно відгомонілих людських відносин, убраних новорічними величальними піснями та вертепними інсценівками.

Чи не дивно було б, якби предвічний обряд колядування та породжені ним і овіяні середньовічною атмосферою українські вистави маріонеток, ці своєрідні наші містерії, раптом канули у непам'ять, не полишивши бодай ледь чутного, хай навіть стилізованого відлуння на кону теперішніх, передусім модерних театрів, і грядущих «Березолів», не кинувши хоч би ледь помітної феєричної тіні на рідне письменство нової доби? Знаєм, як жадібно класики та й сучасні українські письменники старшої генерації черпали натхнення в романтиці колядок і щедрівок, як тішились урочою життєрадістю їх театралізованого супроводу.

І це також чогось та варте, бо дає поживу для роздумів, коли й з нашого раціоналістичного покоління вирушає поет, *натягнувши кирею традицій*, символічно будує аж цілу збірку за взірцем вертепної імпровізації. Буде її так струнко й монолітно, що вона сприймається як одна поема. Вершить будову так прозора й природно, що читач подумки легко сполучає геть усі вірші дійств (першого, другого й третього) та інтермедій (*Мій давній голос і Калиновий герб*) у єдиний образ, зачудовано тримає цей образ перед внутрішнім зором і, споглядаючи, милується синтезованим, своїм уже видивом.

Щоразу, як перечитуємо *Відчинення вертепу*, відчиняється вертеп у кожному з нас: там поваба, котра силоміць виманює нас з обвиклого благонадійного затишку, нагадуючи нам про нашу духовну незабезпеченість.

Чим є і чим не є ця поезія? Яким є і яким не є цей поет?

Спільність книги Ігоря Калинця з традиційним вертепом виривається за межі формально-композиційного взорування. Насамперед це – спільність ідеї та методу: поет свідомо чи ні, але чинить достеменно так, як у давнину вертепники. Ті, що б не зображували, зграбно обряджали свої п'єски в етнографічно-побутові та фольклорні шати. І поет, чи то возвеличує *мосяжну солому* стріхи, забуту сільську *дзвінницю як вежа у Пізі*, *розп'яту церкву навхрест дошками забиту*, чи поймає думкою міську *вулицю, вілл вутлі вулики, слимаки*

дзвінких балконів, чи поринає в непорочну первісність народних вірувань та обрядів: *коляду зі звідарем і торбою, що дива містить, ялинку ночі, великдень, гагілки, топлення Марени* – завжди і всюди робить це в якомусь аранжованому народному ладі, по-синівськи, без дразливої екзальтації.

Фольклор послідовно нашаровував нове на старе. Колядки та щедрівки, наділені полістадіальними рисами, теж дійшли до нас в органічному взаємоврощенні понять і образів дуже різних епох, тут – язичницьких і християнських.

Полістадіальність же вертепного спектаклю слідна в його суміші євангельських мотивів з щонайновішими світськими. Це потягло за собою виведення у різдвяній драмі на горішнім деці скриньки легендарних персонажів, якщо й історичних, то настільки далеких, що тогочасна уява оповила їх легендою (волхви, ангели, пастухи, цар Ірод), а на долішнім деці в побутових сценах інтермедій – сучасників, цілком реальних осіб серед цілком реальних умов (селяни, Дід, Баба, Запорожець, Москаль).

У Калинця теж ірреальні, міфічні або й легендарно-історичні постаті та події живуть поряд з реальними нинішніми (Перун, ідоли, вовкулаки, архангели, люципери, ворожбит, пастухи, св. Миколай, король Данило, Січ, козак Мамай поряд з Новаківським, Сосенком, Барвінським, Архипенком, побіч поетових краян-ходорівців, ровесників, друзів і недругів, їхніх думок і вчинків, поруч з найдорожчими поетової родини (дружина, дочка Звенислава).

Калинцева збірка продовжує і соціальну лінію демократичного за суттю вертепу, котрий висміював сильних світу та величав простолюду. Бо, коли злочини кровопивця Ірода нагадували тодішнім глядачам можновладців, то сонцесяйна велич могутнього короля Данила амбітно зогривала його нащадка, мізерного, понівеченого суспільними катаклізмами, а народолобець Беринда крізь віки височіє, мов кара, над дворідномовним (розуміємо: двобатьківщинним, отже безбатьківщинним) поріддям «білодідів».

Вертепники вправно говорили та співали за кожну ляльку-дійову особу – зміненім голосом. Так уміє й поет і, відай, краще, оскільки правдиво виповідає себе за людей минулого й сучасного, за невмирущих і смертних, за дитину і старця, ба, навіть, за *останню*

в містечку відьму і кам'яну бабу, зводячи перед нами не імітований театр муміюватих маріонеток чи безтільних примар, а самотній характерний театр радості та юдолі земної.

* * *

*Так на минулого й майбутнього раменах
повішено, мов плахту, долю нашу.*

Ми – ланцюга поодинокі звена,

ми – відтинок малий зі стрічки часу.

Б.-І. Антонич

Життя йде природним порядком: у минуле вросло сучасне, тепер у сучасне росте майбутнє. Вростають покоління в покоління, традиції в традиції, досвід у досвід. Останнє кільце вічного ланцюга викувала безліч пращурів – кривих, некривих, забутих, незабутих.

Усе на світі споконвіку й понині відлічують з певної перспективи, часової чи просторової, вибраної самохіть чи то накинutoї збігом обставин. Одні оцінюють непомильно тепер, інші – через покоління або століття; на те дивляться зблизька, на те здалеку; притім завжди чують над собою владу дистанцій та силкуються визволитись з-під її тяготи.

Нелегко вводити сьогodenня своє у творчість, підключатись кожнісіньким нервом до живих болів ровесників. Проте І. Калинець повністю причетний до нашої доби, хоч і, починаючи вертеп, то ... *прощається з віком атомним...*, то зізнається, що *з двадцятим віком важко дається нам стик*. Чітка часова приналежність поета визначена не самими нинішніми реаліями, опетизованими технічними термінами та виразами, як от *сталеві хрести антени, ракети веретен, модерн, ефір* або *транзистори*, не тільки присвятами друзям і знайомим. Теперішнім робить його те, що він не відчужується від проблем сього дня, знає їх, хоче, щоб і ми їх знали, і тлумачить їх як теперішній митець. Дійсності не вигладжує, чим непокоїть можних роботодавців. Ще й кличе співвітчизників до якоїсь нірвани сумління:

Хай на підложжі підлості

пасуться титули,

останьмо чисті, як поярка – біла вовна.

Тут нема дива: епох нескладних і несуперечливих не буває. Завсіди приходять знаттєлюбні, котрі зажурюються своїм часом – кожен на власному рівні, кожен з іншого спостережного пункту, кожен у пошуках яснovidного шляху.

І в минувшину задивляється Калинець, запитливо сягає аж у наше доісторичне. Гінкі табуни неприборканих молодих думок гупають по збірці, міражами гасують навкоси через різні періоди українського народостановлення – від божкохвальства до клекоту ракет. Відстань-бо змінює вигляд історії, дає право й матеріал переусвідомити й перевідчути долю Вітчизни.

Старе й нове для поета є чимось залежним одне від одного, що зберігає свою самостійність.

Є в нього вірші, котрі вгадують мов законсервоване світобачення древніх – авторів прадавнього українського письменства, може, й творців обвітрених скіфських баб, укладачів вічнозелених колядок і щедрівок. То сліди вникнення у нашу старовину силою уяви та інтуїції, яка *спрозорує час крізь тисячоліття ширми, осяває... пращурів землю.*

І. Калинець сплітає докупи те, що не було ще предметом рефлексії в нашій літературі, а якщо й було, то робить це так, як ніхто до нього. Сплітає старе й нове, породжуючи узагальнену поетичну рефлексію. Давне і сьогочасне, далеке й близьке, любе й вороже – все стикається у збірці, так як стикається у свідомості одиниці та в гуртовій свідомості нації.

Спинившись роздумами на поетових переживаннях, ми не питаємо, де пруг «сучасний і несучасний поет» та як його пізнають. Не питаємось більше, чи можна творити поезію, годну поруйнувати фортеці байдужості та не поклонятися шлунку, черпати гожі веселки тут, на оскверненному споді, випукло бачити і предкївщину, і нинішність, непохибно окреслювати, скільки місця відведено злу на землі, а скільки добру. І не питаємо, чи доторк поезії зцілює від морального божевїлля, того тривалого психічного стану, коли не відчувають моральних основ, не відрізняють добра від зла.

Поет упевняється, що *завжди минуле нам на п'яти наступає і повертається старе з-перед часів черепкових, що споконвіку дослухаємось голосу крові та самі тягнемось до нашого першопочатку.* Але хїба це – втеча у горду давнину або похорон останку громадянських

надій? Йому видно, як *спить земля прабатьків під цвинтарним плотом...*, як нам рідну мову *милосердний білодід залишив ласкаво на хатні потреби*, та це також не свідчить про занятість поетової уваги виключно тим, що ледь ворушиться на українському кладовищі.

Якби Калинець сам не був фаустівської вдачі, прикладом себеоновлення й дієвої живучості, якби він, шанобливо впорядковуючи старе, не приносив нового, то могло б здатись, ніби для нього предковичні інституції та звичаї – всього лише надгробки, *дещиця слави* безповоротного величавого минулого, котре втримується не власною потугою, а механічною прив'язаністю і привичкою *правнуків поганих*, не здатних більше розвинути ні нові ідеали, ні нові форми національного буття.

Що шукає поет в історії: трагічну вчорашню великість чи причин не менш трагічної нинішньої малості? А шукає там він те, що й у сучасному – людину в людині, громадянина з такими абсолютними й відмінними рисами, котрі зовсім безвідносні до епох: боєспроможний патріотизм, всеобійменне людинолюбство, безоглядне правдоборство.

Книжка *Відчинення вертепу* – наче дотеперішній поетів підсумок того, над чим він розмірковував довгі роки. Оздоблена автобіографічними мережками, вона є ліричним відбитком і дитинства, і юності, і виростання думок та почуттів художника.

І. Калинець не уникає сутичок, у яких вирішується майбутнє. Колишні й теперішні муки народу зв'язуються словом поета воедино та навчають читати в політичному дзеркалі майбутнього. Його поезія – то відверта розмова нашої сучасності з віками перейденими й прийдешніми, у зміст якої і в манеру розкриватись рівносильно вторгаються «вчора-сьогодні-завтра», вселяючи нам віру:

*Здвигаймо далі над словами бані титлів,
вершім самотньо храм (ще буде повен)!*

Отаке перегрібання епох з виразним натяком на їх протиставлення та на спадкоємність традицій, заповіджено вже самою назвою збірки. І хоча це тільки умовність, тая назва, – бездолля родимого краю калейдоскопічно обертається в Калинцевій поезії, немов у вертепі, навколо часової осі.

*Не всіх я нині долічився побратимів,
на недругів неvistачає моїх пальців,
пальців дружини і пальців дочки,
пальців друзів моїх і їхніх друзів.*

І. Калинець

Мор шаленіє направо й наліво. І то так люто, що здавалось би, сам Бог карає зрячих за незримість загалу. І так тотально, що безталанна Вітчизна не встигає оплакувати своїх синів.

Рятуйся, хто як може! – озвався голосок себезахи-сту. А на інстинкт взаємодопомоги, котрий (віримо біології) з'являється серед вищерозвинутих організмів, приміром, бджіл чи термітів, – на цей інстинкт нападають у нас лояльні позики: того привчили бути дволичним Юдою зі собою і світом, того – дволиким Янусом, що ігнорує сучасне та кон'юнктурує минулим і майбутнім.

Схиляємо чола перед тими, хто не просто боронить-ся й обороняє від упадку, а переходить у наступ, не маючи в розпорядженні нічого іншого, крім сили слова, а в серці – зневаженої неньки.

Тяжко поету в країні, де воюють проти його Батьківщини, змушеної бодай позірно йти на упокорення, на самозраду.

Там одні (ними привласнена героїка руху) мають психіку й свободу конкістадорів, волюють поезію затулених вух, зажмурених очей і запечатаних ротів, – поезію, що вражає своєю відсутністю. Для них вона – засіб анестезійний, всіхусипний. І вони знаходять її: аби були побренькачі, то будуть і послухачі. Там інші (їм залишена героїка спокою) мають психіку й свободу рослин, позбавлених ініціативи й власновільного руху до кращого підсоння. Вони заздять звірятам, вільнішим од середовища, самодвижним, неврослим у землю. Їм і не сниється, що мірою рівня поступального розвою організмів є (повірмо знову біології) ступінь височіння їх над оточенням, струмись незалежності й інакшості їх від зовнішніх умов: конкістадори ж запідозрюють у крамолі навіть рослинні сновиддя.

Вітчизна. У кожного вона інакша. І все ж – то спільність тривоги. Така спільність, коли ріка тривожить струмками, а струмки рікою. Така тривога, котра

щомиті є обов'язком спільної дії. Вітчизна тільки у співвітчизниках. Її любимо в кожному з них – в імени-тих мишугах і безіменних *дідах*, що співали *на крилосі тропарі й кондаки натхненно*. Її знаємо й пізнаємо через них, бо в нашу свідомість вона вливається такою, якою є у свідомості співвітчизників – тих, що були, і тих, що є. Кожне нове покоління мусить затривожитись нею наново.

Так і поетова Вітчизна. Він узяв її зі собою на дорогу ще здому. На його очах сиротіють ясні ідеали рідного, падають як наївні зорі, розлітаються міріадами кровинок. Поет їх збирає у пісню. Натхнені теплом громадянина, вони воскресають знову:

*О Перуне, ощедри дорогу громом,
дай на Царгород-брамі прибити щити.
О Вітчино Вітчин,
не скупи нам своєї покрови,
на нашому гербі хоч пензлі,
як списи, схрести.*

Трудно знайти в молодій українській літературі щось більш українського й водночас нелункого, ніж *Відчнення вертепу*. Патріотизм поета не географічно-територіалістський чи локально-галицький, а загально-етногенетичний, я сказав би, національно-історичний. Модерна, сумовита етнографічність його поезії, як, мабуть, у нікого з ровесників Калинця, місцями близька до сцієнтизму, якогось віршованого українознавства, і доводить, що в нас далі складається так, коли не тільки все етнографічне, але й усе українське невним чином дорівнює політичному. Кожному з нас далі диктують:

.....
бо коли з глини, вертайся в глиняне лоно.

*Бо коли малоруський, назад до хобти,
між гречкосіїв у курні сіни.*

А те, що б'ється в грудях, дуже ранливе. Воно раптом забилося в горлі патріота, вимкнулося з контролю, обернулося зневагою до землячка-колаборанта і підтакувача диктаторів-невидимок:

*Либонь нас жодний дідько не вхопить,
любчику, голубчику, скурвий сину.*

Без банальних вивертів поет за нових обставин відбиває своєрідно болісну урбанізацію українського села, розтліє наше місто на село – міста чужого й ворожого, міста, що *по-чортячому патякає* та *розпинає* храми на село рідне, чисте й безборонне. Це наше місто спустошило душі, заронило внутрішній нестаток. А від нього крок до внутрішнього обурення, до якого завгодно протесту:

*Вертаючи з танцювальної зали,
вимкнули хлопці транзистори
і колоруч церкви поколували
опівночі гагілки.*

І. Калинець звертається до вічних тем, бере під мікроскоп розмаїті перетини почуттів – від громадянсько-цінливих до інтимно-потужних: стосунки з Батьківщиною, покоління з поколіннями, людини з людиною, людини з Богом.

Він подобав би скоріш на ханжу-Тартюфа, ніж на поета, якби не його звичайна щирість суджень про мирське і поряд про Боже, обрядове. Подекуди Калинцева поезія виглядає наче народна апологетика язичництва чи християнства. Вихідним моментом його церковних (не церковницьких) мотивів є здобутки нашої культури, пов'язані з історичною роллю різних релігійних культів та інших служителів.

Хіба І. Калинця першого чи єдиного в теперішньому українському письменстві схвилювали такі проблеми? Ні. Але він надає їм, видима річ, порівняно більшої ваги. Се часто «відповідь на подразнення» тим, хто й далі рад би:

*Динаміту під Десятинну, під десяту іншу –
Хай дибляться до Бога, хай диблять до дідька!*

Бенкетують конкістадори. Ах-ах! Як звично й радісно їм бути хижакими до тубільців, до всього, що тисячоліттями створювало життя тубільців! Як зручно й запаморочно їм бути психопатами, уроювати себе соціальними більшевартісниками, місіонерами-культура-трегерами людства, екстраординарними обранцями історії (раніше в таких випадках чомусь побутовало «обранці Божі»)!

*Якщо це було, то були твої руки,
очі були, груди були, були, було...
Була буколіка, буйволиці й буйволи,
і червоне будило, що будило, було.*

І. Калинець

Поезія знає все, що відмітне в людині, і не знає нічого такого, що треба було б соромливо від неї ховати.

Називаючи поета ліриком, мають на гадці його благословенний дар відтворювати вибухи емоцій, відтінки настроїв, злети думок. І робити це дрібними штрихами, короткими віршами: експлозивність відтворюваного повинна ж дорівнювати експлозивності відтворення та справляти не яке доведеться враження, а враження миттєвої, скороминущої правди.

Добромисна Калинцева поезія – не пуританка. Вона противиться умертвінню плоті, удаваній суперригористичній відмові од посейбічності, від утіхи й зажури кохання. Вона не боїться торкатись землі, опоганити свою святість. Там відсутні стидливі, стерильні, цнотливі, випрані ляльки. Герої понаділювані людськими чеснотами й вадами. Їх поступки не в руках вигадливого поета-вертепника. Навпаки, він сам у полоні долі своїх героїв:

*Чекав на тебе вічність – цілий тиждень,
зустрінемося небавом – через вічність.
Чи буду той я, тою будеш ти ще,
чи буде за вугло́м злодійкуватий місяць?*

Проте поету чужі уявлення, ніби всі чоловічо-жіночі стосунки є тільки інваріантами стосунків тілесних, а життя – нагромадження тільки еротичних фрагментів.

Коли найновіша його збірка *Спогад про світ* раз у раз делікатно й естетично натякає на щось сороміцьке, біологічне, розворушуючи нас палкістю всежерущого закохання, то *Відчинення вертепу*, хоч і діє свіжими й далеко не платонічними флуктуаціями почувань, немов переконує, що поезія застосована для виразу душевної ентропії, врівноваження неврівноважного. Любощі й насолоди, оспівані просто, легко й чисто, обволікає серпанком неминучого смутку, без якого звучав би лише фальш або запізнілий відгомін пустотливої анакреонтики:

*Набубнявів поцілунок – щось виженеться,
із пенька серця стрілить-бо якась паросль.
Пережили ми жаль і таки вижили,
тільки від сліз лишилось вижолобоків пару.*

Йдеться про розділену чи нерозділену любов – цікаво. Та важливіше інше. Відслоняється тремке почуття таки до цілком реальної любки, *покірної і несмілої*, а не до вимишленої Дульсінеї чи персоніфікованої жіночості. Поет іще раз доводить (це, здавалось би, слід приймати без доведення): кохання існує тільки стосовно до коханої особи. Перед нами оголена психологія найвитонченіших порухів душі, безпосередньо викликаних земними взаєминами землежителів. Ми певні: пізнання всього, що є істиною між людиною й жінкою, помагає самовизначитись людині і не принижує її.

Незруйнівний підмурівок української інтимної лірики заклав І. Франко. Тоді вона саме виходила з-під впливу механічного копіювання фольклорної манери зображення, переставала бути інфантильною, емоційно закутою, «соловейковою», подібно до того, як драма звільнялась од захаращення її етнографізмом і побутовізмом. У збірці *Зів'яле листя* всього-но кількома віршами віддано данину народній пісенності, загалом же видобуто подиву гідний злиток духу великого українця й великого європейця.

З тих пір нашим літературним полем прогуло чимало завірюх, пронеслось багато вдалих і невдалих художніх відкрить, пов'язаних з багатьма відважними іменами.

І. Калинець приєднується до тих сучасних українських поетів, котрі різноголосо розвивають інтимну лірику далі, шанують, але переступають зразки й образи, зужиті попередниками, формують власну ліричну індивідуальність, ідучи по науку хіба що до модерністів здорового крила – зачинателів психологічного напрямку, письменників-експериментаторів, шукання яких так самочинно четвертувала в 30-40-х рр. вульгаризаторська критика. Притім вони підіймаються на той ступінь грації, де й про тілесний бік кохання можна писати без ложної стидкості, вільно, реалістично й не на грані натуралізму:

*Світ твій обірветься жовтою флейтою
фіртки,*

*серце зірветься з черенки в траву
побіч яблук.*

*Стиглі кетяги персів торкатиме вітер,
і ніколи собі не повіриш, що я був.*

Ніхто тепер не зітхає за добрими старими часами, коли лірики тяжіючи до консервативного образотворення, порівнювали людську пару обов'язково з парою голубиною, лебединою, журавлиною... Такі тропи-штампи пролітають якимось повз вуха теперішнього читача. Розуміється, кохання тварин багато розповість нам про кохання людей і навчить нас багато. Однак, наша інтелектуальна рафінація зайшла вже надто глибоко, аби захоплюватись наївними спорудами предків-мирних орачів, лагідних опікунів усіх Божих створінь. Холодний розум усвідомлює: і найдосканаліше знання законів, котрі керують, наприклад, пташиною любов'ю, не годне успішно освітлити проблеми неповторності любові людської, ані пояснити рушійні сили, котрі лучать двійко закоханих людей:

*Що нас в'яже, хіба павутина мелодії
чи важкий по коліна пісок танцю? –*

питається сучасний поет. І коли милується лебединими руками чи висновує:

*Люба,
ми обоє
з тобою
ще жовтодзюбі...,*

чи розголошує:

*Сп'яніли горобці від дикого винограду,
справляють осінні оргії на гзимсах келій;*

то лише для того, аби нагадати нам про нашу зоо-людяність. Опанувавши високу мистецьку техніку, так антропоморфізувати можна будь-що, навіть, як пригортаються оводи, п'явки чи стоноги. І ціллю такого поетичного психоаналізу буде: знайти не тільки те, що відрізняє людинні зв'язки від тваринних, не тільки персоналістично людське в людині, а все, що характеризує гомо-сапієнс як унікальний вузол людського й загальноприродного, отже й тваринного.

Молоді таланти одностайно й категорично сахаються неоковирних інтимних фальшивок типу одудьківського ліричного сурогату, які ще запруджують астрономічними тиражами видавничий потік:

*Позбирались хлопці біля клубу,
І пішли дівчата у танок,
Заспівали разом пісню коху...
Ти ж одна тікаєш за бузок.*

.....
*Де одна ти ввечером блукаєш, –
Запримітив я твої сліди.
Тільки знай – не того ти шукаєш,
Зрозумій – ти ходиш не туди.*

Заінтригований світ так і не довідається: почуття, інстинкт, обов'язок чи яка потреба гнала її за бузок і примушувала його *запримічувати* її сліди? Де там! Признатися, і сам співець, жорстокий автор цих рядків, теж нічого ще не довідався про згубні наміри своїх кумедних героїв. Воно, правда, якось і не пасує тут наводити отакі, сказати б, ніби-вірші, котрі могли би тільки розмішувати, якби при їх читанні до кожного вразливого серця не підкочувалась гіркота за ницу примітивізацію людини, за прикре незнання домінуючого в ній. І без спеціальних зіставлень видно земність і непридуманість того, що переживає Калинець, що відбиває на папері, відбиває в простий і самобутній спосіб, бо сам вірить у те, про що говорить і непорушну моральну заповідь: гідність людську мусимо поважати, честь – берегти.

* * *

*Хоч яка прекрасна, хоч яка чарівна місячна ніч у природі,
та на картині художника, наприклад, Калама, вона
принадніша, ще краща. Високе мистецтво (як я гадаю)
дужче впливає на душу людини, ніж сама природа.*

Т. Шевченко

Тільки людина – міра поетичності. Без неї нема поезії у природі. Вона прагне поезії, тужить за нею, шукає для неї поштовху в собі, в своєму ставленні до оточення в самому оточенні. Знайшовши той поштовх, вона олюднює його. Олюднюючи, опоетизовує. Навіть дегуманізоване мистецтво не діється без участі людини. Там відсутня вона лише як зображення, але є й мусить бути як творець, властиво, першовідкривач і перетворювач краси життя.

І. Калинець пройнятий синкретизмом української первісності, має щось від трипільських гончарів, древніх будівничих, днедавніх іконописців. Лірика його вельми близька живописанню і нагадує чи то глазурову майоліку, чи то прозористі акварелі:

*в інію дерева
видзвонюють
як павуки у церкві
серцевинням кристалів
до утрени
в срібні ризи
облачилась
зима...*

Найчастіше поет заворожує нас мініатюрами осені та зими. Можливо, тому, що вертеп таки приневолив його *топтати снігові верета*, а, може, просто в нього спільна мова з цими порами року й вони легше переломлюються в його темпераменті. Ліричний герой невіддільний од пейзажу, котрий скоріше зливається, ніж контрастує з настроєм людини.

Правомірно говорити про Калинця – анімаліста, про його пантеїзм, про сільські та урбаністичні мотиви у нього, про транспонування ним прекрасного різних образотворчих і необразотворчих мистецтв у поезію, тобто, про те, як він передає мову ліній і кольорів архітектури й живопису або мову музичної безпредметності секретами вірша (*Будинок, Архітектура, Церква, О. Новаківський «Муза», О. Новаківський «Пробудження», Провесінь, Прощання, Після танцю, До Тані*).

Багатству колірної палітри не поступається ширина звукового діапазону. Поет сприймає і малює світ головно аудіо-візуально, хоч уміє впливати й на інші чуттєві аналізатори. Якраз це й пропускає його у володіння суміжних мистецтв.

Щось ріднить І. Калинця з фольклором, котрий для нього є не об'єктом наслідування, а джерелом живлення, сировиною для модерного переосмислення:

*На голубому дзиглику
Звенислава
дзигою
а куди котик
червоний клубок
сонця
котить*

*а де він
кожушка
купив собі
аж по вушка
а чого
в киці матусі
виросли
вуса
а чи на хвості
у кошику
вона носить
коржики
на голубому дзиглику
Звенислава
дзигою*

Поет дбає за ритмомелодику не менше, ніж за форму й графічну будову вірша, освоює верлібр. Кожне дійство й кожна інтермедія витримані в якійсь іншій тональності, що наближає збірку до багаточастинного музичного твору – сонати або концерту.

Усе, чим тільки володіє Калинець, організоване на максимальний вияв задуму. Слово трактує він майже так, як художник барву чи музикант звук. І слова, і барви, і звуки – то лише відчутний матеріал, котрий переносить нас у царство внутрішнього споглядання, у країну невідчутного, ідеального. Вона починається поза нашим видноколом, однак ми знаємо її та віримо в неї, як віримо в безліч речей, котрих не простежуємо прямо. Поет душею вживається у змальоване, повідає про невідоме відомими словами, реконструює та освітлює те, що існує за зображенням, за його способами й засобами, під словесною тканиною, – те, що живе десь по той бік чуттєвого обрію. Згадаймо *Криницю*:

*А була ти, небого, богинею у правітчизні,
молилися предки до твого непороччя,
пили вони жадібно тіло твоє пречисте,
солодкою водою причащали очі.*

Емоційність і медитативність так повсюдно змикаються у поетові, що зайвим є підпіратися вривком окремого вірша.

Слова, як сигнали інформації, образів, належать до категорії фізичних явищ. Сама художня інформація – явище психічне. Тим-то для Калинцевої поетики слова – зримі важелі, котрими він зрушує та підважує

незримі тягарі духовного лабіринту людини. Робить це невелемовно, метафорично, та не настільки стисло, щоб читач не міг додумуватись сам.

Правда, іноді натрапляє на мало не ребусні місця без виразного значеннєвого наповнення. Такі ознаки несе, наприклад, частина вірша *Молитва пастухів*:

*Вже й сам Перун по стількохсот роках
моцарського метання берла блискавиці
вергає десь літеплі стріли молока
з дійних дійок у духом'яні дійниці*

Неправда, що з-за павутиння цих рідковживаних слів до нас аніщо не долинає або, що в наведених рядках є образний чи художній вакуум. Проте надмірна абстрагованість образу перекинулась тут у поетичну неувимість його і розслабила думку. Даремно натужуєте уяву. Вам не догадатись, що поет має на увазі електродоїлку. Так-так, звичайнісіньку електродоїлку. Що то: відмовив поетові, боронь Боже, смак чи викрив себе непослух пера? Це доказ лише того, що Калинець експериментує (а експериментують усі незаспокійники – менш зрілі і більш зрілі). Експериментуючи, він рухається від рівня вражень до рівня абстракцій. Вертати назад, бачити дійсність наївно, безпосередньо, чи то пак, логізовано – для нього те саме, що зраджувати себе.

Та в цілому поет зрозумілий скрізь, попри всю загадковість свого вислову й несподіваність сполук несполучного (дехто скаже «алогізмів»), попри невичерпний арсенал іносказань. Його абстрактність не потребує скрупульозних пояснень. Вона нейтралізується граничною щирістю:

*Вже напевно повернулося з вирію
твій чорногуз чорнокриле фортепіано.
Клечає нашу стріху його клетіт,
вимощено гніздо пірям Барвінського.*

*Хотів би я повернутися як чорногуз,
подолати віддаль у сто струн.*

*Гучить водограй з-під чорнокрилля,
коли напувають твої пальці спраглих.*

(До Тані)

І сугестія тріумфує: ніби фізично відчуваємо поетичні візії Калинця. Як далеко ще до цього гурмам патентованих версифікаторів у гамівних сорочках! Се в них,

що віршем орудують тільки зовнішньо, під застилом слів, у яких немає нічого і які не продукують нічого, крім віршоподібних повідомлень про вигоди або своєрідних волапюків і глосолалій, влучає прислів'я: не кожний мисливець, хто в риг трубить.

* * *

Афінність – спорідненість двох зображень, при якій первинне й вторинне зображення лежить на паралельних променях.

Геометрія

Знання точніше при зіставленні, ідентифікації: незнане ставлять поряд знаного, з ним об'єднують, од нього відмежовують.

Здаєм собі справу в тім, що *Відчинення вертени* – віднайдення своєї дороги, і, як усяке нове явище, приносить нові проблеми, тому що є на порозі до чогось невідомого, а той уже переступає цей поріг, наперекір герметистам, без санкцій проблемоманів. Дорога поета починається від нього самого і мусить перетинати решту літературних стежок і магістраль під різними кутами. Та неймовірно, щоб у хаосі ліній не виявилось бодай віддалених рівнобіжних. Вони мимоволі накидаються нашій свідомості, пробігають по щілому рідному письменстві.

Калинцева відпорність зоднаковінню, одчайдушна злободенність його книги та симптоматичні аномалії, з нею пов'язані (вона ще й досі неопублікована, закрита під сьома замками від громади), – все це без найменшого обдурювання себе порожнім марнослів'ям дає рацію говорити, що він дійшов фази великого протистояння в системі теперішньої української поезії.

Молоді наші поети оригінальні або прагнуть стати такими. Не позичають голосу ні в попередників, ані один в одного. Будучи головою врівень епохи, котра на кожному з них карбується і в чомусь робить їх, як сучасників, схожими межі собою, вони індивідуалізують стилі, теми, навіть якусь генеральну цілеспрямованість.

Справдешніх народно-політичних, і тільки народно-політичних поетів (їх тепер легіони), нічим не урезоз-

ниш мовчати задля філістерського казенно-політичного супокою, ніяк не відродиш од ламання позапоезійних диктатур у поезії. Їхній намір ще контрастніший серед тих, кого владарі, апелюючи до гаманця, поперелагодили з апаратів самогонних на віршописні для римованого переганяння тривіально-офіціальних фантазмагорій, розрахованих на некомпетентність, лжепоінформованість і малореактивність поспільства. Хто сьогодні повірить, буцім вірші такого блазеньського, ілюстративно-коментаторського й папушого сорту пишуться знічев'я або з висоти пташиного льоту? Тут усе відбувається за цілком земним принципом взаємних послуг, практичного взаєморозуміння розсудливих істот, накіпїлих єдиним кастовим духом.

Збагнувши, що є в гербі Калинцевих відкриті, і продовживши паралелі на ближче минуле, помічаємо спорідненість поета з раннім Стефаніком (імпресіоністичні поезії в прозі) та Антоничем. Вони троє Arcades ambo – натури однакового складу, хоч і не однакових часів. То не знак рівності між ними, як абсолютними величинами, тільки твердження, що й все те, чим вони, як творчі індивідуальності, різняться між собою, пливе в одному руслі і не може бути зараховане до протилежностей. Це зовсім не означає, що Калинець – літературний пірат, або, що він узяв на себе самогубне зухвальство писати аж під двох недосяжних. Навпаки. У нього переселилась їхня відвага зачинати власну пісню, а не пригнічено доспівувати чи переспівувати своїм голосом несвоє.

Феномен кожного талановитого поета (і Калинця теж), його поява, впливи його і на нього, його місце в груповій письменницькій ієрархії – се настільки цікаві й скомпліковані проблеми, що помилятися при їх розв'язанні завжди почесніше й вартніше, ніж ігнорувати їх.

Ну що, запитає хтось зараз, спільного в літературознавстві й геометрії? Було б так. Та ба, всесвіт – ціле. Він і не підозрює, що люди вивчають його, ще й позамикавшись у різних лабораторіях. Того й шкоди нема, нема спрощення літературного процесу, коли комусь увижається, що Стефанік, Антонич і Калинець попарно співвідносяться як прямокутник і квадрат або еліпс і коло, словом, як афінні фігури, що зазнали перетворень подібності, при яких завше одні властивості фігур зберігаються, інші змінюються.

Стефаникові мистецькі секрети, спроектовані з однієї часової площини на іншу, тобто, трансформовані в Антонича, а згодом у Калинця, десь збереглися, десь змінилися до невпізнання, примушуючи кожного наступного шукати інакших першорудів за інакших умов.

В усіх трьох багато суму, світлого людського суму, нехить до гумору, психологічний ліризм, непряма публіцистичність, безпретензійний патріотизм.

Стефанік і Антонич – два світи суцільної гармонії. Калинець-поет і Калинець-людина також накладаються симетрично.

В усіх трьох неповістярська письменницька вдача, хист до коротких, безфабульних речей, нерідко й у формі спогадів.

Усі троє *Слова витешують*. Неживе радо уособлюють і персонафікують (порівняймо Антоничів *Соняшник* і Калинців *Терен голки для грамофонів розпродує...*). Та й настроєм сміливих асоціацій (синестезій) поет ближчий до сих двох великих, ніж до будь-кого ще.

Стефаникові новели – то монологи або діалоги. Сам письменник не раз ховається за одного з персонажів. І Калинець розмовляє не лише з собою. Часто звертається до свого дитинства, сучасників, коханої, криниці, теремів і храмів, Галича, Перуна, Вітчизни. Його герої теж немов беруть участь в розмові, відповідають поетові. Отже маємо побіч монологічного повідомлення щось схоже на діалог – скритий чи явний. Вірші-діалоги є й в Антонича (*Метеор*, *Дружня гутірка* чи *Смерть Гете*). Не виключено й те, що драматичний елемент підказав поетові вертеп.

Від Антоничевих *Ротацій* відправляється урбанізм Калинця; з Антоничевою *Зеленою євангелією* співзвучна його інтимна лірика. У Калинця всюди вбирає очі незащкарублість форми і філософська розважність як у Антонича. Він перепробує способи, щоб зміст високої абстрактної напруги – неходульні, навантажені думки та бентежні, нагальванізовані почування – розкрити так само неманірно, поєднати з такою ж біблійною простотою викладу.

А він тільки на початку свого шляху. Ризиковно бути провидцем долі невгавущого художника, котрий щойно виринув з небуття і ще не станув на повен зріст перед своєю добою. Навіть тим, хто знає дальші його книги, хіба дано знати, чи вже виспіло осамобутнення цього *ходорівського вертепника*, що знову й знову минає себе?

Проте нема сумніву, за якою б там державною печаткою не хоронились поетові книги, вони після стриманих критичних відгуків при зачинених дверях викликають всезагальний резонанс навколо себе. Пластична довершеність спокусить, а позиційна чіткість завадить охочим припасовувати чиєсь на свій прокрустів копил.

Через те і через свою разючу небувалість Калинцеві доведеться боротись за літературне існування. Повинен збігти деякий час, перш, ніж нове в поезії завойовує право на життя, перш, ніж стає очевидним, за ким лишається поле бою. Перемога не в тім, щоб вимовляти їхнє ім'я, а в тім, щоб визнали ними голошену правду.

Далєбі, ми так і не дібрали, що нас дужче приголомшує: новизна відправної точки Калинця чи реальність його мети. Важко з упевненістю сказати: народився він під сузір'ям Стефаніка й Антоніча чи під знаком вертепу. Та нас ця таємниця менше займає, ніж те дивне, майже гороскопічне передчуття, що віднині на світ приходитимуть поети – помазаніки Калинцевої музи й множитимуться нескінченні ряди афінних фігур.

«ОБВИНУВАЧУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК»

із судової справи Ігоря Калинця

Зважуюся дати читачеві «Обвинувачувальний висновок» (далі – «О.В.»), на підставі якого я був засуджений в листопаді 1972 року до 6 років таборів суворого режиму і 3 років заслання, – документ рідкісний, бо трохи піднімає завісу над таємними слідствами і закритими у сумнозвісному минулому двадцятилітті (1965-1985 рр.). Сам дивуюся, як мені вдалося зберегти «О.В.» і вирок, а згодом майже усі свої вірші – випадок унікальний.

«О.В.» – результат «літературних» потуг цілого карного загону літературознавців, критиків, письменників разом з бюрократичною каральною машиною в одній супрязі. Слід зауважити, що «О.В.» у своїй літературній частині базується на більш розлогому документі експертної комісії – дитячому «аналізові» моїх 5 ранніх збірок.

До експертної комісії входили такі філологи:

- Г. Книш – член СПУ, голова комісії;
- Б. Рябий, І. Курганський – кандидати філологічних наук, на той час викладачі Львівського університету;
- М. Старовойт – кандидат філологічних наук, викладач Українського поліграфічного інституту. (Він на суді не був.)

Особливо догоджав і прокурору Буніну, і судді Спільці письменників Г. Книш. Він не погодився на жодні мої спростування навіть найкуруйозніших місць у колективній рецензії. Згодом дві перші збірки (*Відчуження вертепу* і *Коронування опудала*) і деякі цикли в інших книжечках були зняті з обвинувачення Верховним Судом УРСР (і таке траплялося!), хоч міра покарання була збережена.

Безперечно, я не був чистим ліриком, щ о с ь було в тій ліриці від болю і зойку громадського. Але, на загальнолюдське розуміння це «щось» не могло (і не може) бути предметом аналізу із боку репресивної системи, що складається із караючого літературознавства і карних органів.

Ігор Калинець

ОБВИНУВАЧУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК
по справі по обвинувачуванню;
КАЛИНЦЯ Ігоря Мироновича в злочинах
передбачених ст.ст. 62 ч. 1 і 179 КК УРСР

1 липня 1972 року слідчим відділом УКДБ при Раді Міністрів УРСР по Львівській області з кримінальної справи н. 204 по обвинуваченню КАЛИНЕЦЬ Ірини Онуфрїївни були виділені в окреме переведення матеріали відносно КАЛИНЦЯ Ігоря Мироновича, які надійшли в прокуратуру Львівської області.

З цих матеріалів вбачалося, що КАЛИНЕЦЬ І. М. на протязі кількох років систематично писав та розповсюджував наклепницькі антирадянські вірші.

В зв'язку з цим 20 липня 1972 року проти КАЛИНЦЯ порушена кримінальна справа.

Попереднім слідством по справі встановлено:

КАЛИНЕЦЬ Ігор Миронович, 1939 року народження, в 1961 році закінчив Львівський державний університет ім. І. Франка, працював старшим науковим працівником Львівського обласного державного архіву.

Працюючи у Львові, КАЛИНЕЦЬ спілкувався з ЧОРНОВОЛОМ В. М., МОРОЗОМ В. Я., ОСАДЧИМ М. Г., ШАБАТУРОЮ С. М., ГЕЛЕМ І. Л. та іншими особами, які поділяли націоналістичні антирадянські погляди.

Внаслідок націоналістичних переконань, починаючи з 1965 року, КАЛИНЕЦЬ з метою підриву та ослаблення Радянської влади, провадив антирадянську пропаганду і агітацію шляхом створення, виготовлення, розповсюдження та зберігання наклепницьких документів, які порочать радянський державний та суспільний лад.

В цілях антирадянської пропаганди на протязі 1967-1971 років КАЛИНЕЦЬ написав ряд віршів, які упорядкував у п'ять збірок у вигляді «самвидаву», давши їм слідуючі назви:

Відчинення вертепу

Коронування опудала

Спогад про світ

Підсумовуючи мовчання

Віно для княжни

Для всіх цих збірок властиве:

а) неприйняття, а в багатьох випадках пряме чи завуальоване заперечення, осуд і паплюження сучасної радянської дійсності;

б) пряме і завуальоване вихваляння націоналістів М. СОРОКИ, В. ЧОРНОВОЛА, В. МОРОЗА;

в) настирливе вип'ячування винятковості України, протиставлення її іншим народам, прагнення змалювати її поневоленою, зруйнованою, нещасною;

г) ідеалізація минулого для протиставлення його сучасності;

д) невдоволення всім, що становить атрибути соціалістичного суспільства, втеча у світ містики, наскрізний песимізм.

У збірці *Відчинення вертепу*, написаній в 1967 році, КАЛИНЕЦЬ робить наклеп на радянську дійсність, зображуючи наше життя похмурим і непривітним, а радянських людей – безпросвітними. У вірші *Кам'яні баби* у завуальованій формі закликає до боротьби з радянською владою. Неприхованим глуфом над історичним вереснем 1939 року, коли Західна Україна об'єдналась з Радянською Україною, є вірш *Чорти під бузиною*.... В вірші *Архітектура* КАЛИНЕЦЬ виступає за оживлення уніатства. У вірші *Будинок* КАЛИНЕЦЬ у завуальованій формі проводить ідею пригноблення Українського народу Радянською владою. У віршах *Щастя*, *Криниця*, *Стріха*, *Дитинство* КАЛИНЦЕМ проводиться націоналістична ідеологія, туга за минулим, за самостійницькою державою.

Збірка КАЛИНЦЯ *Відчинення вертепу* потрапляє до ШАБАТУРИ, її читали КІСЬ Р. Я., САБРОНЬ Г. Б. та інші. Ряд віршів з цієї збірки КАЛИНЕЦЬ начитує на магнітофонну стрічку для жителя Києва Селезненка Л. В.

В 1970 році вірші з цієї збірки потрапляють до Бельгії, де у Брюсселі в українському буржуазно-націоналістичному видавництві вийшла з друку книжка КАЛИНЦЯ під назвою *Поезії з України*.

У збірці *Коронування опудула*, написаній в 1969 році, КАЛИНЕЦЬ протиставляє сучасне минулому на користь останнього і видає осуд до радянської дійсності, ненависть до неї.

Цю збірку КАЛИНЕЦЬ в липні 1969 року в день святкування свого 30-річчя читає для КІСЯ Р. Я., ЧУБАЯ Г. П., ОСАДЧОГО М. Г., який був засуджений за антирадянську діяльність, та інших.

В збірці *Спогад про світ*, написаній в 1970 році, КАЛИНЕЦЬ зводить наклеп на Радянську владу.

У вірші *Земля КАЛИНЕЦЬ* зводить наклеп на російський народ, який нібито загарбав Україну. У вірші *Вода* проводить ідею про те, що воз'єднання Західних областей України з УРСР в 1939 році призвело до «тягаря скорбот», виснажило землю, позбавило душ тих, від імені яких говорив автор. У вірші *Вогонь КАЛИНЕЦЬ* паплюжить радянську Вітчизну, заявляючи, що в ній *палають храми і люди*, що вона переживає найтяжчі часи.

КАЛИНЕЦЬ удається до наклепницьких утотожень царизму і радянського уряду в ставленні до української мови, застерігаючи: *Частіше зміцнюйте почесну варту біля емського указу*. У вірші під назвою *Коли упав наш стяг...* автор висловлюється проти дружби народів. Радянську дійсність КАЛИНЕЦЬ змальовує як пустелю або в'язницю, де йому *ввижається ціле місто як глечик у риштуванні колючого дроту*. КАЛИНЕЦЬ натякає на якусь *силу, що звільнить нас*.

Збірку *Спогад про світ* КАЛИНЕЦЬ передав МУЗИКА Я. Л. *, а також СВИТЛИЧНОМУ І. С., арештованому за антирадянську діяльність.

Націоналістичному діячеві, двічі судимому за антирадянську діяльність МОРОЗОВІ В. Я. КАЛИНЕЦЬ присвятив збірку під назвою *Підсумовуючи мовчання*, яку написав восени 1970 року. В цій збірці КАЛИНЕЦЬ прославляє МОРОЗА, порівнює його з Христом (sic!), вбачає у ньому національного героя, мученика Радянської влади. КАЛИНЕЦЬ скаржиться МОРОЗОВІ на злигодні свого життя, зводячи наклепи на радянську дійсність:

*Нема де пасторалям дозрівати
там хатки і ммародери з газет
з вицвілими словами одноденками
з вікнами замуrowаними газетами
поміж ними метушня різників
людей хапають і звірів
а ті поїдають інших звірів*

(т.2, с.17)

КАЛИНЕЦЬ свідомо ігнорує незаперечні успіхи нашої країни в галузі економіки, культури, матеріального добробуту, замовчує їх. Він картає Україну за те, що

---

* МУЗИКА Я. Л. – художниця Ярослава Музика.

вигодувала власним шпіком легіони шпиків, оплакує націоналістів, засуджених на голгофі провінційного суду, виявляє осуд до радянського правосуддя – у прокурорській тозі ховають розбійницький ніж.

У вірші *Обеліски диму* КАЛИНЕЦЬ змальовує Радянський устрій як сучасну інквізицію, суцільний крематорій, що спопелив Україну, її стени, ліси, води, а також милі серцю автора «нечестиві книги» – *навіть я малим бачив крематорій на бабиному городі: ніяк не хотіла палати борода Грушевського у твердій оправі дві дідові сльози були останнім екслібрисом* (т.2, а.с.36).

У збірці віршів *Підсумовуючи мовчання* КАЛИНЕЦЬ зводить наклеп не лише на Радянську дійсність, але і на Радянську Україну, на український народ, проклинаючи його за те, що він не підтримує націоналіста МОРОЗА, не хоче міряти життя націоналістичною міркою, КАЛИНЕЦЬ називає український народ *юрордивий народцю*, а Україну ображає словами:

*Тільки ти одна
можеш так легковажно
до сусідки бігти
по сіль духовну
і вогню позичати
щоб на власну стріху
півня пустити...*

(т.2, а.с.38)

Зображуючи Україну *закам'яною у мовчанні*, КАЛИНЕЦЬ проголошує націоналістичні антикомуністичні ідеї:

*Всі герби знаті нашої
в чужинецьких музеях
всі герби ремісницькі
в чужинецьких руках
всі міста наші з гербами зайд
навіть золоте дерево
і се у саду сусіда
навіть ця осінь
не за нашим календарем»*

(т.2, а.с.44)

Збірку *Підсумовуючи мовчання* КАЛИНЕЦЬ розповсюджував, передавши окремі примірники її: ЧОРНОВОЛУ В. М., СТУСУ В. С., СВІТЛИЧНОМУ І. С., ПЛАХОТНЮКУ М. Г.

У збірці *Віно для княжни*, написаній в 1971 році, КАЛИНЕЦЬ проводить націоналістичні антирадянські ідеї. Так, у віршах *Вигнання*, *Смерть і Безсмертя*, присвячених А. Горській, КАЛИНЕЦЬ прославляє однодумців ГОРСЬКОЇ, нібито приречених на страждання і муки, але він зауважує, що діла цих «борців» принесуть їм безсмертя. З прилученої до справи довідки видно, що ГОРСЬКА підтримувала активний зв'язок з українськими буржуазними націоналістами (т.4, а.с.95).

У циклі віршів *Розмова з княжною* КАЛИНЕЦЬ проповідує націоналістичні думки, приписуючи *Княжні-Галичині* рани, біль, страждання і презирливо називає Український народ *невірним Хомою*.

У звертанні *Вежа твоєї печалі*, висловлюючи націоналістичні ідеї, КАЛИНЕЦЬ спотворює історичні факти: *Польща знову сидить на своєму осліничку мие ноги в одному морі..., а вітчизна наша марить як і марила золотим стільцем...*

КАЛИНЕЦЬ до рівня героїв підносить націоналістів М. СОРОКУ, В. ЧОРНОВОЛА, В. МОРОЗА. При цьому двічі судимого за антирадянську діяльність СОРОКУ він називає *КАЛЬНИШЕВСЬКИМ ХХ ВІКУ*, а ЧОРНОВОЛА І МОРОЗА – *новітніми архангелами*.

З метою поширення антирадянських націоналістичних ідей КАЛИНЕЦЬ передає окремі примірники збірки СВІТЛИЧНОМУ та ЧОРНОВОЛУ, частина збірки *Віно для княжни* потрапляє до СВІТЛИЧНОЇ І. О.

Внаслідок написання і розповсюдження КАЛИНЦЕМ своїх антирадянських націоналістичних віршів значна їх частина переправляється за кордон, де друкується в українських буржуазно-націоналістичних видавництвах.

Так, у ФРН у Мюнхені в оунівській газеті *Шлях до перемоги* (sic!) в 1968 році надрукований антирадянський вірш КАЛИНЦЯ *Вітчизна*, а в газеті *Християнський голос* – наклепницький щодо СРСР вірш *Церкви*.

Як уже зазначено вище в 1970 році в Бельгії виходить з друку книжка віршів КАЛИНЦЯ *Поезії з України*. Характерно, що епіграфом до цієї збірки видавництво взяло цитати з антирадянського документу В. МОРОЗА. В 1972 році знову у Мюнхені в націоналістичному

видавництві *Сучасність* вийшла з друку збірка віршів КАЛИНЦЯ *Підсумовуючи мовчання*.

КАЛИНЕЦЬ мав намір вмістити вірші *Підсумовуючи мовчання* у самвидавному журналі *Скриня*, який редагував ЧУБАЙ Г. П. Коли останній прочитав вірші, то відмовив КАЛИНЦЮ їх вмістити до *Скрині*.

Влітку 1965 року КАЛИНЕЦЬ передав працівниці Львівського обласного державного архіву ЗАРИЧЕВСЬКІЙ М. В. кілька примірників антирадянських документів під назвами «*Радянізація*» Павла Тичини і *З приводу процесу над ПОГРУЖАЛЬСЬКИМ*.

«*Радянізація*» Павла Тичини – наклепницький антирадянський документ, в якому зокрема вказано ...*Усе, що партійна преса розголошувала як «волю партії»* він перевіряв у поезії. Як і вся брехлива більшовицька пропаганда, ці його поезії з боку змісту – така сама брехня, що мала на меті не пізнання життя, а катування тих страхіть, що їх чинили більшовики в нещасній країні (т.І, а.с.173).

Ще більш наклепницьким, антирадянським, просякнутим ненавистю до Радянської влади, є документ *З приводу процесу над ПОГРУЖАЛЬСЬКИМ* (т.4, а.с. 62-65).

З метою дальших розповсюджень антирадянських вигадок КАЛИНЕЦЬ зберігав у себе вдома в кількох примірниках збірки своїх віршів та інші антирадянські документи: вірші *Елегії теорії відносності*, *Височилася кров...*, *Стежкою мрій*, книжку *Український впоряд*.

31 липня 1972 року КАЛИНЦЯ було викликано у Львівський обласний суд для допиту в якості свідка по кримінальній справі своєї дружини КАЛИНЕЦЬ Ірини Онуфрїївни, яка притягнута до кримінальної відповідальності за антирадянську діяльність та засуджена на 6 років позбавлення волі.

КАЛИНЕЦЬ злісно ухилився від виконання обов'язків свідка і без поважних причин з метою вигорити свою дружину категорично відмовився давати суду покази.

Притягаючи до кримінальної відповідальності у якості обвинуваченого КАЛИНЕЦЬ Ігор Миронович у пред'явленому йому обвинуваченні винним себе не визнав і пояснив, що мети підривати та ослаблення Радянської влади не мав, антирадянською пропаган-

дою та агітацією не займався. На протязі 1967-1971 років написав та розповсюджував серед знайомих збірки віршів: *Відчинення вертепу*, *Коронування опудала*, *Спогад про світ*, *Підсумовуючи мовчання* та *Віно для княжни*, які за своїм змістом нічого наклепницького та антирадянського не містять. Збірку *Підсумовуючи мовчання* дійсно присвятив МОРОЗОВІ В. Я., якого порівнював з ХРИСТОСОМ (sic!) і вбачаю в його особі мученика законів несправедливого суду. В *Підсумовуючи мовчання* є обурення поетом засудом МОРОЗА, біль і жаль з приводу того, звідси і грікі слова на адресу правосуддя». До надрукування своїх віршів за кордоном відношення не мав. В 1965 році документів «*Радянізація*» Павла Тичини та *З приводу процесу над ПОГРУЖАЛЬСЬКИМ ЗВАРИЧЕВСЬКІЙ* не давав. Раніше давав про це покази, щоб полегшити становище ЗВАРИЧЕВСЬКОЇ, коли її було притягнуто до криміналу. Дійсно 31 липня 1972 року відмовився від дачі показів в суді по справі своєї дружини, тому що цей суд був закритим (т.4, а.с. 36-37).

Покази обвинуваченого КАЛИНЦЯ І. М., в яких він заперечує свою вину, спростовуються, а вина його в скоєнні злочинів, передбачених ст.ст.62 ч.І 1 179 КК УРСР повністю доведена слідуючими доказами, що зібрані по справі:

Протоколи обшуку від 12 січня 1972 року і 11 серпня 1972 року, згідно яким в квартирі КАЛИНЦЯ знайдені та вилучені збірки віршів у вигляді «самвидаву» та в рукописах під назвами: *Відчинення вертепу*, *Спогад про світ*, *Коронування опудала*, *Підсумовуючи мовчання* та *Віно для княжни* (т.І, а.с. 5-20, 84).

Ці збірки прилучені до кримінальної справи у якості речових доказів, тому що за змістом – наклепницькі і антирадянські (т.1, а.с.208, т.3, а.с. 200).

Висновком криміналістичної експертизи почерку, якою встановлено, що рукописні тексти віршових збірок, вилучених у КАЛИНЦЯ, виконані КАЛИНЦЕМ Ігорем Мироновичем (т.3, а.с. 138-140).

Висновком лексико-стилістичної експертизи про те, що автором поетичних збірок *Поезії з України* і тотожна їй збірка *Відчинення вертепу*, *Віно для княжни*, *Спогад про світ*, *Коронування опудала*, *Підсумовуючи мовчання* – є одна людина, якою являється КАЛИНЕЦЬ Ігор Миронович (т.3, а.с.192).

Згідно висновку лексико-стилістичної та літературознавчої експертизи ідейно-художня спрямованість збірок КАЛИНЦЯ Ігоря Мироновича націоналістична за змістом, антирадянська за політичним напрямком (т.3, а.с.193).

До справи прилучені документи, як письмові докази-рецензії на вище вказані збірки віршів КАЛИНЦЯ, зроблені фахівцями: завідуючим кафедри української літератури ЛДУ доктором філологічних наук, професором ДОРОШЕНКО, доктором філологічних наук, доцентом ЛДУ ЗДОРОВЕГОЮ, кандидатом філологічних наук, доцентом ЛДУ ГРИГОРАШЕМ, НЕЧИТАЛЮКОМ, МАЛИМ, ХАЛІМОНЧУКОМ, ЯЩУКОМ, головним редактором видавництва *Каменяр* СВАРНИКОМ.

З цих рецензій також вбачається, що збірки віршів КАЛИНЦЯ націоналістичні й антирадянські за своїм змістом. (т.2, а.с. 209-259).

Витягом з протоколу обшука (sic!) у СВІТЛИЧНОГО І. О. про вилучення в нього збірок КАЛИНЦЯ *Спогад про світ, Підсумовуючи мовчання і Віно для княжни* (т.2, а.с. 47-48).

Показами свідка СЕЛЕЗЕНКА Л. В. про те, що КАЛИНЕЦЬ через якого передав СВІТЛИЧНОМУ І. О. дві чи три збірки віршів (т.2, а.с. 52-74).

Ксерокопії вилучених у СВІТЛИЧНОГО збірок прилучені до справи, як письмові докази (т.2, а.с.126).

Витягом з протоколу обшуку у СЕЛЕЗЕНКА Л. Е., про вилучення у нього магнітофонної плівки з записом КАЛИНЦЯ *Відчинення вертепу*. Ця плівка долучена до справи як речовий доказ, а її стенограма – як письмовий доказ (т.3, а.с.І, 3-38, т.4, а.с. 66).

Показами свідка СЕЛЕЗЕНКА Л. В. про отримання від КАЛИНЦЯ зазначеної плівки (т.2, а.с. 52-74).

Показами свідків КІСЯ та ЧУБАЯ про те, що КАЛИНЕЦЬ під час святкування свого 30-річчя читав для них та інших осіб свою збірку *Коронування опудала* (т.І, а.с. 21-40, т.4, а.с. 56-57).

Показами свідка МУЗИКА Я. Л., яка пояснила, що отримала від КАЛИНЦЯ збірку віршів *Спогад про світ*, яку знищила (т.І, а.с. 121-122).

Витягом з протоколу обшуку у СТУСА В. С. про вилучення збірки КАЛИНЦЯ *Підсумовуючи мовчання*. Ця збірка у копії прилучена до справи як письмовий доказ (т.2, а.с. 2-12, 15-45).

Витягом з протоколу обшуку у ЧОРНОВОЛА В. М. про вилучення збірок КАЛИНЦЯ *Підсумовуючи мовчання* та *Віно для княжни*. Ці збірки прилучені до кримінальної справи в якості речових доказів (т.2, а.с. 149-150, 155).

Витягом з протоколу виїмки у РОКЕЦЬКОГО В. Ю. збірки КАЛИНЦЯ *Підсумовуючи мовчання*. Цю збірку прилучено до кримінальної справи в якості речового доказу (т.2, а.с. 130-134, 145).

Показами свідка РОКЕЦЬКОГО В. Ю., який пояснив, що збірку *Підсумовуючи мовчання* він одержав від ПЛАХОТНЮКА М. Г. (т.2, а.с. 134-137).

Показами свідка ПЛАХОТНЮКА М. Г., який пояснив, що збірку «*Підсумовуючи мовчання*» він одержав від КАЛИНЦЯ і дав її прочитати РОКЕЦЬКОМУ (т.2, а.с. 138-144).

З висновку криміналістичної експертизи почерку видно, що дарчий надпис на збірці ПЛАХОТНЮКА зроблений власноручно КАЛИНЦЕМ (т.3, а.с. 143-144).

Цією ж експертизою встановлено, що рукописний текст: *хотів би я бути тою хмаркою аби випити їх* на вилученій у ЧОРНОВОЛА збірці *Підсумовуючи мовчання* зроблений рукою КАЛИНЦЯ.

Криміналістичною експертизою по технічному дослідженню документів встановлено, що текст двох збірок *Підсумовуючи мовчання*, вилучених в КАЛИНЦЯ і РОКЕЦЬКОГО, надруковані на одній друкарській машинці; і що тексти двох збірок *Підсумовуючи мовчання*, вилучені у ЧОРНОВОЛА і КАЛИНЦЯ, також надруковані на одній друкарській машинці. Згідно висновку цієї ж експертизи тексти двох збірок *Віно для княжни*, вилучених у КАЛИНЦЯ і ЧОРНОВОЛА, надруковані на одній друкарській машинці (т.3, а.с. 151-157).

Показами свідка ЧУБАЯ про те, що КАЛИНЕЦЬ хотів вмістити збірку *Підсумовуючи мовчання* у самвидавському журналі *Скриня*, в чому він йому відмовив після того, як прочитав її (т.1, а.с. 21-40).

З показів ЧУБАЯ, САВРОНЬ Г. Б. вбачається, що вдома у КАЛИНЦЯ бували іноземці з ФРН та США, через яких КАЛИНЕЦЬ мав можливість передати вірші для друку за кордон (т.3, а.с. 196-197).

З прилучених до справи двох вироків та ухвал Верховного суду УРСР видно, що МОРОЗ В. Я. системати-

чно займався антирадянською діяльністю, за що і був двічі судимий (sic!) (т.2, а.с. 157-201).

До справи долучено довідку про надрукування в Мюнхені збірки КАЛИНЦЯ *Підсумовуючи мовчання* (т.4, а.с. 15-16).

Показами свідка ПЕТРУКА, який пояснив, що КАЛИНЕЦЬ без його відома вмістив малюнки до збірки *Підсумовуючи мовчання* (т.3, а.с. 68-70)*.

Витягом з протоколу обшуку у СВИТЛИЧНОЇ Н. О. про вилучення частини збірки КАЛИНЦЯ *Віно для княжни*. Ці вірші долучено до справи як речовий доказ (т.3, а.с.103, 106-107, 109-112).

Витягом з протоколу обшуку у ШАБАТУРИ С. М. про вилучення збірки КАЛИНЦЯ *Відчинення вертепу*. Ця збірка прилучена до справи як речовий доказ (т.3, а.с. 99, 100).

До справи долучена довідка про те, що СОРОКА М. М. був двічі судимим (sic!) за антирадянську діяльність (т.4, а.с. 59-60).

Крім того, до справи долучена газета *Шлях до* (sic!) *єремоги* та фотокопія газети *Християнський голос*, в яких були вміщені вірші КАЛИНЦЯ *Вітражі* та *Церкви* (т.3, а.с. 53, 54).

Покази обвинуваченого КАЛИНЦЯ, в яких він заперчує передачу в 1965 році ЗВАРИЧЕВСЬКІЙ антирадянських документів *«Радянізація» Павла Тичини* та *З приводу процесу над ПОГРУЖАЛЬСЬКИМ* спростовується, а вина його по цьому епізоду обвинувачення доведена:

Показами КАЛИНЦЯ, даними ним в 1965 році на попередньому слідстві та в засіданні по справі ГОРИНЯ та інших про передачу ЗВАРИЧЕВСЬКІЙ вищевказаних документів, а також показами КАЛИНЦЯ, які він дав вже 29 квітня 1972 року по справі своєї дружини, де він визнав надрукування документу *«Радянізація» Павла Тичини* (т.1, а.с. 161-166, т.4, а.с. 46-47, 39-42).

Показами ЗВАРИЧЕВСЬКОЇ, даними на попередньому та судовому слідстві по її справі про одержання від КАЛИНЦЯ вказаних антирадянських документів (т.1, а.с. 138-141, т.4, а.с. 43-46).

---

* Ми так домовилися з Р. Петруком напередодні мого арешту. Ігор Калинець.

До справи долучені копії документів «Радянізація» Павла Тичини та 3 приводу процесу над Погружальським (т.1, а.с. 167-175, а.с. 62-65).

Крім того вина КАЛИНЦЯ у передачі ЗВАРИЧЕВСЬКІЙ антирадянських документів доведена вироком по справі ЗВАРИЧЕВСЬКОЇ, який набув законної сили, і копія якого долучена до кримінальної справи (т.4, а.с. 48-54).

Факт зберігання КАЛИНЦЕМ антирадянських документів в себе вдома доведений протоколом обшуку від 12 січня і 11 серпня 1972 року та речовими доказами (т.1, а.с. 5-20, 84-85, 208, т.3, а.с. 200, 210, т.4, а.с. 1-12).

Злісне ухилення КАЛИНЦЯ від дачі показів в суді по справі його дружини КАЛИНЕЦЬ І. О. стверджується витягом з протоколу судового засідання та Ухвалою Судової колегії в кримінальних справах Львівського обласного суду від 2 серпня 1972 року. До справи долучено витяг з Ухвали Верховного суду УРСР про набуття вироку по справі КАЛИНЕЦЬ І. О. законної сили (т.1, а.с. 204-205, т.4, а.с. 13-14, 74-83).

Посилання обвинуваченого КАЛИНЦЯ на небажання давати покази в судовому засіданні по справі його дружини тому, що суд був закритим являється безпідставним.

На підставі наведеного КАЛИНЕЦЬ Ігор Миронович, народження (sic!) 9 липня 1939 року, уродженець м. Ходорів Жидачівського району Львівської області, українець, з вищою освітою, б/п, одружений, на утриманні донька 9 років, не судимий, до арешту працював у Львівському обласному державному архіві на посаді старшого наукового працівника, проживає м. Львів, вулиця Кутузова 118, кв. 12, громадянин СРСР, –

ОБВИНУВАЧУЄТЬСЯ в тому, що він проживаючи у м. Львові, внаслідок націоналістичних переконань, починаючи з 1965 року до дня арешту, з метою підриву та ослаблення Радянської влади, шляхом створення, виготовлення, розповсюдження та зберігання наклепницьких вигадок, що порочать радянський державний та суспільний лад, провадив антирадянську агітацію і пропаганду.

В 1967-1971 роках КАЛИНЕЦЬ написав п'ять збірок віршів, яким властиве:

а) неприйняття, а в багатьох випадках пряме, чи

завуальоване заперечення, осуд і паплюження сучасної радянської дійсності;

б) пряме і завуальоване вихвалання націоналістів М. СОРОКИ, В. ЧОРНОВОЛА, В. МОРОЗА;

в) настирливе вип'ячування винятковості України, протиставлення її іншим народам, прагнення змалювати її поневоленою, зруйнованою, нещасною;

г) ідеалізація минулого дня протиставлення його сучасності;

д) невдоволення всім, що становить атрибути соціалістичного суспільства, втеча у світ містики, наскрізний песимізм.

Так, в 1967 році КАЛИНЕЦЬ написав ряд віршів, упорядкувавши їх у саморобну збірку у вигляді «самвидаву» під назвою *Відчинення вертепу*.

У цій збірці КАЛИНЕЦЬ робить наклеп на радянську дійсність, зображуючи наше життя похмурим, непривітним, як руїна всього «святого» національно-традиційного. Радянських людей КАЛИНЕЦЬ змальовує безпросвітними. У вірші *Кам'яні баби* КАЛИНЕЦЬ закликає до боротьби з Радянською владою. Неприхованим глумом над історичним вереснем 1939 року, коли Західна Україна об'єдналась з Радянською Україною, є вірш *Чорти під бузиною...*

У націоналістичному вірші *Архітектура* КАЛИНЕЦЬ виступає за оживлення уніатства. У вірші *Будинок* проводить ідею пригноблення Радянською владою народу (sic!). У віршах *Щастя*, *Криниця*, *Стриха*, *Дитинство* КАЛИНЕЦЬ проводить націоналістичну ідеологію, тугу за минулим, за самостійною державою.

Збірка *Відчинення вертепу* потрапляє до ШАБАТУРИ С. М. нині засудженої за антирадянську діяльність, її читають КІСЬ Р. Я. та інші. Ряд віршів з цієї збірки КАЛИНЕЦЬ начитує на магнітофонну плівку жителю м. Києва СЕЛЕЗЕНКОВІ Л. В.

В 1969 році КАЛИНЕЦЬ написав ряд віршів, які упорядкував у саморобну збірку у вигляді «самвидаву» під назвою *Коронування опудула*, в якій протиставляється сучасне минулому на користь останнього, виявляється осуд радянської дійсності, ненависть до неї.

Цю збірку КАЛИНЕЦЬ в липні 1969 року читає в себе вдома для КІСЯ Р. Я., ЧУБАЯ Г. П., ОСАДЧОГО М. Г. та інших.

В 1970 році КАЛИНЕЦЬ написав вірші, які об'єднав

у саморобну збірку у вигляді «самвидаву» під назвою *Спогад про світ*. Ця збірка наклепницького антирадянського змісту. У вірші *Земля КАЛИНЕЦЬ* зводить наклеп на російський народ, який нібито загарбав Україну. У вірші *Вода* проводить ідею про те, що воз'єднання Західних областей України в 1939 році привело до *тягаря скорбот*, виснажило землю, позбавило душ, від імені яких говорить автор. У вірші *Вогонь КАЛИНЕЦЬ* паплюжить Радянську вітчизну, в якій нібито *палають храми і люди*, тобто вона переживає тяжкі часи.

КАЛИНЕЦЬ удається до наклепницьких утотожень царизму і Радянського Уряду в ставленні до української мови: *частіше змінюйте почесну варту біля емського указу*. У вірші *Коли упав наш стяг...* виступає проти дружби народів. Радянську дійсність змальовує як пустелю, або в'язницю, де йому ввижається *ціле місто як глечик у риштуванні колючого дроту*. КАЛИНЕЦЬ натякає на якусь *силу, що звільнить нас*.

Збірку *Спогад про світ* КАЛИНЕЦЬ передав МУЗИКА Я. Л., СВІТЛИЧНОМУ І. О., нині арештованому за антирадянську діяльність.

В тому ж 1970 році КАЛИНЕЦЬ написав вірші, упорядкувавши їх у саморобну збірку «самвидава» (sic!) під назвою *Підсумовуючи мовчання*, яку посвятив двічі судимому (sic!) за антирадянську діяльність МОРОЗОВІ В. Я., якого КАЛИНЕЦЬ порівнює з «Христом» (sic!), вбачає в ньому національного героя України, мученика *на голгофі провінційного суду твоє світле лице частоколом гвинтівок відгородили*. КАЛИНЕЦЬ скаржиться МОРОЗОВІ на злигодні свого життя, зводячи наклепи на радянську дійсність:

*Нема де пасторалям дозрівати
там хатки і хмародери з газет
з вищівілими словами одноденками
з вікнами замуrowаними газетами
поміж ними метушня різників
людей хапають і звірів
а ті поїдають інших звірів.*

КАЛИНЕЦЬ свідомо ігнорує незаперечні успіхи нашої країни в галузі економіки, культури, матеріального добробуту, замовчує їх. Він оплакує засуджених *на голгофі провінційного суду*, Україну, яка змахнула з *ока потаємну сльозину*, картає її за те, що *вигодувала*

власним шпіком легіони шпиків тих, хто у прокурорській тозі ховають розбійницький ніж.

У вірші *Обеліски диму КАЛИНЕЦЬ* кидає страхотливе, наклепницьке обвинувачення радянському ладові, радянській владі, змальовуючи наш устрій як сучасну інквізицію, суцільний крематорій, що спопелив Україну, її степи, ліси, води, а також милі серцю автора «нечестиві» книги – *навіть я малим бачив на бабиному городі крематорій: ніяк не хотіла палати борода ГРУШЕВСЬКОГО у твердій оправі дві дідові сльози були останнім екслібрисом.*

У збірці *Підсумовуючи мовчання КАЛИНЕЦЬ* зводить наклеп не лише на радянську дійсність, але і на Україну і на український народ (*юродивий народцю*), а Україну ображає словами:

*тільки ти одна
можеш так легко
до сусіда бігати
по сіль духовну
і вогонь позичати
щоб на власну стріху
півня впустити.*

Зображуючи у збірці *Підсумовуючи мовчання* Україну закам'янілою у мовчанні, КАЛИНЕЦЬ проголошує націоналістичні антикомуністичні ідеї:

*всі герби знаті нашої
в чужинецьких музеях
всі герби ремісницькі
в чужинецьких руках
всі міста наші з гербами зайд
навіть золоте дерево
і се у саду сусіда
навіть ця осінь
не за нашим календарем.*

Збірку *Підсумовуючи мовчання КАЛИНЕЦЬ* розповсюджував, передавши окремі її примірники ЧОРНОВОЛУ В. М., СТУСУ В. С., СВІТЛИЧНОМУ І. О., ПЛАХОТНЮКУ М. Г.

В 1971 році КАЛИНЕЦЬ написав вірші, упорядкувавши їх у саморобну збірку «самвидава» під назвою *Віно для княжни*. Ця збірка націоналістичного антирадянського змісту. У віршах *ВИГНАННЯ*, *Смерть і Безсмертя*, присвячених А. Горській, КАЛИНЕЦЬ прославляє однодумців ГОРСЬКОЇ, нібито приречених

на страждання і муки. КАЛИНЕЦЬ зазначає, що діла цих «борців» принесуть їм безсмертя.

У циклі *Розмова з княжною КАЛИНЕЦЬ* проповідує націоналістичні думки, приписує *Княжні-Галичині* рани, біль, страждання, і презирливо називає український народ *невірним Хомою*.

У зверненні *Вежа твоєї печалі* КАЛИНЕЦЬ висловлює націоналістичні ідеї, при цьому спотворює історичні факти: *Польща знову сидить на своєму осліничку мисе ноги в одному морі..., а вітчизна наша марить як і марила золотим стрільцем...* КАЛИНЕЦЬ до рівня героїв підносить націоналістичних діячів М. СОРОКУ, називаючи його *КАЛЬНИШЕВСЬКИМ ХХ віку*», *МОРОЗА* і *ЧОРНОВОЛА*.

Збірку *Віно для княжни КАЛИНЕЦЬ* подарував СВІТЛИЧНОМУ, один розділ її — СВІТЛИЧНИЙ Н. О.

Внаслідок написання, розповсюдження КАЛИНЦЕМ своїх віршів антирадянського націоналістичного змісту значна їх частина потрапила за кордон, де була видана у ворожих СРСР видавництвах.

Так, в Мюнхені, в оунівській газеті *Шлях до перемоги* в 1968 році був надрукований антирадянський вірш КАЛИНЦЯ *Вітразі*, а в антирадянській газеті *Християнський голос* вірш *Церкви* антирадянського наклепницького змісту.

В 1970 році в Бельгії у ворожому СРСР видавництві під назвою *Поезії з України* вийшла з друку книжка КАЛИНЦЯ, в яку ввійшли вірші з збірки *Відчинення вертепу*.

В 1972 році знову у Мюнхені в антирадянському видавництві *Сучасність* вийшла з друку книжка КАЛИНЦЯ *Підсумовуючи мовчання*.

КАЛИНЕЦЬ намагався вмістити *Підсумовуючи мовчання* у самвидавному журналі *Скриня*, давши названу збірку ЧУБАЮ Г. П. Останній, прочитавши збірку, відмовився вмістити її до *Скрині*.

Влітку 1965 року КАЛИНЕЦЬ передав ЗВАРИЧЕВСЬКІЙ М. В. в приміщенні Львівського обласного державного архіву кілька примірників антирадянських наклепницьких документів під назвами *«Радянізація» Павла Тичини* та *З приводу процесу над ПОГРУЖАЛЬСЬКИМ*.

В *«Радянізація» Павла Тичини* зокрема було написано: *Усе, що партійна преса розголошувала як «волю партії» він перевіряв у поезії. Як і вся брехлива*

більшовицька пропаганда його поезії з боку змісту – така сама брехня, що мала на меті не пізнання життя, а затушковування тих страхіть, що їх чинили більшовики в нещасній країні...

В документі *З приводу процесу над ПОГРУЖАЛЬСЬКИМ* зведено наклеп на національну політику КПРС та Радянського Уряду на Україні, на радянську дійсність та судочинство.

КАЛИНЕЦЬ з метою дальшого розповсюдження зберігав у себе вдома в м. Львові по вул. Кутузова 118, кв. 12 кілька примірників своїх антирадянських наклепницьких збірок, а також антирадянського змісту вірші *Елегії теорії відносності, Височилася кров..., Стежкою мрій*, книжку *Український впоряд.*

Тим самим КАЛИНЕЦЬ вчинив злочин, передбачений ст.62 ч.1 КК УРСР.

Крім того, КАЛИНЕЦЬ 31 липня 1972 року, будучи викликаним на судове засідання Судової колегії в кримінальних справах Львівського обласного суду по справі по обвинуваченню КАЛИНЕЦЬ Ірини Онуфріївни по ст.62 ч.1 КК УРСР для дачі показів у якості свідка та будучи попередженим судом про кримінальну відповідальність за ст.179 КК УРСР за відмову або ухилення від дачі показань, після роз'яснення йому судом обов'язків свідка без поважних причин категорично відмовився від виконання своїх обов'язків свідка та дачі показань по справі, мотивуючи цю злісну відмову від дачі показів небажанням давати пояснення в закритому судовому засіданні, чим намагався вигородити КАЛИНЕЦЬ І. О. від кримінальної відповідальності за антирадянську пропаганду та агітацію, тим самим КАЛИНЕЦЬ скоїв злочин, передбачений ст.179 КК УРСР.

На підставі ст.34 КЦК УРСР дана кримінальна справа підлягає розгляду у Львівському обласному суді.

Обвинувачувальний висновок складено 14 жовтня 1972 року у м. Львові.

СТАРШИЙ СЛІДЧИЙ

ПРОКУРАТУРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

РАДНИК ЮСТИЦІЇ

В. ІВАНОВ

СПИСОК

осіб, які підлягали виклику у зал судового засідання
ОБВИНУВАЧЕНИЙ: КАЛИНЕЦЬ Ігор Миронович.
знаходиться під вартою в слідчому ізоляторі УКДБ
Львівської області (т.1, а.с. 86-109, 142-166, т.3, а.с.
93-94, т.4, а.с. 36-42, 46-47).

ЕКСПЕРТИ:

1. РЯБИЙ Віктор Якович, м. Львів, вул. Котовського 2, кв. 4а
2. КНИШ Георгій Арсенович, м. Львів, вул. Енгельса 36, кв. 2

СВІДКИ:

1. СЕЛЕЗЕНКО Леонід Володимирович, м. Київ, вул. Капітанська 12, кв. 19а (т.1, а.с. 52-74, т.4, а.с.66, т.3, а.с. 3).
2. ЧУБАЙ Григорій Петрович, м. Львів, вул. Погулянка 35 (т.1, а.с. 21-40).
3. КІСЬ Роман Ярославович, м. Львів, вул. Жовтнева 55, кв. 1 (т.4, а.с. 56-57).
4. САВРОНЬ Галина Борисівна, м. Борислав, вул. Лермонтова 5 (т.3, а.с. 196-197).
5. РОКЕЦЬКИЙ Володимир Юліанович, м. Київ, слідчий ізолятор КДБ при РМ УРСР (т.2, а.с. 134-137).
6. ПЛАХОТНЮК Микола Григорович, м. Київ, слідчий ізолятор КДБ при РМ УРСР (т.2, а.с. 138-144).
7. ПЕТРУК Роман Прокопович, м. Львів вул. Любінська 102, кв. 120 (т.3, а.с. 68-70).
8. МУЗИКА Ярослава Львівна, м. Львів, вул. Радянська 26, кв. 13 (т.1, а.с. 121-122).

СТАРШИЙ СЛІДЧИЙ

ПРОКУРАТУРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

РАДНИК ЮСТИЦІЇ

В. ІВАНОВ

ДОВІДКА

1. Кримінальна справа порушена 20 липня 1972 року;
2. Справу прийнято до переведення 21 липня ц.р.;
3. Обвинувачений КАЛИНЕЦЬ І. М. ув'язнений 11 серпня 1972 року;
4. Речові докази – при справі у двох пакетах;
5. Слідство закінчено 14 жовтня 1972 року.

СТАРШИЙ СЛІДЧИЙ

ПРОКУРАТУРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

РАДНИК ЮСТИЦІЇ

В. ІВАНОВ

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Публікації поезій в українських радянських журналах до книжкового дебюту:
Зміна № 1, 12 за 1964 р.
Жовтень № 4 за 1964 р.
Дніпро № 7 за 1964 р.
Ранок № 7 за 1965 р.
2. Публікації циклів поезій:
День Поезії 1967
Поезія 1968
Кафедра № 1
Сучасність № 11/1990
Дзвін № 11/1990
Поезія № 2/1990
3. Публікації окремих збірок в оригіналі:
Вогонь Купала, Київ, вид. *Молодь* 1966 (передрук здійснило видавництво *Смолоскип* у 1975 р.)
Підсумовуючи мовчання, München 1971, *Сучасність Поезії з України*, Брюссель, видавництво *Література і мистецтво* 1970
Коронування опудала, Нью-Йорк, Вид. *Ньюйоркської групи* 1972
Спогад про світ, *Визвольний шлях* № 4-5 за 1973, № 1/1974, № 5/1975
4. Переклади:
Mlada Sovětská poezie, Ukrajiništi Básníci, Praha 1965
Girassol (a moderna poesia da Ucraina), Prolog, Rio de Janeiro 1966 (підготувала і переклала Віра Вовк)
Bilanz des Scheigeus, Darmstadt 1975 (переклади Анни Галі Горбач і Катерини Горбач)
Les balladins du sel, Change evant 1980 (переклад Іванки Чумак, вступне слово Леоніда Плюща)
Crowning the Scarecrow, Toronto 1990 (переклад Марка Царинника). Видання двомовне.
Powroty nieobecnych, Ostrowiec Świętokrzyski 1990 (переклад Василя Назарука)
Poezje, Zustriczi 3-4/1990

5. Статті про творчість Ігоря Калинця, що з'явилися окремо від збірок:

Danylo Husar-Struk *The Summing-up of Silence* (*Slavic Review* 38 nr 1, March 1979)

Bohdan Nahaylo, *Ihor Kalynets (Index of Censorship, nr 1, February 1981)*

Іван Світличний, *На калині клином світ зійшовся* (*Слово і час*, № 7/1990, а також в томі поезій Світличного *Серце для куль і рим*, Київ 1990).

У самвидавці розповсюджувалися *Етюди* Романа Хоркавого, Львів 1970.

АВТОБІОГРАФІЧНА ПРИМІТКА

Народився я 9 липня 1939 року у Ходорові на Львівщині. І, хоч я покинув містечко 1956 року, коли закінчив середню школу й вступив до Львівського університету, зв'язків із ним не пориваю до нині. Бо з Ходоровом пов'язані не тільки мої дитячі враження й спогади, бо звідти не тільки джерело натхнення – там люди, що дали мені життя й виховали у здоровому, національному дусі. Я також ніколи не міг забути, що я хрещений в греко-католицькому обряді і що брат моєї матері – студент Львівського університету – був закатований у червні 1941 року у тюрмі НКВС – у тій тюрмі, де тридцять років опісля довелося мені й моїй дружині, правозахисниці Ірині Калинець, побувати у час слідства й суду над нами. Неопізнані останки мого вуйка в котрійсь із братських могил на Личакові чи Янівському цвинтарі у Львові. Про могили я також ніколи не забував – занадто багато сумної пам'яті доводиться нам, українцям, двигати.

Закінчивши філологічний факультет Львівського університету 1961 року, я працював в обласному архіві до 1972 року. Моя особиста пам'ять збагачувалася ще й історичною. Як поет-шістдесятник я виростав на традиціях рідної землі, народної обрядовості і Розстріляного Відродження. Мій вчитель – Богдан-Ігор Антонич. Проблеми, які тепер так голосно заторкнула Україна, вже тоді мучили і мене і я задекларував свою громадську позицію не тільки у різних правозахисних акціях, але й в своїй поезії. Книжечка *Вогонь Купала* (Київ, 1966) мала прихильну критику в українській періодиці. Та видавництва відхиляли наступні збірки всупереч їхньому бажанню і я вже мав не надто доброзичливу опінію у власть імущих.

Мій доробок становить 17 поетичних збірок, що згруповані в двох циклах: *Пробуджена муза* (муза шістдесятників, 9 збірок) *Невольнича муза* (8 збірок з 1972-1981 років, часу ув'язнення). Кілька збірок із першого періоду, походивши у самвидаві, вийшли у вільному світі і українською мовою, і в перекладі. За це, як і за громадянську непокору в тематиці віршів,

я був репресований. Влітку 1972 року вслід за своєю дружиною я був заарештований і отримав 6 років суворих таборів і 3 роки заслання, які відбув на Північному Уралі і в Забайкаллі. В ув'язненні працював токарем і кочегаром. Мучився, але не каюся – і радий з того, бо чую, що лишився людиною. Поезія допомогла вистояти і в перший, і в другий періоди. Зумів зберегти все написане, що теж дивовижно, але не впевнений, що це радість для читача. Після 1981 року я замовк як поет і тепер я – імпресаріо колишнього Ігоря Калинця.

Не легко було влаштуватися бібліотекарем у львівській науковій бібліотеці АН УРСР ім. Стефаніка після повернення на Батьківщину – стояв високий рік застою. Добре, що не додали ще одного терміну за дармоїдство, наркотики, згвалтування чи за вірш, лист, заяву, як це було з іншими. Національне відродження сприйняв усім еством. Тому 1987 року увійшов до редакції позацензурного альманаху «Євшан-зілля», який виходить до сьогодні і користується прихильністю читачів. Група «Євшан-зілля» одна з перших мобілізувала львів'ян на перебудовчі процеси, гуртувала їх для переборення страху й інерції. Тепер я редактор журналу, що його має видавати львівський обласний відділ Фонду культури.

Я гордий, що був у Львові будителем національного відродження 1987-1989 років. Але і в ці чудові роки не відчував потреби в пері поетичнім. Отак живу, відмовлюючись від пропозицій друкуватися в журналах. Але зважився все-таки: 1991 року в Києві має вийти книжка із трьох збірок. На грубшу, кажуть, нема паперу.

ВІД УПОРЯДНИКА ЗБІРКИ Оля Гнатюк	3
ВОГОНЬ КУПАЛА	33
ВІДЧИНЕННЯ ВЕРТЕПУ	59
Дійство перше	60
Інтермедія «Мій давній голос»	70
Дійство друге	76
Інтермедія «Калиновий герб»	87
Дійство третє	104
КОРОНУВАННЯ ОПУДАЛА	116
Нинішня весна	119
Автопортрет з крилом архангела	126
Стихотвори про непевність	133
Стихотвори про крихітних людей	138
Замок	144
Приготовляння до осені	145
Хроніка осмислень	155
Стихотвори про зречення	166
СПОГАД ПРО СВІТ	178
Мертва природа	179
Причетність до родоводу	184
Симолі Сквороди	190
Містерія зілля за Ксенофонтом Сосенком ...	193
Тлумачення снів	196
Двома пальцями	200
Старовіцькі вірші	205
Нічною Одиссеєю	207
Пригублення розгубленості	212
Закінчуючи	217
ПІДСУМОВУЮЧИ МОВЧАННЯ	223
Досвід вірша	226
По сей бік дощу	232
Загумінкові гротески	238
Кам'яний вітряк	242
Тренос над ще однією хресною дорогою	245
Обеліски диму	250
Звернення зі стін	255
Підсумовуючи мовчання	259

ЗМІСТ

ВІНО ДЛЯ КНЯЖНИ	273
<i>Триптих для Алли Горської</i>	274
<i>Розмова з княжною</i>	278
<i>Два ліричні відступи</i>	286
<i>Красвид з елегіями</i>	298
ВЕРЛІБРОВИЙ ВИРОК	323
РЕАЛІЇ	362
<i>Пропонування</i>	364
<i>Записки до тюрми</i>	381
ДОДАТКИ ДО БІОГРАФІЇ	396
<i>ДОДАТКИ</i>	415
Рецензія на збірку поезії І. Калинця «Екскурсії» <i>Іван Дзюба</i>	417
Етюди про поезію та «Відчинення Вертепу» <i>Роман Хоркавий</i>	419
Обвинувачувальний висновок із судової справи Ігоря Калинця	439
<i>БІБЛІОГРАФІЯ</i>	457
<i>АВТОБІОГРАФІЧНА ПРИМІТКА</i>	459

Wydanie sponsorowane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki

Nakład: 2000 egz.

Skład i łamanie: Fotoskład Zakładu Wydawniczego
Związku Ukraińców w Polsce, Warszawa, ul. Kościeliska 7

Druk: Zakład Poligraficzny COIB, Warszawa, ul. Instalatorów 7c

---

